

ЗМІСТ

НАША ОБКЛАДИНКА

- 1-а сторінка. Освітнянські виставки в країні: виставкова фірма “Карше” та її президент – *О.М. Карпов*.
- 2-а сторінка. Освітнянський простір: точки уваги педагогічної громади.
- 3-я сторінка. Будуймо школу разом!
- 4-а сторінка. Проект НАПН „Педагоги-новатори в Україні”: 5-а та 6-а сторінки.

Держава і освіта

- Академія – суспільству і школі: щорічні збори НАПН *Василь Кремень*. Філософія людиноцентризму: науково-методичний супровід НАПН національної освіти України 4
- Проблеми, які варті нашої уваги. *Реферативно-аналітичний огляд виступів керівників освіти, вчених та громадськості*: *О. Савченко, В. Геєць, І. Бех, В. Полохало, В. Огнев'юк, В. Олійник, Д. Табачник, В. Луговий, Т. Десятов, О. Голубенко, М. Скиба, О. Мірошніченко, Ф. Шльосек* 10

Інноваційна школа

Всеукраїнський проект НАПН України “Педагоги-новатори в Україні”

- Іван Осадчий*. Освітні технології для сучасної сільської школи. 22
- Михайло Мищенко*. Навчальний заклад модульного типу в режимі експерименту 37
- Петро Марчук*. НВК – опорний навчальний заклад міжшкільного освітнього округу 40
- Іван Гончаренко*. Сучасні технології на службі навчального процесу 43
- Олена Мар'єнко*. Сугестопедичний метод – поразка чи перемога? 54
- Реалії й плани Проекту: хроніка зустрічі у Києві з *В.Ф. Штаталовим* 56
- Міжнародна виставка “Сучасні навчальні заклади – 2010” 58
- Віктор Андрущенко, Віктор Коцур*. Думки ректорів ВНЗ про сучасні виставки 62
- Олександр Карпов*. Освітні виставки в Україні: перспективи й проблеми розвитку 63

Педагогіка школи

- Круглий стіл: “Збереження здоров'я дітей України: роль сучасної школи та відповідальність суспільства”... 70

ДИРЕКТОР ШКОЛИ ЛІЦЕЮ ГІМНАЗІЇ

МОН. АПН. ВАК

Всеукраїнський
науково-
практичний
журнал

Свідцтво про державну реєстрацію
Серія КВ № 3826 від 22 листопада 1999 р.
Серія КВ № 3826 від 9 березня 2004 р.

ФАХОВЕ ВИДАННЯ З ПЕДАГОГІЧНИХ
ТА ПСИХОЛОГІЧНИХ НАУК
Постанова Президії

ВАК

У К Р А І Н И

№ 5 – 05/4 від 11 квітня 2001 року

Головний та науковий редактор

Ольга ВИГОВСЬКА

Коректура

Олена ПАВЛОВСЬКА

Анотації англійською

Наталія КОЗЛОВСЬКА

Художній та відповідальний редактор

Олексій ВИГОВСЬКИЙ

Верстка

Владислав ЗАХАРЕНКО

Відповідальний редактор

Тетяна ГОДЕЦЬКА

Фотокореспондент

Наталія БОЙКО

© О.Виговська, ідея та концепція
© О.Виговський, дизайн та оформлення
© „Директор школи, ліцею, гімназії”, 2010

ЗАСНОВНИКИ

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ
І НАУКИ УКРАЇНИ
АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ
НАУК УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ім. М.П. ДРАГОМАНОВА
ВИДАВНИЦТВО
„ПЕДАГОГІЧНА ПРЕСА“
ЦЕНТР СПРИЯННЯ
СУСПІЛЬНОМУ РОЗВИТКУ
ім. МИКОЛИ ПИРОГОВА

Передплатні індекси:
22953
23974

Редакційна рада

Голова **Василь КРЕМЕНЬ**

Віктор **АНДРУЩЕНКО**
Ірина **БАРМАТОВА**
Іван **БЕХ**
Оксана **БЕЛКІНА**
Надія **БІБІК**
Володимир **БОНДАР**
Тетяна **БОРЗЕНКОВА**
Маріана **БОСЕНКО**
Людмила **ВАЩЕНКО**
Ольга **ВИГОВСЬКА**
Микола **ГУЗИК**
Ірина **ГОРЕЦЬКА**
Лідія **ДАНИЛЕНКО**
Петро **ДМИТРЕНКО**
Лілія **ДОНСЬКА**
Олександра **ДУБОГАЙ**
Галина **ЕЛЬНІКОВА**
Ольга **ЗАЙЧЕНКО**
Валентин **ЗАЙЧУК**
Іван **ЗЯЗЮН**
Людмила **КАЛІНІНА**
Юрій **КУЗНЕЦОВ**
Володимир **ЛУГОВИЙ**
Олександр **ЛЯШЕНКО**
Василь **МАДЗІГОН**
Сергій **МАКСИМЕНКО**
Юрій **МАЛЬОВАННИЙ**
Валентин **МОЛЯКО**
Віктор **ОГНЕВ'ЮК**
Віктор **ОЛІЙНИК**
Іван **ОСАДЧИЙ**
Надія **ОСТРОВЕРХОВА**
Людмила **ПАРАЩЕНКО**
Павло **ПОЛЯНСЬКИЙ**
Павла **РОГОВА**
Світлана **РУДАКІВСЬКА**
Олександра **САВЧЕНКО**
Ганна **САЗОНЕНКО**
Володимир **СКИБА**
Анатолій **СОЛОГУБ**
Геннадій **ФЕДОРОВ**
Георгій **ФІЛІПЧУК**
Василина **ХАЙРУЛІНА**
Наталія **ЧЕПЕЛЄВА**
Олена **ЧИНОК**
Микола **ШКІЛЬ**

Дмитро Кравченко, Юрій Столяров, Ліана Копилова.
Програма “ «Лідер – спорт» у дії” 72
Сергій Федик. Здоров'я – найбільша цінність:
проблема виховання здорової юні 77
Олена Чешенко. Школа культури здоров'я – в
інтересах дітей та створення кращого світу для них.. 83
Світлана Гусаченко. Плекаємо здоров'я дітей 94
Людмила Петько. Активізація творчого розвитку
особистості учнів як фактор педагогічної
майстерності вчителя іноземної мови 99
Марина Гриньова. Природничому факультету
Полтавського НПУ імені В.Г. Короленка – 90! 104
Вітаємо! 112

Зверніть увагу: Зміни в умовах публікацій

*Журнал рекомендовано до друку Вченою радою
Національного педагогічного університету
ім. М.П. Драгоманова*

(протокол № 7 від 18.02.2010 р.)

УМОВИ ПУБЛІКАЦІЇ В ЖУРНАЛІ „Директор школи, ліцею, гімназії”

- Статті мають бути написані спеціально для часопису „Директор школи, ліцею, гімназії” (ніде раніше не друковані і не надіслані до інших видань). Наукові статті повинні відповідати вимогам ВАКу до наукових праць, а за тематикою – інтересам директорів шкіл та керівників середньої освіти.
- Редакція залишає за собою право скорочувати, редагувати, а також структурувати статті, вносити зміни в їх назву.
- За достовірність фактів, дат, назв і точність цитування несуть відповідальність автори.
- Статті приймаються у вигляді файлів текстового редактора MS Word for Windows електронною поштою або на інших носіях.
- Фотографії подаються в оригінальному вигляді або в електронних графічних форматах tif та jpg.
- Дискети, рукописи, малюнки, фотографії та інші матеріали, надіслані до редакції, не повертаються.
- Стаття має бути підписана всіма авторами і супроводжуватися авторською довідкою (вказати повне ім'я, по батькові та посаду), обов'язково стислими анотаціями укр., рос. та англ. мовами з виокремленням ключових слів також трьома мовами.
- Авторські статті друкуються мовою оригіналу.

Електронна пошта редакції: **director@oldbank.com**
Адреси редакції: 01033, м. Київ, а/с 116;
03037, м. Київ, вул. Освіти, 6, к. 12.

*Повний або частковий передрук матеріалів журналу
„Директор школи, ліцею, гімназії” можливий лише за
письмової згоди редакції.*

Підписано до друку 23.04.2010 р. Формат 70x100 1/16.
Папір офсетний. 9,5 умов. друк. арк. Наклад 1200.
Віддруковано на ЗАТ „Книга”. Зам. 057.
Свідоцтво ДК №2325 від 25.10.2005 р.

Центр ССР ім. Миколи Пирогова
03037, м. Київ, вул. Освіти, 6
Свідоцтво: ДК №1709 від 9.03.2004 р.

ДЕРЖАВА І ОСВІТА

У 2010 році серед першорядних завдань Академії – продовження роботи над методичним забезпеченням шкільної освіти, особливо профільної школи.

Потребують перегляду Державний стандарт загальної середньої освіти і навчальні програми, які мають бути зорієнтовані на компетентнісні засади розвитку школяра, врахувати його індивідуальні особливості і потреби, запобігати перевантаженню учнів. Поза увагою не може залишатися розробка і впровадження інформаційно-комунікаційних технологій.

Велику увагу необхідно приділяти проблемі впровадження результатів наукових досліджень в освітню практику, моніторингу його ефективності, розробленню дійових методик оцінювання якості досліджень.

Дмитро Табачник
Міністр освіти і науки України

Держава
і освіта

Академія –
суспільству
і школі

ФІЛОСОФІЯ ЛЮДИНОЦЕНТРИЗМУ: НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ СУПРОВІД НАПН НАЦІОНАЛЬНОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

Статтю підготовлено на основі доповіді Президента Національної академії педагогічних наук В.Г. Кременя на Загальних звітних зборах 18 березня 2010 р. про діяльність академії у 2009 р. та завдання на 2010 р.

У 2009 р. Національна академія педагогічних наук України здійснювала статутну діяльність з метою подальшого розвитку та використання досліджень у сфері педагогічних і психологічних наук задля **модернізації української освіти в контексті європейського вибору**.

Основні зусилля спрямовувалися на забезпечення якості досліджень, розроблення методологічних, наукового методичних засад організації, функціонування, розвитку всіх освітніх рівнів відповідно до **людиноцентристської концепції** формування успішної, конкурентоздатної людини інноваційного типу в контексті національного самовизначення та європейської інтеграції українського суспільства, в контексті глобалізаційних викликів.

Найвагомішими науковими результатами звітного періоду є такі.

Обґрунтовано концептуальні підходи й напрями реформування освітнього простору України на засадах нової філософії освіти – **філософії людиноцентризму**¹. З огляду на таку орієнтацію запропоновано шляхи та моделі реформування **всіх рівнів освіти** – від дошкільної до вищої й післядипломної.

Зокрема, це викладено в **Білій книзі національної освіти України**, підготовленої вченими академії, у якій вперше системно проаналізовано освітні проблеми, визначено причини їх виникнення, накреслено науково обґрунтовані підходи до подолання існуючих труднощів. Крім того, саме з цих позицій академією надано комплексні пропозиції до змісту проекту **Стратегії розвитку України до 2020 року**.

Визначено й охарактеризовано концептуальні основи, принципи побудови й зміст діяльності на-

¹ У розрізі проблеми дитиноцентризму – центральної проблеми НАПН – основні здобутки див. у врізі на С. 5-8.

**Василь
КРЕМЕНЬ**

Президент НАПН
України, академік
НАН і НАПН
України

вчальних закладів за авторськими педагогічними системами та їх роль з урахуванням парадигмальних проблем певного історичного періоду. З'ясовано закономірності становлення *духовності особистості* та взаємодії індивідуально-психологічних і соціально-психологічних чинників особистісної самореалізації.

Відповідно до базової програми розвитку дитини „*Я у світі*” уточнено педагогічні умови, запропоновано оновлений зміст та інноваційні технології формування життєвої компетентності дитини дошкільного віку.

Обґрунтовано *змістові й процесуальні характеристики початкової освіти*, дидактичні умови та методику формування її основних складових, контролю й оцінювання навчальних досягнень учнів на засадах *компетентнісного підходу*.

Розроблено й апробовано структуру та дидактичні засади формування навчальних профілів, принципи та критерії добору *трирівневого змісту навчання*, а також методичне забезпечення реалізації *особистісно орієнтованого навчання у профільній старшій школі*.

Глибоке знання закономірностей і тенденцій розвитку середньої освіти дало змогу вченим академії навести вирішальні аргументи для *запобігання переходу до 10-річної загальноосвітньої школи в Україні*.

З'ясовано можливості реалізації *компетентнісного і діяльнісного підходів у практиці підручникотворення*. Це стосується змісту, структурування, дизайну шкільних

ЗДОБУТКИ НАПН

у розрізі проблеми дитиноцентризму

Відділення загальної педагогіки та філософії освіти (академік-секретар *О.В. Сухомлинська*)

У звітному році досягнуто результатів щодо розв'язання проблем дитиноцентризму, особистісно орієнтованої освіти, диференціації й індивідуалізації, комунікації в інформаційному суспільстві, духовності як провідної якості особистості.

Інститут проблем виховання (директор – академік *І.Д. Бех*)

Важливим результатом діяльності стало вдосконалення та науково-методичне забезпечення цілісного процесу виховання дитини – від дошкільного віку до повноліття, – насамперед, національно-патріотичного, морального, екологічного виховання й формування здорового способу життя. На цій основі розроблено сучасні виховні технології, науково-методичне забезпечення концепції профілактики девіантної поведінки особистості.

Членами відділення обґрунтовано й експериментально апробовано модель діяльності загальноосвітньої школи на засадах етнопедагогіки, здійснено апробацію виховання духовності школярів на засадах традиційних національних цінностей та духовно-світоглядних витоків вітчизняної культури.

Розроблялися інноваційні форми і методи вдосконалення культури управлінської діяльності керівників навчальних закладів в умовах модернізації і євроінтеграції освітнього простору України з урахуванням культурно-національної специфіки.

Відділення психології, вікової фізіології та дефектології (академік-секретар *С.Д. Максименко*)

У центрі уваги вчених Відділення перебувала проблема особистості, її розвитку та самореалізації.

Інститут психології імені Г.С. Костюка (директор – академік *С.Д. Максименко*)

Розкрито психологічні закономірності та детермінанти, педагогічні умови особистісного розвитку дошкільника, розроблено технологію проектування взаємодії дорослого з дитиною.

Запропоновано підходи до створення моделі корекційної роботи з соціально дезадаптованими дітьми.

Розроблено теоретичне підґрунтя проектування релевантних критеріїв психологічної комфортності дистанційного навчання.

Інститут соціальної та політичної психології (директор – член-кореспондент *М.М. Слюсаревський*)

Отримано вагомі теоретичні результати в дослідженні соціально-психологічних теорій, когні-

тивної психології спілкування, психотехнологічних складових формування в громадській думці позитивного образу освітніх і суспільних інновацій.

На замовлення Міністерства праці та соціальної політики розроблено узгоджену з міжнародною стандартизованою шкалу оцінювання престижності професій. Результати впроваджуються в Інституті підготовки кадрів Державної служби зайнятості.

У центрі уваги 10-ти проведених всеукраїнських опитувань були проблеми реформування освіти, зокрема, зовнішнього незалежного оцінювання. Інформаційний бюлетень за результатами досліджень направлено до Міністерства освіти і науки та вищих навчальних закладів.

Інститут спеціальної педагогіки

(директор – член-кореспондент *В.В. Засенко*)

Обґрунтовано зміст освіти дітей з психофізичними порушеннями різних вікових груп, умови розбудови інклюзивної освіти, засади білінгвального навчання учнів з порушеннями слуху та вивчення жестової мови в Україні, підходи до корекційно-реабілітаційного навчання школярів з помірною розумовою відсталістю.

Розроблено відповідні концепції, електронні посібники.

Південний науковий центр

(директор – академік *О.Я. Чебикін*)

Створено концепцію становлення особистості професіонала, спрямованої на самореалізацію і самовизначення, систематизовано інноваційні технології і психолого-педагогічні процедури підтримання особистості протягом життя.

Відділення загальної середньої освіти

(академік-секретар *О.І. Ляшенко*)

Значна частина здобутків стосується науково-методичного супроводу навчання в старшій профільній школі. Вивчалися можливості вдосконалення навчального процесу в інших ланках загальної середньої освіти. Зокрема, розроблено концепцію і цілісну систему соціально-гуманітарної освіти для всіх ступенів шкільного навчання.

Сформовано другий (профільний) концентр навчання хімії, методичну модель побудови змісту історичної освіти, визначено підходи до формування різнорівневого змісту географічних курсів, розроблено зміст і укладено програму курсу геоecології для профільних класів.

Обґрунтовано теоретичні засади відбору й структурування змісту з чотирьох напрямів спеціалізації технологічного профілю навчання, укладено відповідні навчальні програми, розроблено зміст базового курсу інформатики.

підручників, особливо для профільного навчання на різних рівнях, а також методичних вимог до підручників на електронних носіях.

Перспективні результати здобуто в створенні й використанні особистісно орієнтованих навчальних середовищ переважно на основі *інформаційно-комунікаційних засобів і технологій*. Обґрунтовано принципи побудови *відкритих систем освіти*, запропоновано структуру навчального середовища на базі Інтернет-технологій.

Встановлено ряд важливих психолого-педагогічних закономірностей, чинників і умов становлення особистості, зокрема *раннього виявлення, розвитку та подальшого підтримання дитячої обдарованості*.

Розроблено науково-методичне забезпечення підготовки фахівців у галузі корекційної педагогіки та соціальної психології, навчання дітей з *порушеннями психофізичного розвитку*. Визначено сутність психологічних факторів корекції соціально дезадаптованої поведінки неповнолітніх, соціально-педагогічні умови профілактики дитячої бездоглядності в умовах великого міста.

Обґрунтована *модель професійної компетентності вчителя*. Вчені академії з наукових позицій спростували як хибні підходи щодо заниження вимог до освітньо-кваліфікаційного рівня (молодшого спеціаліста, бакалавра) педагогів у початковій та основній школі. Визначено специфіку організації післяди-

пломної освіти педагогічних працівників за кредитно-модульною системою та дистанційною формою навчання.

Розробки вчених академії покладені в основу пропозицій і рекомендацій щодо законопроектів „Про внесення змін до Закону України „Про вищу освіту”, „Про атестацію наукових і науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації”, „Про національну систему кваліфікацій” й інші.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ, на яких слід зосередити зусилля вчених академії у 2010 р.:

По-перше. Це – системне осмислення поточних і перспективних труднощів освіти на шляху до розширення її доступності, підвищення якості на засадах людиноцентристської парадигми, а також вироблення на цій основі науково обґрунтованих рекомендацій для практики.

Отже, у руслі сказаного вчені академії мають розпочати систематичну підготовку щорічної **Національної доповіді про стан і розвиток освіти в Україні**. І зробити це треба вже в нинішньому році.

По-друге. Для концентрації дослідницько-інноваційного потенціалу академії з метою досягнення вагомих результатів Президії, Відділенням доцільно виокремити **5-10 найголовніших (ключових) напрямів** фундаментальних досліджень, що є критичними для модернізації вітчизняної освіти й поступово спрямувати в їх русло основні дослідницькі зусилля.

Створено концепцію конструювання підручників з мов і літератур етнічних меншин для початкової й основної школи та з української мови для початкових класів шкіл національних меншин України.

Загалом підготовлено рукописи 30 нових підручників, у тому числі 20 навчальних книг для 10 класу, 13 з яких у минулому році визнано переможцями Всеукраїнського конкурсу підручників для профільної школи.

Інститут педагогіки

(директор – академік *В.М. Мадзігон*)

Здійснено прогностичне моделювання інноваційного розвитку шкільної освіти як „Школи майбутнього”. Завершено дослідження педагогічних основ створення електронних підручників, їх бібліотеку поповнено десятьма новими розробками.

Ученими лабораторії початкової освіти Інституту педагогіки створено дидактико-методичну систему контролю й оцінювання навчальних досягнень учнів початкових класів на основі компетентнісного підходу.

Обґрунтовано необхідність уведення до структури зовнішнього незалежного оцінювання абітурієнтів тесту на виявлення їх академічних здібностей. Підготовлено концепцію тесту загальної навчальної компетентності, яку схвалено колегією Міністерства освіти і науки та за наказом міністерства розпочато експериментальну апробацію тесту.

Інститут інформаційних технологій і засобів навчання

(директор – член-кореспондент *В.Ю. Биков*)

У співпраці з компанією Майкрософт здійснював міжнародний проект „Партнерство у навчанні”, який об’єднує понад 1,5 млн. учителів із 59 країн. Створений портал інформує педагогів про навчальні інформаційні ресурси. На його сайтах розміщено матеріали шести всеукраїнських конкурсів „Учитель-новатор”.

Інститут обдарованої дитини

(директор – *В.В. Камішин*)

Створено сервер підтримання навчальної взаємодії. На основі електронних інформаційних ресурсів сформовано розвивальне навчальне середовище в умовах шкільної і позашкільної діяльності учнів, зокрема під час проведення практичних та лабораторних занять.

Розроблено методику діагностування інтелектуальної обдарованості учнів, створено моделі роботи з інтелектуально обдарованими школярами.

Узагальнено результати досліджень з проблем особистісно орієнтованої педагогіки в авторській школі члена-кореспондента М.П. Гузика.

Кримський науково-методичний центр управління освітою НАПН України та Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського
(директор – Г.Ю. Богданович)

Розпочато розроблення моделі формування міжкультурної комунікації учнів у поліетнічному середовищі.

Важливим є продовження роботи над науково-методичним забезпеченням переходу української школи на нові структуру і зміст 12-річної освіти. Стандарт, навчальні плани й програми для середньої школи повинні стати якісно новим кроком у входженні української школи у світовий освітній простір.

Актуальною є участь учених у широкому впровадженні інформаційно-комунікаційних технологій, електронних підручників та методичних систем з комп'ютерною підтримкою, навчальних середовищ з використанням інформаційних ресурсів, дистанційних форм навчання, розроблення освітніх інтернет-порталів.

Потребують обґрунтування і впровадження нові дидактичні системи, педагогічні технології, засоби навчання та оцінювання якості освіти.

Відділення професійної освіти і освіти дорослих
(академік-секретар Н.Г. Ничкало)

Оновлено підходи до планування й виконання науково-дослідних робіт, удосконалено механізми управління науковими колективами та їх взаємодії з Міністерством освіти і науки, Міністерством праці та соціальної політики, Федерацією і Конфедерацією роботодавців України, іншими установами й громадськими організаціями.

Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих
(директор – академік І.А. Зязюн)

Важливим науковим результатом діяльності є концепція розвитку педагогічної майстерності вчителя в умовах безперервної освіти. Обґрунтовано методичні засади створення технологічного комплексу підготовки педагога вищої школи, а також проект концепції освіти дорослих. У п'яти областях (Донецька, Житомирська, Івано-Франківська, Київська, Миколаївська) створено центри педагогічної майстерності.

Інститут професійно-технічної освіти
(директор – член-кореспондент В.О. Радкевич)

Розпочато дослідження із створення державних стандартів професійно-технічної освіти нового покоління та розробку рекомендацій з профільного навчання учнів старшої школи за технологічним напрямом на базі професійно-технічних навчальних закладів, проведення моніторингу ефективної діяльності цих закладів.

Серед таких напрямів може бути *інформатизація освіти*. Більше того, уявляється доцільним створення на громадських засадах при Президії академії наукової ради з проблем дослідження інформатизації освіти.

По-третє. Академія має відігравати ключову роль у розвитку людського потенціалу України як запоруки успішності країни та її громадян. Українська нація має бути компетентною, кваліфікованою, конкурентоздатною в умовах інноваційного типу сучасного прогресу. Отже, *науковий і творчий ресурс академії потрібно задіяти для створення спільно із іншими зацікавленими сторонами Національної рамки кваліфікації*, яка стане орієнтиром для розроблення й реалізації різноманітних освітніх програм для навчання впродовж життя.

По-четверте. В умовах європейської інтеграції, світової глобалізації гостро постало питання про якість та конкурентоздатність самих психолого-педагогічних досліджень і розробок. Відтак ученим академії, її науковим установам слід більш рішуче долати наявні сліди провінціалізму в дослідно-інноваційній діяльності. У зв'язку з цим *оприлюднення результатів досліджень і розробок, наукові публікації мають відповідати міжнародним стандартам*, а наукові фахові видання – обліковуватися в міжнародних науково-метричних базах даних.

По-п'яте. Предметом докорінного вдосконалення мають стати експериментальна робота, апробація та

впровадження результатів досліджень і розробок, а також **договірні відносини щодо майнових і авторських прав при створенні наукової продукції**.

По-шосте. Свою діяльність академія має здійснювати в тісній координації та співпраці з Міністерством освіти і науки, Вищою атестаційною комісією, іншими центральними та місцевими органами державного управління, навчальними закладами, Національною і національними галузевими академіями наук. Приміром, потрібно започаткувати погодження з МОН тематики прикладних досліджень, що виконуються в академії, так само, як склалася цілком виправдана практика експертних висновків НАН України стосовно тематики фундаментальних досліджень з психолого-педагогічної науки.

*По-сьоме. У межах академії має бути посилена **інституційна спроможність дослідження** окремих освітніх рівнів і аспектів. Насамперед це стосується дошкільної освіти, економіки, управління, історії освіти.*

Дозвольте висловити впевненість, що Національна академія педагогічних наук України, спираючись на визнані в країні та за її межами методологічні, науково-методичні здобутки вчених академії, й надалі відіграватиме провідну роль у науково-методологічному та методичному забезпеченні розвитку освіти в Україні.

ДІЛОВИЙ ПОРТРЕТ АКАДЕМІЇ

В системі академії – **1,3 тис. штатних учених**. У складі НАПН України **49** дійсних членів, **88** членів-кореспондентів, **35** іноземних членів і **8** почесних академіків. В інститутах і наукових центрах академії працюють штатних **193** (15 %) доктори наук і **512** (39 %) кандидатів наук.

В академії виконувалася **271** тема за **32 науковими напрямками**, з яких 87 тем було розпочато, 49 – завершено.

Крім того, **14 наукових тем** розроблялися за завданнями *трьох державних цільових програм*:

- Державна програма розвитку і функціонування української мови на 2004-2010 роки;
- Міжгалузєва комплексна програма „Здоров’я нації” на 2002-2011 роки;
- Державна програма підтримки сім’ї на період до 2010 року.

За результатами досліджень **опубліковано майже 3 тис. праць**, у тому числі **96** монографій, **176** підручників і навчальних посібників, **125** методичних посібників і рекомендацій, **25** словників і довідників, випущено **83** збірники наукових праць, підготовлено **227** навчальних програм і концепцій.

Академією організовано і проведено **96 науково-практичних масових заходів**; учені виступили майже на **3,3 тис.** наукових симпозиумах, конференціях, семінарах тощо.

До *Верховної Ради України* надіслано експертні висновки, зауваження і пропозиції до **27 законопроектів**, матеріали до двох Парламентських слухань, до *Кабінету Міністрів України* – **76 матеріалів**.

Академія здійснювала підготовку наукових кадрів вищої кваліфікації. У звітному році в **аспірантурі** навчалось **556** осіб, у **докторантурі** – **60** осіб.

У **16 спеціалізованих учених рада**х, що діють у 8 підвідомчих наукових установах, за минулий рік захищено **193** дисертаційні роботи: **27** докторських і **176** кандидатських дисертацій.

У звітному році *Міжвідомча рада з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук в Україні*, що діє при академії, розглянула понад **1,5 тис. тем** докторських і кандидатських дисертаційних досліджень, з яких узгоджено майже **1,2 тис.** (76 %) тем. Досвід академії з координації поширюється ВАК України на інші галузі науки.

Міжнародна співпраця: підтримуються сталі зв’язки з науковими установами, навчальними закладами **13 країн**, активізувалася діяльність за міжнародними проектами і програмами.

Фінансування: Академією в 2009 р. отримано фінансування із загального фонду державного бюджету в сумі понад **96 млн. грн.**, що становить майже 100 % від запланованих обсягів (на *фундаментальні дослідження* – **45 млн. грн.**, на *прикладні* – **14 млн. грн.**, за *державними програмами* – **1,7 млн. грн.**, видання друкованої продукції – **0,7 млн. грн.**, *підготовку наукових, робітничих кадрів, підвищення кваліфікації педагогічних і керівних працівників* – понад **22 млн. грн.**, *утримання апарату Президії та виплату довічної плати за звання членам академії* – **11 млн. грн.**). Порівняно з 2008 р. **фінансування зросло на 5,6 %**. Крім того, академією отримано майже **16 млн. грн.** за *спеціальним фондом державного бюджету*, що на **17 %** більше, ніж у 2008 р.

АКАДЕМІЯ – СУСПІЛЬСТВУ І ШКОЛІ:

ПРОБЛЕМИ, ЯКІ ВАРТІ НАШОЇ УВАГИ

*Реферативно-аналітичний
огляд виступів керівників освіти,
вчених та громадськості**

ПОРА ПЕДАГОГІЧНОГО РЕАЛІЗМУ

*Укладачі:
Ольга Виговська,
Олена Павловська,
Олексій Виговський

Сьогодні головна проблема – проблема змісту. І вона повинна розв'язуватися з нових позицій. Минає 10 років, як ми перейшли на 12-річну освіту. І хоча залишилося ще 3 роки попереду, уже можна зробити певні висновки, окреслити певні кроки щодо впливу якісної освіти на якість освіти. Першим кроком ми вважаємо потребу змін чинного за-

**Олександра
САВЧЕНКО**

Головний науковий співробітник
Інституту педагогіки
НАПН України,
Радник Президії
НАПН, академік

конодавства в галузі загальної середньої освіти, тих аспектів, що стосуються державних стандартів загальної середньої освіти. Розробка цієї проблеми залишається на старих засадах. Зараз треба згармонізувати мету в загальній середній освіті, зміст, який держава визначає як необхідний і обов'язковий для засвоєння в загальній середній школі, і створення умов, які мають бути забезпечені з боку держави і регіонів. Адже

відповідальність за якість освіти залишається розмитою, хто за неї відповідає. ЗНО викликає багато суперечок, але ми вважаємо, що це правильний шлях, який треба удосконалювати. Вимоги ЗНО треба співвіднести з вимогами до освіти: ідеї розвивального навчання, всебічного розвитку дитину. Ми маємо казати, що є метою освіти і як вона співвідноситься із ЗНО. І це є проблема й держави.

Є проблема й підручникотворення. Ми маємо розрив між тим, що проголошуємо про зміст освіти і умовами, які створюються. Для початкової школи підручники не перевидаються від 2002 року. Ми провели друге коло апробації підручників, жоден не отримав негативної рецензії. А як підтримала це держава? Знову повертаємося до системного підходу до освіти. Якщо ми не зведемо мету освіти, вимоги держави і гарантії держави, то ми знову не матимемо нічого. Настала пора педагогічного реалізму.

ОСВІТА ПРОТЯГОМ ЖИТТЯ

Майбутні 10 років мають визначити новий ривок. На сьогодні вичерпані всі ресурси. Стоїть кардинальне завдання здійснити цей перехід. А все, що робить освіта, відповідає цьому запиту? Я вважаю, що ні. Десятки молодих людей після вузів не працюють за спеціальностями. Це втрата коштів. Тому ми стоїмо перед проблемою реструктуризації підготовки кадрів, які будуть потрібні найближчі 5-10 років. Ми маємо поставити завдання, запропонувати відповідні пропозиції, щоб рухатися вперед. Ми підтримуємо освіту протягом життя. Але чи усім достатньо, окрім фундаментальних знань, економічних і політичних знань, щоб добре почуватися в сьогоденні. 60% людей іде на голосування політично не свідомими. Тому ми маємо

знайти нові способи, які дадуть знання людям, щоб під час різних політичних баталій вони мали можливість діяти правильно. З цього ми готові співпрацювати з НАПН. У НАНУ ми підготували Національну доповідь з питань розвитку країни, в якій вперше охоплено питання ідеології, політики, права, соціогуманітарної сфери тощо. На її основі запропонуємо і Президенту України, і Уряду, й усім політичним силам засади нового курсу реформ. Коли дамо точну оцінку ситуації, сформулюємо виклики, запропонуємо шляхи розв'язання цієї проблеми, тоді й здійснимо свою громадянську позицію.

Валерій ГЕЦЬ

Віце-президент
НАН України

ЗДОБУТКИ В ГАЛУЗІ ВИХОВАННЯ

Затребуваними є розробки Інституту проблем виховання, як-от: соціально-педагогічні засади профілактики девіантної поведінки школярів, робота з учнями щодо профілактики

вживання психотропних речовин, проблеми запобігання насильства. Користуються попитом посібники з формування правової культури особистості. Особливого значення набувають розробки з профорієнтаційної роботи серед школярів. Актуальним залишається розробка критеріїв вихованості особистості відповідно до програми виховання дітей та учнівської молоді.

Іван БЕХ

Директор Інституту
проблем виховання
НАПН України,
академік

ВИВАЖЕНІ ЗМІНИ НА КОРИСТЬ СУСПІЛЬСТВУ

Володимир ПОЛОХАЛО

Голова комітету ВР з питань освіти і науки

К о л и в Верховній Раді пропонується якийсь законопроект щодо освіти і є посилення на АНП, то це привертає увагу і є значимим показником, тобто АНП є авторитетною організацією для тих, хто хоче реформувати освіту. Попри кризу, АНП була профінансована в минулому році на 99, 9%. Усі зміни в освіті мають відбуватися виважено, через парламентські слухання. Наукові зусилля мають давати суспільний результат. Єднання науки й законодавчої діяльності має бути визначальною й усвідомленою. Щодо ЗНО, треба виходити з норми Конституції, треба законодавчо закріплювати ЗНО й встановлювати відповідальність за результати. Має бути лише закон, щоб не було крайнощів. Кожен закон має проходити ретельну експертизу й лише потім пропонуватися на розгляд депутатам. Зараз є закон про вищу освіту (нова редакція), який пройшов апробацію в Криму, Львові, Харкові, серед директорського корпусу. Для першого читання він зареєстрований.

На жаль, ми не поєднали освіту, науку і інновацію, в тому числі захист інтелектуальної власності. Я вдячний АНП, що вона утримується від політизації.

Я вдячний АНП, що вона утримується від політизації.

Я вдячний АНП, що вона утримується від політизації.

НЕВІДКЛАДНІ ПРОБЛЕМИ ШКОЛИ

Віктор ОГНЕВ'ЮК

Ректор Київського університету імені Бориса Грінченка

Суспільство потребує повернення до людини як цінності. Філософія дитиноцентризму, запропонована В.Кременем, має важливе значення, тому що сьогодні немає

того ставлення до людини, яке має бути. А звідси і проблеми в суспільстві. Не усвідомлена сьогодні і цінність освіти. Ми не чуємо дискусії щодо освіти на глибинних засадах. І проблема в залишковому ставленні до

освіти як до затратної бюджетної сфери.

10-річна школа була гарною для свого часу. Але з'явилися інноваційні технології, збільшилася потреба щодо вивчення іноземних мов, змінилася питома вага історії, української мови, літератури в структурі загальної середньої освіти. Тому відмінити просто 12-річну школу не можна, хоча існує проблема щодо її забезпечення. І сьогодні не кількість годин важлива, а знання, які мають учні, якість знань.

9 років не видаються підручники для початкової

школи. Але за цей час змінилися і стандарти школи. Ми маємо говорити, що інформатика має вже викладатися з 1 класу. Без профільності 12-річна школа втрачає сенс. Але якщо дивитися на освіту загалом, то чи може виконувати функцію профільності ПТУ, якщо є проблема набору контин-

генту. Що заважає вирішити це питання? — Бюджетний кодекс, бо забороняє фінансування з різних рівнів. Необхідно розвивати систему класичних коледжів і гімназій. Сьогодні школа відстрочує безробіття молоді. Необхідно думати про індивідуальний підхід до навчання.

ОРГАНІЗАЦІЯ ОСВІТИ ДЛЯ ДОРОСЛИХ

Проблематичною сьогодні залишається освіта дорослих. В Україні ця проблема не виписана законодавчо. Хоча в складі НАПН організовано відділ освіти дорослих, що створило умови для розгортання діяльності Університету менеджменту освіти, який сьогодні є єдиним навчальним закладом, в якому зосереджена увага на освіті дорослих. Навчальний процес побудований на принципах Болонської де-

кларації. Свою діяльність університет презентує і через міжнародні організації. Університет бачить свій розвиток у тісній співпраці з усіма інститутами НАПН. З цією метою в університеті організований консорціум, який об'єднав 23 інститути післядипломної освіти.

Віктор ОЛІЙНИК

Ректор ДВНЗ
“Університет менеджменту освіти”

УКРАЇНСЬКА ОСВІТА МАЄ ВІДПОВІДАТИ НАЙКРАЩИМ ЗРАЗКАМ

Зкожним роком якість наукових розробок стає все вище. Головним партнером розвитку, реформування освітнього простору буде і надалі НАПН. Яку ж спадщину отримав новий уряд. По виконанню роботи можна судити про будь-якого посадовця. На сьогодні з порушенням лежить без руху 1459 ліцензійних і акредитаційних дозволів, деякі з 2008 року. Це звірська форма корупції. Підручники не перевидавалися 8 років, і в бюджет це не закладалося.

За минулий рік борги за підручники в кілька мільйонів. Якщо ми сьогодні оголосимо конкурс, приватні видавництва заблокують всі рахунки Міністерства. За минулий рік з 24 запланованих підручників для професійно-технічної освіти не виданий жоден. За 2 роки не придбано жодного шкільного автобуса за кошти

Дмитро ТАБАЧНИК

Міністр освіти і науки України

Міністерства, не використано кошти Світового банку для ремонту сільських шкіл, а в січні проект Світового банку анульовано.

В мене інше уявлення про патріотизм і професіоналізм. Головне, що потрібно, – зламати стіну недовіри і відчуження, поділу на своїх і чужих. **Я робитиму все, щоб українська освіта відповідала найкращим зразкам і критеріям світовим.**

Сьогодні важливо звільнити освітня середньої школи від безкінечної писанини. В деяких регіонах директор школи за тиждень заповнює 28 звітів, їх вивчають органи місцевої влади.

Ніхто не скасує тестування, але модернізувати його і врахувати помилки попередніх років необхідно. Треба підняти вагу шкільної освіти, зробити вчителя партнером. Ми знаємо, що останні роки діти вчать лише предмети, які потрібні на ЗНО. Сьогодні тести не дають реального рівня знань випускників. Часто тести в 60 разів показують кращий результат учня, ніж в школі. Випускники деякі предмети, з яких не здають тести, просто ігнорують. Це все приводить до зниження авторитета вчителя. Головне завдання тестів – подолати розриви між середньою і вищою школою, щоб батьки не шукали репетиторів. І, розробляючи нові стандарти, потрібно максимально зближувати стандарт навчання середньої школи і вищого навчального закладу. В КПП ті, хто написав фізику на 180 балів, на першій сесії не змогли здати іспит, і 53 – математику. А в Київському національному університеті за невміння працювати було відраховано 700 осіб. **Тести – це не панацея, тому потрібен конкурс і атестатів, і тестів.**

Мова іспиту – це мова навчання. Якщо навчання було молдавською, кримсько-татарською, угорською, то й тестування буде тією ж мовою. Я вважаю, що є нормальним, якщо діти 10 років вчилися російською, то і тести мають здавати російською, інакше будуть не в рівних умовах з

рештою дітей, неконкурентоспроможними. Наказом 2009 року в технічних університетах, на природничих факультетах була запроваджена українська мова як професійна. Це ділова мова. Тепер вона вивчатиметься 3 семестри і складатиметься екзамен. Не потрібно буде складати українську мову для вступу в магістратуру.

Потрібно зацікавити батьків Криму віддавати своїх дітей в українські школи, і це повинно бути на рівні держави. Але примушувати ми не можемо. **Ніхто не має права переробляти когось під себе.**

У Франції, яка за територією як Україна, всього близько 80 університетів, а в Україні – 881. Попередній міністр намагався їх кількість скоротити. Але вуз створюється згідно із законом. Ми створюватимемо умови для укрупнення вузів, тому що нам важлива і якість. Ми не віримо в ученого-заочника. Кращі університети ми можемо підтримувати збільшенням кількості місць держзамовлення. Ми повинні поширити свободу університетів відповідно до Болонського процесу, надати більше академічних свобод.

Змінюватиметься підхід до вивчення історії. У нас була ідея, що кожний доцент повинен випустити підручник з грифом міністерства. Але не потрібно стільки підручників. Підручники для школи повинні пройти певну комісію. Я думаю, що повинен бути базовий підручник у вузах, а інші як додаткові. У підручниках для вузів не можна викреслювати жодної сторінки і потрібно подавати осіб так, як було.

Тестування в цьому році буде починатися об 11.00 (діти не повинні їхати на тестування вночі), і пункти тестування не можуть бути далі, ніж 50 км. від школи. Ми продовжили на 9 днів період реєстрації тих, хто хоче тестуватися. Ми дозволили випускникам минулих літ вступати за атестатами.

Не може бути абсолютизації оцінювання. Ні в одному вузі світу не зараховують тільки за результатами

тестів. Тому наступного року враховуватиметься атестат, даватиметься університетам право своїх тестів, співбесід, які визначають професійні якості абітурієнтів. Ми намагаємося це виправити.

Треба припинити гонитву подавати документи до 50 вузів. А де був закон, коли 35 млн. громадян було позбавлено вступати за атестатом. Потребує скорочення перелік пільг, тому що він дискредитує взагалі ідею зовнішнього незалежного оцінювання. Ми не руйнуватимемо Болонський процес, але визначатимемо лише нижню межу стандарту. В цьому році будуть видані додатки до дипломів міжнародного зразка і затверджені урядом.

Я готовий до дискусії щодо підручників, студентського самоврядування. Я за нову мету освіти, але я за підготовку кодексу про освіту, який би ввібрав у себе ті основні компоненти, які були зроблені зусиллями міністерства Згуровського, Зайчука, Кременя. Але зараз ці закони потребують удосконалення. Кодекс має ґрунтуватися на засадах педагогічного реалізму.

Я вважаю, що необхідно повернутися до професійної перепідготовки викладачів вузів, що дає зростання кадрового складу університетів. В наступному році в січні в педагогічних газетах буде надруковано, яких фахівців хоче держава, адже у нас достатньо юристів, економістів. Ми готові і до громадського контролю, і до парламентського.

Впевнений, що тільки спільною співпрацею зможемо переконати суспільство у тому, що діяльність міністерства буде спрямована на розбудову освіти.

НАЦІОНАЛЬНА КВАЛІФІКАЦІЙНА КОНСТИТУЦІЯ

**Володимир
ЛУГОВИЙ**

Вице-президент
НАПН України

**НРК —
запорука
переорієнта-
ції освіти з
процесних на
результатні
засади в
контексті
євроінтеграції.
Відсутність
НРК уне-
можлиблює
реальну
інтеграцію
вітчизняної
вищої школи
до Євро-
пейського про-
стору вищої
освіти згідно
з Болонським
процесом**

Національна рамка кваліфікації (далі — НРК) — національна кваліфікаційна конституція, запорука переорієнтації освіти з процесних на результатні засади в контексті євроінтеграції. За європейськими уявленнями, рамка кваліфікацій відображає структуру і зміст основних кваліфікацій, описаних у термінах компетентностей, що ґрунтуються на результатах освіти в єдності її формальної, неформальної та інформальної складових.

Без такої рамки ми не можемо претендувати на міжнародне визнання.

Відсутність НРК, зокрема, унеможлиблює реальну інтеграцію вітчизняної вищої школи до Європейського простору вищої освіти згідно з Болонським процесом, дезорієнтує модернізаційні процеси в освітній системі, особливо щодо забезпечення її якості. З-поміж причин, які зумовлюють таку ситуацію, — відсутність критичного рівня суспільного усвідомлення важливості НРК, загальнонаціонального замовника і виконавця (координатора) її розроблення, невизначеність компетентних представників усіх зацікавлених сторін (постачальників та споживачів кваліфікацій). Немає узгодженого бачення багатьох принципових характе-

ристик НРК: її мети і орієнтації (для громадянського суспільства в цілому чи лише для ринку праці); відношення до двох європейських метарамок з урахуванням імовірних перспектив їх взаємодії і взаємозв'язку (конвергенції чи дивергенції), різниці в критеріальних наборах опису кваліфікацій. Не визначено методологічні підходи до створення рамки (адаптація європейських метарамок чи створення принципово нової на відмінній критеріальній основі).

Створення НРК не дістало належного наукового супроводу, інших необхідних ресурсів, потребує реалізації таких концептуальних засад: проведення роз'яснювальної роботи з метою підвищення рівня усвідомлення (суспільством, органами державного управління, фаховими організаціями, окремими громадянами) пріоритетності та складності цього процесу; визначення головного замовника (Кабінет Міністрів України, Парламент України, Президент України) та уповноваженого і компетентного виконавця (міжгалузева комісія, кваліфікаційна агенція, міністерство); залучення зацікавлених компетентних суб'єктів (академічних кіл, роботодавців, громадян); визначення ресурсів (адміністративних, фінансових, людських, часових); прийняття цільової програми із зазначенням джерел фінансування (державний бюджет, позика, допомога); проведення

консультацій та діалогу для досягнення загальнонаціонального консенсусу щодо концепції і підходів до розроблення НРК (обмеження формальною освітою або охоплення формальної, неформальної та інформальної освіти; адаптації європейських метарамок або створення національної рамки на принципово іншій основі); погодження концепції із зацікавленими сторонами; розроблення проєкту кваліфікаційної рамки,

його обговорення і доопрацювання; легітимізації НРК відповідним законодавчим актом.

Загальні збори НАПН України постановили вважати створення НРК України пріоритетним завданням загальнонаціонального розвитку, передбачити дослідження в НАПН України проблем, їх причин, ефективних підходів до створення НРК України, сумісної з європейськими кваліфікаційними метарамками.

ОРГАНІЗАЦІЯ НАЦІОНАЛЬНИХ ІНСТИТУЦІЙ ДЛЯ НРК

НРК (національна рамка кваліфікації) є основним завданням створення прозорості українських дипломів, співставленість українських кваліфікацій з європейською рамкою кваліфікацій, необхідно розробити механізм синхронізації між різними кваліфікаційними системами і їх рівнів. Питання НРК дуже важливе сьогодні. І нам варто враховувати рекомендації європарламенту, досвід європейських країн, європейського фонду освіти щодо розробки НРК. Для розробки НРК перш за все необхідно створити законодавчо визначених повноважень національних інституцій, які були б залучені до

розробки та процесу узгодження НК з ЄРК. Без постійно діючої інституції цей процес неможливий. Необхідно забезпечити синхронізацію НРК з ЄРК. НРК розробляються за принципом кінцевих результатів формальної, неформальної і інформальної освіти. Щодо моніторингу розробки, необхідно визначити критерії цієї процедури. Розроблені нами стандарти презентувалися в Болгарії, Угорщині і були високо оцінені, тепер ми обмінюємося досвідом з іншими країнами.

**Тимофій
ДЕСЯТОВ**

Директор
Департаменту ПТО
МОН України

ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ НРК

Олександр ГОЛУБЕНКО

Ректор
Східноукраїнського
національного
університету імені
Володимира Даля

За висновками болонських експертів, формальний підхід до опису кваліфікацій переважає в більшості національних систем, їх недолік – непрозорість і незрозумілість, перш за все для роботодавців. Отже, кваліфікаційні рамки потрібні передусім ринку праці. Для сфери освіти рамки спрощують мобільність студентів і викладачів. Європейські експерти вважають, що рамки мають ґрунтуватися на результатах. Як описувати кваліфікації вищої освіти? Роль зразка для розробки НРК покладається на

описи, зроблені у Дубліні (дублінські дискриптори). Європейський фонд освіти активно впроваджує в країнах СНД зразок рамки Євросоюзу. Структура державного стандарту дозволяє включити до його складу дискриптори, складені за двома еталонами – Дублінським і Євросоюзу. Національна рамка визначення кваліфікацій відіграє важливу роль щодо якості освіти. Переформатування НРК – перший етап величезної і складної роботи, яку необхідно здійснити для покращення системи освіти. Однак позитивні зміни щодо якості можуть з'явитися за умов упровадження результатів навчання і відповідних оціночних засобів на рівні освітніх програм і модулів.

МОДУЛЬНА СИСТЕМА НАВЧАННЯ У ВУЗІ

Микола СКИБА

Ректор
Хмельницького
національного
університету

Ефективно управління можна здійснювати, налагодивши систему моніторингу. На якість у ВНЗ впливає багато чинників, у тому числі контроль. Від правильної організації залежить управління навчально-виховним процесом і якість підготовки фахівців. Але ефективність проведення сучасних іспитів невисока. У нас розпочалася реорганізація цього процесу через введення кредитно-модульних технологій навчання та системи перерахування кредитів. В

університеті запроваджена модульна система навчання, що супроводжується рейтингом результатів навчальної діяльності. Це призвело до зміни типового графіку навчального процесу. Замість сесій, запроваджена безсесійна форма організації навчального процесу. Значна частина контролю виноситься на поточний, протягом семестру. У разі рейтингового навчання потрібно співвіднести теоретичні і практичні курси, їх черговість і поточність оцінювання, а також розробити вивчення дисципліни за модульно-рейтинговою технологією. Хоча оцінювання залишається за 5-бальною системою. Але

усе це можливо лише тоді, коли правильно організована самостійна робота студентів і використовуються комп'ютерні технології навчання. Особливо ефективний електронний деканат. Досвід показує, що електронне навчання буде ефективним тільки тоді, коли відрізнятиметься від традиційного. Найважливішим

компонентом модульного навчання є комунікаційний компонент. В результаті вивільнення часу на самостійну роботу (3 тижні в кожному семестрі) підвищилась якість підготовки студентів, поточний контроль дисциплінує студентів. А ще це спростовує розмови про корупцію і хабарництво під час сесій.

ШЛЯХ ДО НРК

У Британії розрахували, що за 10 найближчих років 20% працівників піде на пенсію, а 80%, що залишаться, потрібно буде двічі перевчити чи підвищити кваліфікацію.

Без чого не може бути економіка знань? *Передусім*, без чітких державних пріоритетів розвитку. Ми повинні нарешті визначити, які напрями економіки розвиває Україна, інакше ми не знаємо, яких фахівців нам готувати. А *по-друге*, структурні реформи, які ми повинні провести в охороні здоров'я, житлово-комунальній сфері, адміністративні реформи і т. ін. Ми повинні зробити так, щоб в навчанні протягом життя був зацікавлений не лише роботодавець, а передусім сам працівник, який має дбати про свою конкурентність.

Ми розуміємо усю складність закону про національну систему кваліфікацій, створили робочу комісію, готова друга версія, де враховані усі зауваження. Ми почали самі розробляти професійний стандарт – 2 роки ми робили пілотний проект разом з європейським фондом навчання і мережею ресторанів „Козирна карта”.

Нещодавно ми презентували наші напрацювання і зрозуміли, що є значні недопрацювання самих роботодавців, бо ми самі маємо сформулювати ринок освіти, що ми хочемо від людей. І виявилось складним зібрати людей, щоб вони прописали усі вимоги до кожного фаху. Ми з'ясували, що у нас не вистачає методологів, які б займалися цією роботою на нових умовах. Нам потрібна інституція, де ці люди будуть готуватися. А якщо роботодавець хоче ввести нову спеціальність, то на сьогодні він має пройти занадто довгу бюрократичну дорогу. Ми хочемо спільно з НАПН розробляти закон про національну систему кваліфікацій, бо ми не фахівці. Ми розробили проект розпорядження Кабінету Міністрів щодо створення міжгалузевий робочої групи з розробки національної рамки кваліфікацій і галузевих рамок кваліфікацій. Ми б хотіли, щоб і ви, вчені академії, до цієї роботи долучилися.

**Олексій
МІРОШНИ-
ЧЕНКО**

Виконавчий
віце-президент
Конфедерації
роботодавців
України

ВІД ЄВРОПЕЙСЬКИХ ДО ПОЛЬСЬКИХ РАМОК КВАЛІФІКАЦІЙ

Францішек ШЛЪОСЕК

Завідувач кафедри теорії професійного розвитку вчителя, Академія Свентокжиська, Польща, доктор педагогічних наук, професор, іноземний член НАПН України

Президент польської Академії наук є відповідальною особою за національні кваліфікаційні рамки, які є сьогодні темою розмови. Розвиток суспільства і економіки, яка

засновується на знаннях, є вирішальними чинниками саме того, чим займається власне ви. У зв'язку з цим з'являється проблема мобільності працівників і мобільності тих, хто навчається. У Польщі складається досить чітка ситуація використання європейського ринку праці. Європейські рамки кваліфікації є певною точкою підтримки. З метою створення професійної мобільності і географічної, а також для полегшення навчання протягом усього життя, 23 квітня 2008 року Рада Європи та Європейський парламент рекомендують європейські рамки кваліфікації. ЄРК будуть керувати не тільки освітнім процесом,

а й економікою усіх європейських держав. Європейські і національні кваліфікаційні рамки не стосуються лише професійної освіти. І так само для загального навчання важливими є, щоб кожен студент, кожен учень

міг розпочати навчання в іншому місті, країні. Головною парадигмою для впровадження ЄРК є опис кваліфікацій через результати того, хто навчається, тобто дискриптори. Знання – це набір сприйнятої і переробленої інформації. Навички – це вміння застосування знань. Абсолютно по-іншому ніж в країнах Європи описується компетенція. Компетенція – це відповідальність та автономія. Кожна держава може в міру своїх можливостей вирішувати це питання, тобто до кінця цього року розробити НРК, але головне те, щоб РК відповідали певним умовам: відповідали законодавству та практиці цієї держави і знаходилися у повній відповідності до ЄРК. Усі держави Європи мають визнавати дипломи інших країн. В Польщі про необхідність рамок є такі міркування: макроекономічні, участь Польщі у європейському ринку праці, необхідність упорядкування внутрішнього ринку праці, освітнього ринку. Ми розпочали роботу над стандартами рамок кваліфікацій, прийняли принципи НРК. Польські кваліфікаційні стандарти, яких є понад 300, описані в категорії інформації, навиків, позицій, а ЄРК описані в категоріях знань, навиків, компетенцій. І це дуже важливий бар'єр. НРК вимагають бази, як змінити мислення людей, і це найбільша проблема, і це є проблемою міністерства освіти та інших.

ІННОВАЦІЙНА ШКОЛА

Ефективність і якість освіти залежать від інновацій. Але проблема полягає в тому, що ми живемо у глобалізованому світі, хочемо ми того чи не хочемо. Ми взаємопов'язані на цій планеті. Мобільність людей зростає. І конкурентність зростає. Зараз будь-яке джерело, потужно організоване, будь-якої інформації складає конкуренцію нашій діяльності. І цей виклик є загрозою школі, бо школа може поступово відстати від того потоку інформації, який спрямовується на людей.

Але що ми можемо вдіяти зараз? Звичайно, зупинити цей потік інформації ми не можемо, але наше завдання в освіті, на мій погляд, це виділити з цього потоку саме довгоживучу інформацію, яка буде потрібна людині впродовж усього її життя. І тоді школа набуде конкурентних переваг, буде давати те, що лише вона й може дати, а не Інтернет і не реклама, не телебачення тощо.

Володимир Луговий

Віце-президент Національної академії педагогічних наук України

Всеукраїнський щорічний проект „Педагоги-новатори в Україні”

Національної академії педагогічних наук України та
Всеукраїнського науково-практичного журналу „Директор
школи, ліцею, гімназії”

5-А СТОРІНКА

Презентована 3 грудня 2009 р. у Київському палаці дітей та
юнацтва за участю вчених АПН, педагогів, керівників МОН
і закладів освіти.

ГЕРОЙ СТОРІНКИ:

Осадчий Іван Григорович

Начальник відділу освіти
Ставищенської районної державної адміністрації Київської області,
кандидат педагогічних наук, доцент

ОСВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ ДЛЯ СУЧАСНОЇ СІЛЬСЬКОЇ ШКОЛИ

Директор школи, ліцею, гімназії № 2'2010

**Іван
ОСАДЧИЙ**

Начальник
відділу освіти
Ставищенської
РДА Київської
області

Автором представлено систему роботи як окремої школи, так і цілого району, в основі якої лежать авторські технології. Запроваджено проектно-модульну організацію діяльності районного методичного кабінету, роботу районної асоціації дитячих організацій як моделі регіональної виховної системи. Зазначені технології набули широкої популярності серед педагогічного загалу країни.

Ключові слова: механізм самовідтворення, соціальна вправа, цільовий проект, каскадна програма, структурно-рівнева соціалізація особистості, територіальний освітній округ, проектно-цільове управління.

Технологія 1.

СТРУКТУРНО-РІВНЕВА СОЦІАЛІЗАЦІЯ ОСОБИСТОСТІ

Тип: виховна система загально-освітньої школи.

Адреса: Ясенівська ЗОШ І-ІІ ступенів Ставищенського району Київської області.

Рік створення: 1988.

Рік оприлюднення в пресі: 1988.

Новизна: вперше в теорії та практиці виховної роботи в школах України запропоновано вихованця розглядати як представника різноманітних людських спільностей різних рівнів, а змістом виховання — сукуп-

ність соціальних вправ (акцій, дій, заходів тощо) в цих спільнотах.

Основні положення технології: сутністю виховання в сучасній загальноосвітній школі є формування особистості вихованця. Із змістового боку особистість виступає як ансамбль соціальних рис (якостей), якими володіє людина як представник різноманітних людських спільностей. Таких спільностей є багато, але для теорії та практики шкільного виховання достатньо виділити сім спільностей (внутрішній світ дитини, сім'я, школа (первинний колектив), мікрорайон (село, місто), регіон (область, край, країна, планета). Вплив на особистість вихованця пропонується здійснити через формування його індивідуального соціального досвіду, яке протікає в умовах реального та педагогічно оформленого соціального середовища, тобто через соціалізацію та виховання. У свою чергу кожна соціальна риса включає в себе інформаційний, діяльнісний та ціннісно-оціночний компонент.

Оскільки метою виховної роботи в школі є формування соціального досвіду, а вихованця запропоновано розглядати як **структурний компонент** людських спільностей різних **рівнів**, то технологія виховання отримала назву **структурно-рівнева соціалізація особистості**.

Інструментом виховання в загальноосвітній школі є виховна система. В її структурі доцільно виділити такі

ЛЮДИНА НЕВТОМНОЇ ПРАЦІ Й ТВОРЧОСТІ: БІОГРАФІЧНА ДОВІДКА

ОСАДЧИЙ Іван Григорович народився 4 листопада 1961 року в с. Пугачівка Рокитнянського району Київської області. Після навчання в Пугачівській 8-річній школі вступив до Корсунь-Шевченківського педагогічного училища імені Т.Г. Шевченка, яке закінчив у 1980 році, отримавши спеціальність учителя креслення та трудового навчання. У 1985 році Іван Осадчий закінчив Київський державний педагогічний інститут ім. О.М. Горького, отримавши спеціальність учителя фізики й астрономії.

У 1985 році був призначений на посаду директора Ясенівської 8-річної школи Ставищенського району Київської області, а з вересня 1998 року й по даний час очолює відділ освіти Ставищенської райдержадміністрації Київської області, одночасно продовжуючи викладати фізику й креслення в цій же школі.

У 1994 році, працюючи директором сільської школи, І.Г. Осадчий захистив в Інституті педагогіки АПН України дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за темою „Організаційно-педагогічні умови формування соціального досвіду учнів сільських шкіл”.

Іван Григорович є автором *виховної системи школи „Структурно-рівнева соціалізація особистості”* (1988 р.), розбудованої на принципах національного та громадянського виховання, яка стала альтернативою існуючій у той час системі виховної роботи. Сьогодні ця методика широко використовується в навчальних закладах усіх регіонів України, а також Білорусії та Росії. У 1992 році ним була створена *методика проектно-цілового управління навчальними закладами*, яка дозволяє інтенсивно запроваджувати загальні принципи ринкової економіки та сучасного менеджменту в практику управління освітніми системами.

Концепцією проектно-модульної організації освітніх систем, створеною І.Г. Осадчим у 1999 році, було започатковано науково-практичні пошуки сучасних моделей територіальних систем освіти, закладено основи муніципалізації і регіоналізації системи загальної середньої освіти. У 2001 році вчений створив теорію БМ-систем („систем без меж”), яка є науковою основою сучасних концепцій мережевої (сіткової) педагогіки, котра інтенсивно розвивається в Україні та Росії.

Іван Григорович є автором *моделі регіональної виховної системи – районної асоціації дитячих організацій Ставищенщини (РАДОС) „Крона”*, яка стала переможцем Всеукраїнського конкурсу моделей учнівського самоврядування в 2002 році та моделі Глобальної сільської школи-мережі – переможця Всеукраїнського конкурсу моделей сільських шкіл у 2006 році.

З 1999 року він є науковим керівником експериментального педагогічного майданчика Міністерства освіти і науки України, де досліджує проблеми створення сучасних освітніх систем ►

компоненти: мета і завдання виховної роботи; зміст, форми і методи; діагностика кінцевих результатів; механізм самовідтворення виховної системи школи. На по-

чатку кожного навчального року до змісту структурних компонентів виховної системи школи педагогічний колектив вносить корективи та доповнення. На схемі 1.1. представлено структуру виховної системи школи, в якій застосовується технологія структурно-рівневої соціалізації особистості.

сільських регіонів. З 2002 року, на запрошення управління освіти і науки Дніпропетровської обласної державної адміністрації, є науковим консультантом експерименту „Сільська школа Дніпропетровщини”.

Іван Осадчий з 1999 року очолює лабораторію сільської школи Київського обласного інституту післядипломної освіти педагогічних кадрів. Постійно читає лекції слухачам, проводить авторські семінари та курси підвищення кваліфікації для директорів сільських навчальних закладів Київщини. З 2002 р по 2009 р. провів велику кількість авторських семінарів для науковців, начальників відділів освіти райдержадміністрацій, методистів РМК та директорів шкіл 10 областей України.

У 2003 році він був членом журі Всеукраїнського огляду-конкурсу районних та міських методичних кабінетів, у 2004 році – Всеукраїнського конкурсу „Учитель року – 2004” в номінації „заступник директора школи”.

Іван Григорович Осадчий має більше 140 науково-педагогічних праць, опублікованих в Україні та Росії, входить до складу редколегії всеукраїнських освітніх часописів, є авторитетним членом редакційної Ради нашого часопису. У педагогічній періодиці є велика кількість посилань на його наукові праці та педагогічний досвід. Бере активну участь у Всеукраїнських науково-практичних конференціях з проблем теорії і практики освіти, учасник усіх форумів, ініційованих журналом, його постійний автор. Освітнянський шотижневик „Управління освітою” назвав його кращим автором 2003 року, присудивши перемогу в номінації „Подвижник і ентузіаст”.

Він є співавтором „Білої книги національної освіти України”. Написаний ним розділ „Від вмираючих сільських шкіл до динамічних освітніх округів” присвячений проблемам та перспективам розвитку освіти в сільських регіонах країни.

У даний час педагог-новатор займається розробкою теоретичних та методичних засад нової управлінської технології – *управління освітніми системами за цінностями організаційної культури*. Об'єктами його дослідження є організаційна культура сучасної школи, управління розвитком педагогічної культури вчителя та директора навчального закладу.

Коли проблемами сільської школи опікуються такі вчені-керівники, як Іван Осадчий, невдовзі слід чекати на їх вирішення!

Ольга Виговська,

керівник Всеукраїнського проекту НАПН „Педагоги-новатори в Україні”.

Мета виховної роботи: формування у вихованців соціального досвіду – впорядкованої сукупності соціальних якостей, якими володіють люди як представники різноманітних людських спільностей і які забезпечують постійне існування та відтворення цих спільностей.

Мета виховної роботи на кожний навчальний рік конкретизується в **завданнях** (у розрізі різноманітних людських спільностей):

- **на рівні планети:** при- власнення цінностей миру і співробітництва; формування екологічного світогляду; виховання поваги і толерантного ставлення до інших культур і народів;
- **на рівні країни:** виховання громадянина України; формування рис національної самосвідомості; освоєння духовної культури українського народу;
- **на рівні регіону:** формування основних рис хлібороба, господаря землі, освоєння культури рідного краю;
- **на рівні мікрорайону:** при- власнення цінностей общинного (громадського) життя: взаємоповаги, взаємодопомоги, пережи-

вання проблем громади (села, міста) як особистих тощо;

- *на рівні школи*: формування наукового світогляду і внутрішньої потреби у самонавчанні, умінь продуктивної взаємодії із членами первинного колективу;
- *на рівні сім'ї*: привласнення позитивних цінностей сучасної сім'ї та реалізація замовлень батьків стосовно соціального розвитку їх дітей;
- *на рівні вихованця*: формування навичок самоаналізу; реалізація індивідуальних прагнень вихованця в самовдосконаленні та саморозвитку.

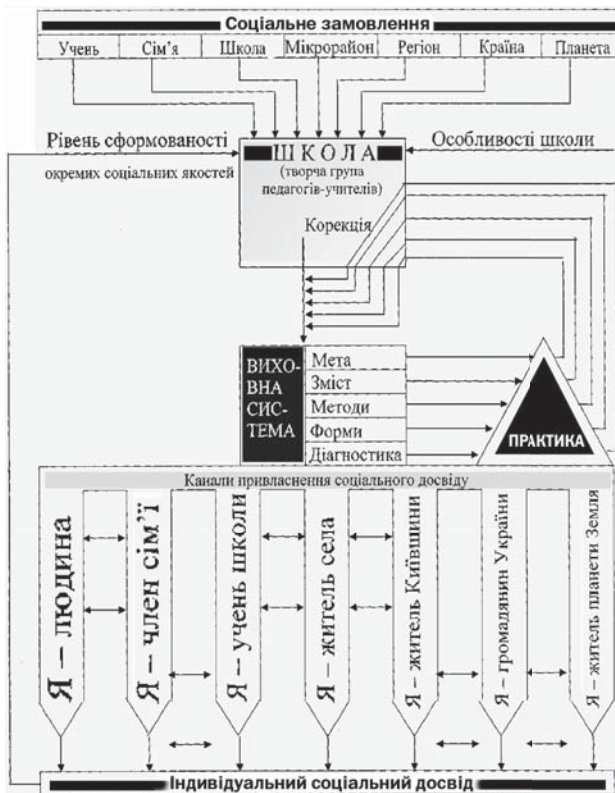
Методи виховної роботи залежать від особливостей завдань та умов виховання. Їх арсенал нічим не обмежується і включає як інформаційні методи, так і методи організації діяльності. Але центральним методом виховання в даній технології є **соціальна вправа** – спеціальним чином (через способи акцентування, перетворення і створення) оформлена педагогом-вихователем конкретна справа, якою живе в даний час конкретна соціальна спільність. Соціальна вправа є технологічною одиницею виховного процесу, організованого за даною технологією.

Форми виховної роботи бувають як колективні, групові, так і індивідуальні. Чим менший клас – тим більша частка загальношкільних справ, але загальна кількість часу на справи класу не може бути меншою за 30% загального часу, який затра-

чено в навчальному закладі на організацію виховного процесу.

Виховання будується на фундаментальних педагогічних принципах і принципах

Схема 1.1.
Структура виховної системи школи

Зміст виховної роботи: створююча духовна і матеріальна діяльність дитини з „розпредмечування” соціального досвіду, що акумулювався в об’єктах соціальної культури або генерується при функціонуванні людських спільностей у таких семи каналах педагогічно-оформленого соціального середовища (з точки зору вихованців):

- Я – людина;
- Я – член сім'ї;
- Я – учень школи;
- Я – житель села (міста);
- Я – житель Київщини;
- Я – громадянин України;
- Я – житель планети Земля.

Наприклад, у спільності „Я – житель села” це можуть бути створення музею села або тематичної експозиції, загальносільська спартакіада, день села, озеленення населеного пункту, фольклорно-етнографічні експедиції, вшанування трудових династій, трудові десанти із впорядкування вулиць та околиць села тощо.

організації діяльності. Але для практики роботи важливо керуватись положенням, яке має ознаки принципу й назване нами **принципом поетапного привласнення мети діяльності**. Реалізація цього принципу під час моделювання структурних компонентів виховної системи школи дозволяє забезпечити цілеспрямовану активність вихованців, тобто одну з фундаментальних організаційно-педагогічних умов протікання процесів **активного виховання**.

Суть названого принципу розкриємо в загальному вигляді. Мета діяльності або ідея якоїсь конкретної справи може бути запропонована людською спільнотою через свої інститути (наприклад, органи управління) вихователем або ж окремим учнем. Мета повинна „пройти” **перший етап** – етап її оформлення як зовнішньої цінності учнівського колективу. Форма здійснення цього етапу може бути довільною, що залежить від природи самої справи та особливостей учнівського колективу, його попереднього досвіду, але обов’язково передбачається момент мотивації діяльності. **Другий етап** – оформлення мети діяльності як внутрішньої цінності колективу – реалізується обов’язково через вибір учнівським колективом або групою вихованців одного з можливих варіантів справи та її структурне планування (етапи, блоки, проміжні образи тощо, без деталізації). **Третій етап** – оформлення мети діяльності як особистої цінності вихованця. Даний етап реалізується під час деталізації вихованцем структурних планових одиниць уже під час вибору ним особистого шляху та способів діяльності під час виконання соціальної вправи.

Отже, пройшовши через три етапи „особистісно-колективного вибору”, мета із цінності зовнішньої перетворюється на цінність внутрішню, втрачає барви нав’язаного, чужого, привнесеного ззовні.

Діагностика результатів виховної роботи здійснюється через вимірю-

вання **рівня соціальної активності вихованців** як внутрішньої готовності та практичної здатності брати участь у соціальному творенні в різних людських спільнотах. Ця діагностика проводиться на початку та в кінці кожного навчального року.

Механізм самовідтворення виховної системи школи включає в себе діяльність **творчої групи педагогів-вихователів** на чолі з директором школи та **органів учнівського самоврядування** (дитячої організації, об’єднання тощо), які працюють на засадах співробітництва.

Сьогодні важко знайти регіон країни, в якому б не використовувалась описана вище технологія шкільного виховання. Окремі педагоги, публікуючи матеріали про свій педагогічний досвід, роблять посилання на автора технологій, інші ж – називають її своєю після внесення до неї тих чи інших змін. Тому й не дивно, що вже через п’ятнадцять років після створення цієї виховної технології матеріали про неї авторитетний всеукраїнський громадсько-політичний щотижневик „Освіта” помістив із підзаголовком „Про пісню, яка стала народною”. Але потенційні можливості цієї технології шкільного виховання ще далеко не вичерпані.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Осадчий І.Г. Школа – ядро соціального життя учня. //Прапор Леніна. – 1988. – 13 жовтня.
2. Осадчий І.Г. Виховна система основної загальноосвітньої школи. – К: КМІУВ, 1992. – 51 с.
3. Осадчий І.Г. Соціалізація особистості //Світло. – 1996. – №1. – С.35-38
4. Осадчий І.Г. Модель виховної системи школи. Технологічний аспект // Світло. – 1996. – №2 – С.27-31
5. Осадчий І.Г. Освіта сільського регіону: теорія і технологія управління розвитком. Монографія. – К: Шкільний світ. – 2005. – 260 с.

ПРОЕКТНО-ЦІЛЬОВЕ УПРАВЛІННЯ НАВЧАЛЬНИМ ЗАКЛАДОМ

Технологія 2

Тип: технологія управління навчальним закладом.

Адреса: Ясенівська ЗОШ І-ІІ ступенів Ставищенського району Київської області.

Рік створення: 1992-1995.

Рік оприлюднення в пресі: 1992.

Новизна: вперше в теорії і практиці управління навчальними закладами України було запропоновано використовувати як інструменти управління цільові проекти, які з 70-х років минулого століття широко використовуються у світовій ринковій економіці. Дано визначення освітнього цільового проекту, розроблено його структуру та запропоновано їх класифікацію. Уперше використана назва „проектно-цільове управління”, яка широко використовується в сучасній теорії і практиці управління навчальними закладами та освітніми системами країни.

Основні положення технології: суть проектно-цільового управління закладом освіти полягає в тому, що після визначення переліку проблем, які потребують негайного вирішення, з кожної конкретної проблеми виконавець або група виконавців розробляє *цільовий проект*. На кожний навчальний рік (семестр, чверть, місяць) приймаються до виконання кілька таких проектів одночасно. Сукупність цільових проектів складає основу, так звану тематичну час-

тину річного плану роботи школи.

У загальному випадку **цільовий проект** — це сукупність теоретичного забезпечення розв’язання конкретної проблеми та комплекс взаємопов’язаних заходів, спрямованих на переведення даного об’єкта з існуючого стану в бажаний або створення нового об’єкта протягом заданого часу та при встановлених обмеженнях. Тобто, цільовий проект — це акція, форма організації діяльності для досягнення поставленої мети. Цільовий проект виступає носієм певного закону самоорганізації системи (її організаційної культури), а тому запропоновано його розглядати як *системний реплікатор розвитку* даної системи за анало-

Схема 2.1.
Циклічна схема розробки цільового проекту (рішення)

гію з геном в біології та мемом в соціології.

Теоретичне забезпечення розв'язання конкретної проблеми реалізується в *смісловій частині* проекту, детальний план дій – в *операційній частині*. Врахування конкретних умов та можливостей здійснюється в описі кадрового, організаційного, матеріально-технічного, фінансового, нормативно-правового *забезпечення цільового проекту*.

Алгоритм створення цільового проекту представлено на Схемі 2.1.

Структуру цільового проекту опубліковано у №2 за 2005 рік журналу „Директор школи, ліцею, гімназії” – С. 107. Додаткова інформація на нашому сайті: director-ua.info або director.npu.edu.ua

Створення річного плану роботи школи розпочинається в кінці попереднього навчального року (березень-квітень). На даному етапі формується **блок загальних ініціатив** навчального закладу. Після їх експертизи на *доцільність здійснення діяльності* даного виду формується **блок актуальних проблем навчального закладу** (травень). Потім з кожної конкретної проблеми створюється **творча група** (команда проекту), якій ставиться завдання розробити *цільовий проект* (червень-серпень).

На першому засіданні „серпневої” ради навчального закладу керівники творчих груп презентують розроблені творчими групами цільові проекти (18-22 серпня). У ході засідання ради здійснюється *експертиза на якість підготовки проекту*. Після доопрацювання проект розглядається на другому засіданні „серпневої” ради навчального закладу (28-30 серпня), затверджується і включається до *річного плану роботи школи* на навчальний рік.

Для забезпечення спрямованого розвитку навчального закладу протягом більш тривалого періоду (3-5 років) розробляється **каскадна програма**

розвитку як сукупність цільових проектів. Першим в Україні прикладом каскадної програми розвитку освітньої системи, розробленої у форматі проектно-цільового управління, стала програма розвитку системи освіти Ставищенського району Київської області „Обличчям до дитини”.

Розроблення каскадної програми розвитку освітньої системи передбачає створення *матриці розвитку* цієї системи.

Дана освітня технологія широко використовується в практиці управління навчальними закладами країни. Але мода на проекти часто спотворює сутність запропонованої інновації і зводить ідею освітніх цільових проектів лише до проектів навчальних або виховних. Насправді ж описані вище цільові проекти привнесені в практику управління школою не зі старих підручників педагогіки (метод проектів початку ХХ ст.), а з *ринкової економіки кінця ХХ століття!* Ця позиція є принциповою для розуміння сутності нової технології управління навчальними закладами.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Осадчий І.Г. Моделювання управлінських дій на основі принципу поетапного привласнення мети діяльності. В кн. Виховання основ духовної культури /Методичні рекомендації/. – Суми.: МКВВП „Мрія”, 1992 р. – 239 с.
2. Осадчий І.Г. Основи методики проектно-цільового планування роботи загальноосвітньої школи. Порадник методиста. – К.: КМІУВ, 1995. – 263 с.
3. Осадчий І.Г. Проектно-цільове планування //Світло. – №1. – 1998. – С.21-23
4. Осадчий І.Г. Освіта сільського регіону: теорія і технологія управління розвитком. Монографія. – К.: Шкільний світ. – 2005. – 260 с.
5. Осадчий І.Г. Проектно-цільове управління навчальним закладом: предметні цільові проекти. //Освіта і управління. – 2007. – т.10, число 1. – С.33-36.

МЕРЕЖЕВА ПЕДАГОГІКА: Технологія 3 ОСВІТНІ ОКРУГИ

Тип: технологія управління територіальними освітніми системами.

Адреса: відділ освіти Ставищенської РДА Київської області.

Рік створення: 1999.

Рік оприлюднення в пресі: 1999.

Новизна: вперше в Україні запропоновано розглядати як суб'єкт гарантій конституційного права на загальну середню освіту не окрему сільську школу, а освітню систему адміністративного району, тобто освітній округ; дано визначення освітнього округу, розроблено їх типологію та основні організаційні засади функціонування; вперше створено на практиці мережу освітніх округів різних типів та районний освітній округ.

Основні положення технології: основна ідея мережевої педагогіки як концепції організації освітніх систем полягає в тому, що дитина отримує гарантований, простий і надійний доступ до сукупності освітніх модулів (окремих або об'єднаних у навчальний заклад), які надають різноманітні освітні послуги, тобто до *мережі (сітки)*, і має можливість у цьому просторі вільно будувати індивідуальну освітню траєкторію. Таку мережу або „сітку” можна розбудувати як в межах територіальної освітньої системи, так і в школі, та навіть в окремому класі, на окремому уроці.

На початку 1999 року, проаналізувавши перші соціально-економічні наслідки реформування аграрного сектору економіки країни, які проявились в інтенсивному формуванні в сільській місцевості цілого ряду соціальних груп з різ-

ним соціально-економічним статусом, а тому й різними освітніми потребами, вдалося виявити основне протиріччя системи загальної середньої освіти в сільській місцевості.

Це протиріччя між необхідністю забезпечити надзвичайно широкий спектр освітніх послуг різноманітної якості (зокрема й надзвичайно високої) та неможливістю це зробити на рівні кожної сільської школи. Тому було запропоновано, щоб суб'єктом гарантій конституційного права на освіту в сільській місцевості виступила система освіти адміністративного району, тобто районний освітній округ, а не окрема сільська школа.

З класифікацією ТОО й типів освітніх систем, а також зі структурою Ставищенського районного освітнього округу можна ознайомитись у №5-6 журналу „Директор школи, ліцею, гімназії” за 2008 рік.

Сконструйовані за модульним принципом опорні навчальні заклади фактично складаються з кількох мінішкіл, які працюють за різними робочими навчальними планами, але мають єдині системи виховання, спортивно-масової роботи, збереження здоров'я учнів, життєзабезпечення тощо. Такі заклади почали виконувати роль ресурсної бази для підтримки діяльності всіх інших навчальних закладів району.

Зразу ж була проведена робота зі створення технологічних класів і ліцензування професійної підготовки учнів. Оскільки в районі немає навчально-виробничого

Загалом, під територіальним освітнім округом (ТОО) треба розуміти цілісну самодостатню регіональну систему освіти, яка надає ті чи інші освітні послуги.

комбінату або ПТУ, то цю функцію взяли на себе школи. На сьогоднішній день у Ставищенському НВК №1 готують водіїв, операторів комп'ютерного набору, швачок; Красилівському НВК – водіїв, трактористів і операторів комп'ютерного набору; Розкішнянській ЗОШ І-ІІІ ст. – трактористів і операторів комп'ютерного набору; Іванівській ЗОШ І-ІІІ ст. – обліковців бухгалтерських документів та водіїв; Гостромогильському НВО – трактористів; Торчицькій ЗОШ І-ІІІ ст. – водіїв; Бесідському НВО – швей; Гейсиській ЗОШ І-ІІІ ст. – кухарів. Окремі навчальні заклади: Іванівська ЗОШ І-ІІІ ст., Торчицька ЗОШ І-ІІІ ст., Бесідське НВО, Гейсиська ЗОШ І-ІІІ ст. – пішли шляхом укладення угод із ПТУ регіону (відповідно, Володарським ПТУ №27 та Білоцерківським ВПУ №12) щодо створення госпрозрахункових груп на вигідних для шкіл умовах.

Про структуру районних очно-заочних різнопрофільних шкіл та центрів довузівської підготовки Ставищенського р-ну читайте у №1-2 за 2007 рік журналу „Директор школи, ліцею, гімназії” - С. 210-215.

Керівництво НВО „Ставищенський РОО” здійснює *рада округу*, до складу якої входять керівники навчальних закладів та систем освіти району, представники органів влади та громадськості. Раду очолює голова, якого обирають простою більшістю голосів. За рішенням ради округу її головою обрано начальника відділу освіти районної державної адміністрації. Рішення ради чинні в межах компетенції, визначених угодою про створення та положенням про НВО „Ставищенського РОО”.

До органів управління НВО „Ставищенський РОО”, крім ради округу, належить також *конференція педагогічних працівників та громадська рада округу* (по три представники від кожного населеного пункту району, яких делегують або сільська рада, або ж безпосередньо громади, приймаючи такі рішення на сходках громад населених пунктів).

Система управління такою *Глобальною школою-мережею* поєднує ознаки як цільових, тобто ситуаційних, так і системних – функціональних підходів. Така технологія управління освітніми системами одночасно забезпечує виконання системою постійних функцій (завдань) та дозволяє ефективно вирішувати нові проблеми, котрі безперервно продукуються як внутрішніми, так і зовнішніми чинниками.

Зазначені ознаки має концепція *проектно-модульної організації освітніх систем*. Її суть полягає в тому, що для забезпечення постійних у часі функцій (завдань) створюються окремі *функціональні модулі* різних типів і рівнів, а для забезпечення керованого розвитку освітньої системи розробляються та здійснюються *цільові проекти* або програми розвитку.

Незважаючи на затребуваність життям, дана освітня технологія ще не набрала масового поширення, оскільки для її повного втілення потрібно здійснити глибоку реформу всієї системи загальної середньої освіти країни на засадах мережевої педагогіки та муніципалізації територіальних освітніх систем. На жаль, країна вже втратила 10 дорожочітних років з часу створення описаної вище технології розбудови сучасних мережових освітніх систем.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Осадчий І.Г. Проектно-модульний підхід до моделювання та організації функціонування системи загальної середньої освіти сільського адміністративного району //Директор школи. – №18 (67) – 1999. – С.3
2. Осадчий І.Г. Цільова комплексна програма „Обличчям до дитини” //Завуч – №8 (86), березень. – 2001. – С.6-8
3. Осадчий І.Г. Основні засади функціонування територіальних освітніх округів в сільській місцевості //Директор школи, ліцею, гімназії. – №5-6. – 2001. – С.118-131.
4. Осадчий І.Г. Питання теорії і практики освітніх мереж у сільській місцевості //Директор школи, ліцею, гімназії. – №5-6. – 2003. – С.106-113.
5. Осадчий І.Г. Освіта сільського регіону: теорія і технологія управління розвитком. Монографія. – К: Шкільний світ. – 2005. – 260 с.

АСОЦІАЦІЯ ДИТЯЧИХ ОРГАНІЗАЦІЙ АДМІНІСТРАТИВНОГО РАЙОНУ

Технологія 4

Про Технологію 4, а саме: як створити повноцінний простір соціальної активності для учнівської молоді у межах адміністративного району – читайте у №4'2004 ж-лу „Директор школи, ліцею, гімн азії”.

ПРОЕКТНО-МОДУЛЬНА ОРГАНІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ РАЙОННОГО МЕТОДИЧНОГО КАБІНЕТУ

Технологія 5

Тип: технологія управління освітньою установою.

Адреса: Ставищенський районний методичний кабінет.

Рік створення: 1999.

Рік оприлюднення в пресі: 1999.

Новизна: вперше в Україні розроблено засади проектно-модульної організації діяльності районного методичного кабінету (РМК) та реалізовано цю концептуальну модель на практиці.

Основні положення технології: у процесі розбудови системи загальної середньої освіти Ставищенського району Київської області як суб'єкта гарантій конституційного права громадян на освіту, тобто як районного освітнього округу, виникла необхідність одночасно забезпечувати передбачений законодавством набір методичних послуг та здійснювати керований розвиток великої освітньої системи.

Тому було запропоновано реформувати існуючий районний методичний кабінет шляхом створення в його структурі кількох постійно функціонуючих *модулів*, а напрямлений розвиток системи забез-

печувати через застосування цільових *проектів*. Тому в назві технології з'явилось словосполучення „*проектно-модульна організація*”, причому під „*організацією*” потрібно розуміти спосіб впорядкування внутрішнього простору системи.

Крім того, аналізуючи результати роботи зі створення районного освітнього округу, стало очевидним, що в умовах постійних ресурсних обмежень (кадрових, матеріально-технічних, фінансових тощо), які є типовими для сільських регіональних освітніх систем, неможливо в кожній окремо взятій сільській школі постійно забезпечувати високий рівень надання психологічних, логопедичних, інформаційних та інших послуг. Доцільно робити це із спеціалізованих центрів, які можуть існувати в структурі РМК.

З цієї метою в 1999 році було реорганізовано РМК відділу освіти Ставищенської РДА шляхом створення в його структурі чотирьох підрозділів – функціональних модулів. Їх роль стали ви-

конувати чотири консалтингових центри:

- центр соціально-педагогічної та психологічної діагностики і моніторингу (ЦСППДМ);
- центр логопедичної допомоги (ЦЛД);
- інформаційний центр (ІЦ);
- методичний центр (МЦ), який у своєму складі має сектори дошкільної, загальної середньої та позашкільної освіти.

Кожний центр (сектор) очолює відповідний, якому встановлюється відповідна заробітна плата.

Для вирішення актуальних проблем напрямленого розвитку методичного забезпечення освітньої системи району при РМК створюються творчі групи, які здійснюють розробку та реалізацію *цільових проектів* та програм у відповідності до вимог методики проектно-цільового управління. До складу цих груп (команд проектів) входять методисти, педагогічні працівники навчальних закладів району, представники громадськості тощо.

Запропонована концепція проектно-модульної організації діяльності РМК знайшла своє нормативне відображення в новому Положенні про РМК та в Положеннях про центри РМК.

Так, основними завданнями та напрямками діяльності МЦ є:

- Вивчення стану викладання предметів та рівня знань, умінь і практичних навичок учнів навчальних закладів відповідно до державних стандартів та нормативів.
- Розроблення, апробація та впровадження освітніх технологій, передового педагогічного досвіду та досягнень науки в дошкільних, загальноосвітніх, позашкільних навчальних закладах, поліпшення на цій основі управління ними та організації методичної роботи.
- Вивчення стану методичної роботи у навчальних закладах, науково-методичне консультування та координація діяльності методичних кабінетів дошкільних, загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладів.

- Організація діяльності наукових товариств учнів та їхніх осередків у закладах освіти, підготовка та проведення олімпіад з базових дисциплін, різноманітних учнівських конференцій, турнірів і свят.
 - Вивчення рівня освітньо-кваліфікаційного забезпечення навчально-виховного процесу, здійснення заходів та створення організаційних умов для безперервного фахового вдосконалення педагогічних і керівних працівників освіти, підвищення їхньої кваліфікації.
 - Організація та координація роботи районних методичних об'єднань, творчих груп, шкіл педагогічної майстерності тощо.
 - Організація й проведення представницьких педагогічних заходів: педагогічних виставок, творчих звітів, професійних конкурсів, науково-практичних конференцій, педагогічних читань тощо.
 - Координація методичної діяльності з Київським обласним інститутом післядипломної освіти педагогічних кадрів, вищими педагогічними навчальними закладами, науково-дослідними установами тощо.
- Головними завданнями ЦСППДМ є:**
- Надання науково-методичної та практичної допомоги вчителям, класним керівникам, вихователям, адміністрації навчальних закладів та іншим учасникам навчально-виховного процесу з питань соціально-педагогічної та психологічної діагностики.
 - Створення постійної системи діагностики і моніторингу педагогічного процесу в навчальних закладах району.
 - Координація та контроль за діяльністю практичних психологів та соціальних педагогів навчальних закладів району.
 - Організація роботи методичних об'єднань практичних психологів та соціальних педагогів, підготовка й проведення семінарів, круглих

столів та консультацій для учасників навчально-виховного процесу.

- Створення інформаційного банку результатів соціально-педагогічної та психологічної діагностики й моніторингу.

Відповідно до головних завдань Центр соціально-педагогічної та психологічної діагностики й моніторингу здійснює свою роботу за такими **напрямами**:

- *діагностичний* – організація та проведення діагностики в навчальних закладах району;
- *консультативно-методичний* – надання консультацій та методичної допомоги учасникам навчально-виховного процесу;
- *інформаційний* – створення соціально-педагогічного та психологічного інформаційного забезпечення навчально-виховного процесу;
- *координаційний* – координація діяльності вчителів, вихователів, практичних психологів з питань діагностування в навчальних закладах району;
- *прогностичний* – визначення основних тенденцій розвитку педагогічного процесу в навчальних закладах району та проектування очікуваних у ньому змін;
- *профілактичний* – запобігання негативним тенденціям у розвитку педагогічного процесу в навчальних закладах району;
- *просвітницький* – підвищення психологічної культури учасників навчально-виховного процесу; роз'яснення завдань і переваг організації педагогічного процесу на діагностичній основі з урахуванням індивідуальних запитів та особливостей всіх його учасників.

Головними завданнями Ц є:

- Оперативне інформаційне забезпечення освітньої діяльності в навчальних закладах району (накази та листи відділу освіти, рішення колегії відділу освіти та координаційної освітньої ради, методичні рекомендації тощо).

- Довідково-бібліографічне забезпечення навчально-виховного процесу та консультування педагогічних і керівних працівників навчальних закладів району.
- Формування фонду наукової, методичної та навчальної літератури, періодичної педагогічної преси, бібліотеки районного методичного кабінету.
- Методичне забезпечення діяльності шкільних бібліотек та координація їхньої роботи щодо забезпечення навчальних закладів підручниками, навчально-методичною літературою, навчальними програмами тощо.
- Пропаганда передового педагогічного досвіду, сучасних освітніх технологій та досягнень науки.

Відповідно до головних завдань

Інформаційний центр:

1. Організовує випуск і розповсюджує інформаційно-методичний вісник „Педагогічний орієнтир” (раз на місяць) та серій „Практична педагогіка” (один раз на квартал) та „Практична психологія” (один раз на півріччя).
2. Формує замовлення на видання підручників, навчально-методичних посібників та іншої навчально-методичної літератури, навчальних програм та забезпечує ними навчальні заклади району.
3. Створює реєстр передплаченої навчальними закладами та педагогічними працівниками району педагогічної періодичної преси та забезпечує обмін інформацією між ними.
4. Створює картотеку педагогічної інформації.
5. Здійснює інформаційне забезпечення районних педагогічних конференцій, семінарів, круглих столів, нарад педагогічних та керівних працівників навчальних закладів району тощо.

Табл.5.1. План роботи районного методичного кабінету (варіант 1).

Місяць: _____

№	Назва підрозділів РМК	Основні завдання структурних підрозділів (згідно з Положенням про РМК)	Зміст роботи			
			1-й тиждень, дата:	2-й тиждень, дата:	3-й тиждень, дата:	4-й тиждень, дата:
1	Центр соціально-педагогічної та психологічної діагностики і моніторингу	1. ... 5.				
2	Центр логопедичної допомоги	1. ... 4.				
3	Методичний центр: сектор дошкільної освіти; сектор загальної середньої освіти; сектор позашкільної освіти	1. ... 8.				
4	Інформаційний центр	1. ... 5.				
5	Науково-методична рада					
6	Примітки					

Табл. 5.2. План роботи районного методичного кабінету (варіант 2).

Місяць: _____

№	Назва підрозділів РМК	Операційні частини цільових проєктів					
		Назва проєкту 1	Назва проєкту 2	Назва проєкту 3	Назва проєкту ...	Назва проєкту ...	Назва проєкту N
1	Центр соціально-педагогічної та психологічної діагностики і моніторингу						
2	Центр логопедичної допомоги						
3	Методичний центр: сектор дошкільної освіти; сектор середньої освіти; сектор позашкільної освіти						
4	Інформаційний центр						
5	Примітки						

Головними завданнями ЦЛД є:

- Діагностичне обстеження вихованців та учнів усіх навчальних закладів району з метою виявлення в них порушень усної та писемної мови.
- Здійснення навчально-корекційної роботи з дітьми, які мають вади звуковимови.
- Надання консультативної та методичної допомоги вихователям та вчителям навчальних закладів району щодо запобігання та усунення порушень усної й письмової мови дітей.
- Організація консультативно-освітньої роботи з батьками, які мають дітей з вадами звуковимови.

Відповідно до головних завдань, **центр логопедичної допомоги** проводить свою роботу за такими напрямками:

- *діагностичний* – організація та проведення не рідше одного разу на рік діагностики порушень звуковимови у вихованців та учнів навчальних закладів району;
- *навчально-корекційний* – проведення систематичних спеціальних занять, спрямованих на виправлення в дітей порушень усної й письмової мови з якнайповнішим урахуванням їхніх вікових та індивідуальних особливостей;
- *консультативно-методичний* – надання консультацій і розробка методичних рекомендацій вихованцям, учителям та батькам щодо усуну-

нення мовних порушень у дітей;

- *інформаційний* – інформування вихователів, учителів і батьків про анатомо-фізіологічні та клінічні основи виникнення, усунення вад звуковимови, програмно-методичні документи та матеріали для роботи з дітьми, нормативні вимоги до організації логопедичної допомоги;
- *координаційний* – координація дій вихователів, учителів та батьків щодо усунення вад усної та письмової мови дітей;
- *профілактичний* – визначення основних тенденцій і характерних особливостей порушення звуковимови в дітей та своєчасне запобігання їх виникненню в процесі здійснення навчально-виховного процесу.

Річний план роботи РМК краще оформляти у вигляді таблиць форматом А3, які розкривають зміст діяльності протягом одного місяця. Варіанти таких таблиць подано нижче (Табл. 5.1, Табл. 5.2, Табл. 5.3).

На перетині горизонтальних і вертикальних напрямів у розділі „Зміст роботи” (Табл. 5.1) записують назву заходу та вказують прізвище відповідальної особи. Доцільно для кожного центру та сектора використовувати окремий колір. Якщо конкретний захід здійснює лише один центр або сектор, то дану клітинку зафарбовують в один колір, якщо кілька – то в кілька відповідних кольорів. Це полег-

Таблиця 5.3. План роботи районного методичного кабінету (варіант 3).

Місяць: _____

№	Науково-методична рада. Районні методичні об'єднання. Школа передового педагогічного досвіду	Операційні частини цільових проектів				
		Назва проекту 1	Назва проекту 2	Назва проекту 3	Назва проекту ...	Назва проекту N
I тиждень						
II тиждень						
III тиждень						
IV тиждень						
Примітки						

Директор школи, лицю, гімназії № 2 2010

шує цілісне сприймання плану роботи на місяць.

У розділі „Зміст роботи” подають лише операційні частини цільових проектів. Смыслові частини та описи забезпечень цільових проектів подають повністю або в скороченому вигляді у Вступі до плану роботи. Крім того, у Вступі обов’язково аналізують результати й тенденції розвитку методичної роботи в районі, обґрунтовують зміст діяльності на новий навчальний рік.

Під час використання другого варіанта форми плану роботи РМК на місяць (Табл. 5.2) на перетині горизонтальних і вертикальних напрямів записують конкретні заходи (дії), які здійснює той чи інший підрозділ РМК в рамках конкретного цільового проекту, вказують дату та відповідальних осіб.

Під час використання третього варіанта форми плану роботи РМК на місяць (Табл. 5.3) на перетині горизонтальних і вертикальних напрямів записують конкретні заходи (дії) підрозділів РМК, вказують відповідних осіб та зафарбовують клітину відповідним кольором.

Розроблення плану роботи на наступний навчальний рік розпочинається наприкінці попереднього (березень-травень) шляхом здійснення діагностики, формулювання завдань, розробки перших варіантів цільових проектів. Затвердження плану роботи відбувається перед початком навчального року.

Застосування ідей концепції проектно-модульної організації освітніх систем дозволяє віднайти оптимальний шлях вирішення широкого спектра освітніх завдань, створює можливість для керованого розвитку методичної роботи, сприяє акумулюванню досвіду успішної діяльності та зростанню кількісних і якісних показників функціонування освітніх систем.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Осадчий І.Г. Проектно-модульний підхід до організації роботи районного методичного кабінету //Завуч. – №8 (50), лютий. – 1999. – С.2-3
2. Осадчий І.Г. Положення про центр соціально-педагогічної та психологічної діагностики і моніторингу //Завуч. – №7 (49), березень. – 2000. – С.9-10
3. Осадчий І.Г. Районний методичний кабінет: з турботою про дитину // Управління освітою. – №5 (53), березень. – 2003. – С.2-3, 7
4. Осадчий І.Г. Освіта сільського регіону: теорія і технологія управління розвитком. Монографія. – К: Шкільний світ. – 2005. – 260 с.

Иван Осадчий

Образовательные технологии для современной сельской школы

В статье представлена система работы как отдельной школы, так и целого района, в основе которой лежат авторские технологии. Разработанную им классификацию для образовательного целевого проекта предложено использовать как инструменты управления. Представлены проектно-модульная организация деятельности районного методического кабинета, работа районной ассоциации детских организаций как модели региональной воспитательной системы. Обозначенные технологии приобрели широкую популярность среди педагогов страны.

Ключевые слова: механизм самовоспроизведения, социальное упражнение, целевой проект, каскадная программа, структурно-уровневая социализация личности, территориальный образовательный округ, проектно-целевое управление.

Ivan Osadchyi

Educational technologies for modern rural school

The author presents the system of work of both a separate school and the whole district through his authorial technologies. His own classification for an educational purpose project is offered to be used as the instrument of management. The article presents project-module organization of activity of district methodical cabinet, work of district association of children's organizations as a model of the regional educative system. The described technologies have acquired wide popularity in the pedagogical society of the country.

Keywords: mechanism of self-reproduction, social exercise, special purpose project, cascade programme, structural-level socialization of personality, territorial educational district, project-purpose management.

НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД МОДУЛЬНОГО ТИПУ В РЕЖИМІ ЕКСПЕРИМЕНТУ

**Інноваційна
школа**

Упровадження
новаторського
досвіду

У статті представлено роботу установи, що є закладом модульного типу і складається з кількох міні-шкіл із власними навчальними планами, з окремими методичними радами та планами роботи. Діяльність опорного навчального закладу здійснюється за розробленою І.Г. Осадчим методикою проектно-цільового планування, де узгоджується робота внутрішніх та зовнішніх мереж через систему цільових проектів. Розкриваються особливості організації допрофільної підготовки та створення міжшкільних факультативів.

Ключові слова: проектно-цільове планування, інтегральні системи, допрофільна підготовка, міжшкільні факультативи.

З вересня 1999 року на базі Ставищенського району розпочав свою роботу експериментальний майданчик, у результаті чого структура нашого навчального закладу зазнала змін, а саме на базі школи утворилася такі модулі: ЗОШ I–III ступенів, педагогічний ліцей, що має філологічний та фізико-математичний профілі, дитячо-юнацька спортивна школа „Олімп”, Міжшкільна майстерня з підготовки водіїв категорій „В”, „С” та операторів комп’ютерного

набору, РОЗРШ і ЦДП.

Наша освітня установа є закладом модульного типу, а тому складається з кількох міні-шкіл із власними навчальними планами, з окремими методичними радами та планами роботи. Проте їх об’єднує кілька загальних інтегральних систем:

- системи життєзабезпечення;
- система виховної роботи;
- система збереження здоров’я дітей.

Наявність педагогічного ліцею в структурі НВК дозволяє:

- підвищити рівень загальнокультурного фону навчального закладу;
- використати ресурси економічно та соціально успішних сімей для створення навчального (і матеріально-технічного в т.ч.) середовища навчання всіх учнів.

**Михайло
МІЩЕНКО**

Директор
Ставищенського
НВК №1 Київської
області

У Ставищенському НВК №1 працює 67 учителів.

Навчально-виховний процес здійснюється в 17 кабінетах та 22 класних кімнатах. Серед іншого, навчальний заклад має також: 2 комп’ютерних класи, 3 кабінети автосправи, логопедичний кабінет, 2 майстерні, 2 ідальні, 5 вантажних і 2 легкових навчальних автомобілі.

Директор школи, ліцею, гімназії № 2'2010

Директор школи, ліцею, гімназії № 2'2010

За поданням керівника Проекту та рішенням Ради Проекту Президією АПН України **І.Г. Осадчого** відзначено найвищою нагородою Академії – золотою медаллю „**К.Д. Ушинський**”.

Почесними грамотами АПН та дипломами МОН, АПН і „Виставкового світу” нагороджено директорів: **Мищенко Михайла Васильовича**, директора Ставищенського НВК №1, смт. Ставище, Київської області, а також **Марчука Петра Петровича**, директора Красилівського НВК, Ставищенського району, Київської області, які успішно працюють за технологіями **І.Г. Осадчого**.

Метою педагогічних організаційних заходів є створення збагаченого освітнього простору для розвитку учнів. Ця робота здійснена завдяки наявності внутрішньої та зовнішньої освітніх мереж закладу.

Допрофільна підготовка здійснюється у 8-9 класах і сприяє формуванню свідомого вибору учнями напряму профільного навчання у старшій школі. Допрофільна підготовка передбачає поглиблене вивчення предметів, курси за вибором, профільну орієнтацію. Саме в цих класах можуть створюватися динамічні групи. Адже діти в цьому віці ще не можуть зробити остаточний і єдино правильний вибір, тому доцільно пропонувати достатньо велику кількість факультативних занять, провідними формами навчальної діяльності яких є навчальні проекти та різноманітні дослідження.

Таку ж мету виконують і **міжшкільні факультативи**, що є структурними елементами РОЗРШ і діють на базі навчального закладу. Але крім таких навчальних предметів, як українська мова, математика, іноземна мова, є й такі, яких сільські учні не можуть вивчати в рідних школах, – це, наприклад, вокал, хореографія, риторика тощо.

Створення міжшкільних факультативів дає змогу задовольнити індивідуальні навчальні потреби дітей із сільської місцевості, психологічно підготувати учнів 7-9 класів до навчання в старшій профільній школі. Адже саме тут вони знайомляться з майбутніми вчителями,

своїми однолітками, що допомагає їм відразу включитися в навчальний процес, а не болісно переживати період адаптації в новому закладі, коли школяр приходить до 10 класу. Як показує практика, більшість дітей добре навчається, бере активну участь в олімпіадах, різноманітних конкурсах, закінчує опорний навчальний заклад із золотими та срібними медалями. Оскільки сільська дитина здобуває освіту в освітній мережі, то опорний навчальний заклад ніколи не привласнює перемоги дитини лише собі. Саме тому під час вручення грамот, нагород, золотих та срібних медалей обов'язково присутні вчителі й директори тих навчальних закладів, звідки прийшла дитина на навчання в опорний заклад.

Програми, за якими працюють факультативи внутрішньої і зовнішньої мереж, затверджені науково-методичною радою Київського обласного інституту післядипломної освіти педагогічних кадрів.

Але сьогодні є два надзвичайно важливих чинники, які ускладнюють навчальну роботу опорних закладів:

- зменшення кількості годин варіативної частини від 1 до 0,5 год. (5-7 класи);
- вимоги працювати лише за програмами, які мають гриф МОН України та лише за рекомендованими МОН України підручниками.

Врешті і перша, і друга тенденції тільки заважають максимально орієнтуватися на потенційні обдарування дитини та на реальні умови й ресурси навчального закладу. Користі ж від цього немає ніякої.

У ЦДП учні 10-11 класів готуються до здачі ЗНО та державної підсумкової атестації. У цьому навчальному році учні ЦДП мають змогу покращити рівень своїх знань з 4 навчальних предметів, а саме: української мови та літератури, історії України, математики та іноземних мов. Але запровадження переліку обов'язкових предметів для ЗНО (а це 70%) веде до того, що нівелюється профільність старшої школи. Тому не потрібно бути ліцеїстом, не треба пройтися

духом ліцею, достатньо лише вивчити три абстрактних предмети й обрати фах чи то педагога, чи лікаря. Це не важливо. Потрібно діяти дуже виважено, але обов'язково через ЗНО.

Створення опорних навчальних закладів дало змогу:

- значно покращити матеріально-технічне та методичне забезпечення навчального закладу;
- учителям творчо підходити до складання навчальних програм міжшкільних факультативів, курсів за вибором та проведення занять;
- залучати до навчання в старшій профільній школі дітей сільського регіону;
- учням розбудовувати індивідуальні освітні траєкторії.

Результати експерименту свідчать про те, що мережева педагогіка має потужні можливості для розвитку природних обдарувань дітей.

Михаил Мищенко

Учебное заведение модульного типа в режиме эксперимента

В статье представлена работа учебного заведения модульного типа, которое состоит из нескольких мини-школ с собственными учебными планами, с отдельными методическими советами и планами работы. Деятельность опорного учебного заведения осуществляется по разработанной И.Г. Осадчим методикой проектно-целевого планирования, где согласовывается работа внутренних и внешних сетей через систему целевых проектов. Раскрываются особенности организации допрофильной подготовки и создания межшкольных факультативов.

Ключевые слова: проектно-целевое планирование, интегральные системы, допрофильная подготовка, межшкольные факультативы.

Mykhailo Mishchenko

Educational establishment of module type in the mode of experiment

The article reflects the work of the establishment of module type which consists of a few mini-schools with their own curricula, separate methodical authorities and plans of work. The activity of the basic educational establishment is carried out due to the method of project purpose planning, developed by I.G. Osadchyi, where the work of internal and external networks are coordinated through the system of special purpose projects. The article describes the features of organization of pre-profile preparation and creation of inter-school optional courses.

Keywords: project-purpose planning, integral systems, pre-profile preparation, inter-school optional courses.

**Інноваційна
школа**

Управління
новаторського
досвіду

НВК – ОПОРНИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД МІЖШКІЛЬНОГО ОСВІТНЬОГО ОКРУГУ

Представлено особливості роботи Красилівського НВК, що є опорним навчальним закладом східного міжшкільного освітнього округу Ставищенського району Київської області, у складі якого п'ять ЗОШ, що дає можливість узгоджено забезпечити, на вибір школярів, отримання середньої освіти за двома академічними та універсальним профілями та й ще одну з 5 робітничих професій. Автор звертає увагу на переваги такої роботи, а також на проблеми, що виникають останнім часом в роботі НВК.

Ключові слова: опорний навчальний заклад міжшкільного освітнього округу, міжшкільний навчально-виробничий комбінат.

**Петро
МАРЧУК**

Директор
Красилівського
НВК Ставищенського району
Київської області

Красилівський НВК є опорним навчальним закладом східного міжшкільного освітнього округу. До його складу входять ще дві ЗОШ I-III ступенів, які розташовані на відстані 5 км від с. Красилівки та дві ЗОШ I-II ступенів.

У Бесідському НВО (ЗОШ I-III ст.) – дитячий садок діє технологічний клас старшої профільної школи, у якому діти можуть здобути першу робітничу професію швеї (за угодою про співпрацю з Білоцерківським коледжем сервісу і дизайну та ліцензією).

У Гейсиській ЗОШ I-III ступенів діє технологічний клас старшої профільної школи, у якому діти мають можливість отримати професію повара (за угодою про співпрацю із Білоцерківським ПТУ №10).

Фактично освітній округ у складі п'яти ЗОШ дає можливість узгоджено забезпечити, на вибір школярів, отримання середньої освіти за двома академічними та універсальним профілями та й ще одну з 5 робітничих професій.

У різні роки ця модель діяла по-різному, але успішно. Найбільшого розквіту вона набула в 2003-2005 роках.

У свій час наш НВК входив у міжобласний освітній округ, створений на базі Білоцерківського аграрного університету, крім БДАУ, були укладені угоди про співпрацю з НАУ, Університетом автомобільного транспорту, Міжнародним університетом „Україна”, Тарашанським коледжем, Маслівським технікумом, Білоцерківським м'ясо-молочним технікумом та іншими вищими навчальними закладами I-II та III-IV рівнів акредитації.

Така співпраця давала учням великий вибір напрямів професійної та профільної підготовки при оптимальному їх поєднанні, ґрунтовну підготовку та вступ випускників нашого НВК до вищої школи на рівні 80% від загальної кількості випускників. Але з часом нормативи змінювались, і змінювались вони не в інтересах сільських учнів та їх очікуванням щодо можливостей одержання технологічної освіти.

У зв'язку з демографічною ситуацією практично зникає конкурсний набір до ліцейних класів, та й роль самих ліцеїв стала під питанням. А з уведення ЗНО в такому вигляді, яким воно є, знівелювалася повністю співпраця з вузами. Через лобювання профтехосвітою власних інтересів важко, а то й неможливо не те що отримати, навіть продовжити дію ліцензії на підготовку робітничих професій. Відповідь експертів: «це не ваша справа» готувати дітей до праці (професії).

А з введенням 12-річної освіти та при відсутності професійної підготовки більше половини складу випускників базової школи до старшої не прийде. Прогнози очевидні й невтішні. Вони підуть до училищ, технікумів, коледжів, тобто в міста, і будуть там дорослішати за сценаріями, які не вселяють оптимізму батькам і педагогам.

Для учнів сільських шкіл є дуже важливим навчання в старшій школі саме в знайомому колективі за систематичної підтримки педагогічного колективу, батьків, громадськості, оскільки рівень вихованості та соціальної зрілості школярів 14-15 річного віку бажає бути кращим. Крім того, сільські діти 15-18 років є хорошими помічниками батькам у справі ведення власного присадибного господарства.

Доброю альтернативою бездоглядності є пришкільні інтернати, і тут ми маємо позитивний досвід. Окремі батьки просять зарахувати до нашого закладу своїх дітей саме завдяки наявності пришкільного інтернату.

Специфіка трудової діяльності сільських батьків зьгодні дуже різноманітна. Багато з них тривалий час знаходяться на заробітках. Саме тут при-

Красилівський НВК створено в 1999 році. За 10 років у закладі напрацьовано досвід стабільної роботи.

У структурі закладу:

- ЗОШ I-III ступеня;
- агротехнічний ліцей;
- міжшкільний навчально-виробничий комбінат.

У агротехнічному ліцеї організовано роботу за двома профілями: природничим та технологічним.

Міжшкільний навчально-виробничий комбінат дає можливість отримати професії на рівні вимог Державного стандарту, зокрема: водії автомобілів категорії „В”, „С”; тракторист-машиніст категорії „А”; оператор комп'ютерного набору.

Важливою умовою успішної і стабільної роботи НВК є навчально-матеріальна база, яка систематично оновлюється та вдосконалюється. До послуг вихованців 23 навчальні кабінети, два спортивних зали, актовий зал, бібліотека з читальною залом, комп'ютерний клас, чотири кабінети з комп'ютеризованим робочим місцем учителя, кабельний та мобільний Інтернет.

За бажанням усі школярі можуть харчуватись у шкільній їдальні.

До послуг учнів, які проживають в інших населених пунктах нашого району, сусідніх районів, діє гуртожиток на 65 осіб.

Для підвезення дітей на навчання, організації екскурсій використовується два автобуси, для професійного навчання є три легкових навчальних автомобілі, три вантажних автомобілі, два учбових трактори.

шкільні інтернати дуже важливі, бо практично цілу добу учні перебувають під наглядом дорослих. Це і самопідготовка до уроків, заняття спортом, художньою самодіяльністю, громадсько-корисними справами, отримання перших навиків проживання не в сім'ї (підготовка до студентського життя).

Але для забезпечення роботи цього підрозділу, між іншим, як і міжшкільного навчально-виробничого комбінату, організації спортивно-масової роботи тощо, потрібно затвердити нові штатні розписи опорних навчальних закладів округу.

Тісно пов'язане з проблемою діяльності опорних навчальних закладів і питання харчування учнів, адже здійснюється воно для учнів старших класів зазвичай на громадських заса-

дах та за рахунок батьківських і спонсорських коштів.

До цього переліку можна додати й інші проблеми, наприклад, обслуговування комп'ютерної техніки, транспортних засобів, організація діловодства тощо. Сьогодні вже час мати сучасний штатний розпис навчального закладу, тим більше опорного в окрузі.

Хочу акцентувати увагу на проблемі *професійної підготовки* школярів. Пропоную переглянути перелік існуючих професій, можливо, їх збільшити, увівши кваліфікаційну категорію „молодший робітник”, розробити відповідні Державні стандарти й допомогти сільським школам організувати роботу за обраними профілями, зберегти й розширити та оновити навчально-матеріальну базу технологічних профілів.

„Шкільний автобус” – це добре, але через 2-3 роки автобуси вийдуть з ладу через відсутність коштів для технічного обслуговування, ремонту та збереження транспорту.

І, нарешті, останнє. Десятки років наш заклад організував підготовку молоді до активної роботи у сфері сільськогосподарського виробництва: і коли це була просто середня школа, і пізніше, коли з'явився повноцінний агротехнічний ліцей. Великою популярністю користувався агробіологічний профіль. Але, як не дивно, вимога щодо обов'язковості ЗНО з двох предметів, української мови й математики (історія не є для нас актуальною), призвела до того, що батьки вимагають академічного філологічно-математичного профілю як найбільш оптимального. *Незбалансованість реформ, відсутність єдиного документа може привести старшу профільну школу, яка народжується в тяжких муках, до трагічного кінця.* Споживачі освітніх послуг оберуть один єдиний профіль – універсальний з академічним рівнем.

Сумно тоді буде згадувати часи, коли ми мали повноцінних 5 профілів та здійснювали пошук організаційно-методичного забезпечення цієї хорошої педагогічної ідеї.

Петр Марчук

УВК – опорное учебное заведение межшкольного образовательного округа

Представлены особенности работы Красилковского УВК, что является опорным учебным заведением восточного межшкольного образовательного округа Ставищенского района Киевской области, в составе которого пять ООШ, что дает возможность согласованно обеспечить, на выбор школьников, получение среднего образования за двумя академическими и универсальными профилями и еще одну с 5 рабочих профессий. Автор обращает внимание на преимущества такой работы, а также на проблемы, что возникают в последнее время в работе УВК.

Ключевые слова: опорное учебное заведение межшкольного образовательного округа, межшкольный учебно-производственный комбинат.

Petro Marchuk

EPC – basic educational establishment of inter-school educational district

The article deals with the features of work of Krasylivskiy EPC that is a basic educational establishment of the eastern inter-school educational area of Stavyschenskiy district of Kyiv region, which comprises 5 secondary schools, that provide the opportunities for schoolchildren, on their choice, to obtain secondary education on two academic and one universal types together with one of the five suggested working professions. The author draws attention both to the advantages of such work and the problems, arising up lately in the work of the EPC.

Keywords: basic educational establishment of inter-school educational area, inter-school educational-production combine.

Всеукраїнський щорічний проект **„Педагоги-новатори в Україні”**

Національної академії педагогічних наук України
та Всеукраїнського науково-практичного журналу
„Директор школи, ліцею, гімназії”

6-а СТОРІНКА

„Поліфункціональна діяльність директора сучасного навчального закладу в умовах інноваційних перетворень”

ГЕРОЙ СТОРІНКИ:
**Гончаренко
Іван Дмитрович**

Директор ЗОШ № 13 м. Полтави, вчитель-методист,
заслужений працівник освіти України

ВЕДУЧА ПРОЕКТУ:

Виговська Ольга Іванівна,

керівник Проекту, головний і науковий редактор журналу „Директор школи, ліцею, гімназії”, кандидат педагогічних наук, доцент

ДОПОВІДАЧІ:

Бойко Анатолій Григорович,

віце-президент Міжнародної академії біотехнологій.

Жерносек Іван Пилипович,

професор Інституту педагогіки НАПН України, колишній директор ЦІУВ МО УРСР.

Самчук Лариса Іванівна,

завідувач відділом наукової інформаційно-бібліографічної діяльності ДНПБ імені В.О. Сухомлинського.

*Вчителі Полтавської загальноосвітньої школи
I-III ступенів № 13.*

ЕКСПЕРТИ:

Кремень Василь Григорович,

президент НАПН України, голова Ради Проекту.

Палтишев Микола Миколайович,

експерт Проекту, вчитель-новатор, народний вчитель СРСР, заслужений вчитель України, вчитель ЗНЗ № 55 м. Одеси, кандидат педагогічних наук.

Хоменко Олена Вікторівна,

головний спеціаліст Департаменту загальної середньої та дошкільної освіти МОН України.

Романовський Сергій Васильович,

директор ліцею „Інтелект” м. Києва, кандидат фізико-математичних наук.

Донська Лілія Борисівна,

директор гімназії №30 „Еконад” м. Києва, член Ради Проекту.

УЧАСНИКИ:

Відповідальні працівники Міністерства освіти і науки України, керівники закладів освіти, науковці і педагоги, студенти, представники ЗМІ та TV.

Інформативна довідка ПРО ПРОЕКТ

Всеукраїнський щорічний проект
*„Педагоги-новатори
в Україні”*

започатковано в жовтні 2006 року. Відтоді щорічно під час чергової міжнародної виставки МОН, АПН і “Карше” презентується його нова сторінка. На щорічній 13-ій міжнародній виставці навчальних закладів “Сучасна освіта в Україні – 2010” було відкрито 6-у сторінку Проекту. **Запрошуємо Вас, шановний читачу, до участі у нашому Проекті!**

БІОГРАФІЧНА ДОВІДКА

Гончаренко Іван Дмитрович народився 22 червня 1952 року, с. Вишняки, Хорольського району Полтавської області.

Після закінчення в 1969 році Хорольської середньої школи №3 вступив до Полтавського державного педагогічного інституту ім. В.Г. Короленка, отримав спеціальність вчителя фізики та математики.

Під час роботи вчителем фізики та математики в СШ №30 м. Полтави (1978-1987 роки) створив один із перших в Україні та СРСР шкільних телевізійних центрів та унікальний автоматизований кабінет фізики. Закінчив курси резерву директорів шкіл ЦІУВ при МО УРСР.

Працюючи директором СШ №29 м. Полтави, в 1987 р. створив шкільне навчальне телебачення, що дозволяло суттєво покращити навчально-виховний процес.

В 1987-88 роках навчався на 10-місячних курсах інтенсивного сугестивного вивчення французької мови (за методикою болгарського вченого Г. Лозанова) на відділенні „фізика французькою мовою” в Московському державному педагогічному інституті ім. В.І. Леніна, де готували фахівців для викладацької роботи за кордоном. Був направлений в Республіку Конго в м. Браззавіль, де викладав французькою мовою фізику в столичному ліцеї „Драпо руж”, а з 1990 року був керівником групи радянських викладачів ліцеїв та викладачів системи профтехосвіти на рівні країни.

Працюючи в Браззавілі, розробив сугестивну систему навчання, яка за короткий час (за 1,5 місяця) давала можливість так її освоїти, що можна було викладати всі предмети іноземною мовою.

Після повернення на батьківщину в 1992 році став переможцем міського конкурсу на посаду директора новостворюваного Полтавського міського національного ліцею №1 імені І.П. Котляревського, директором якого працював до 1997 року. За роки роботи в ліцеї була створена сучасна матеріальна база: телебачення, комп'ютерні класи, власна типографія тощо. Для навчання використовувалася розроблена Гончаренком І.Д. сугестивна система викладання різних предметів, система реабілітації слабких учнів.

З 1998 року по даний час працює директором СШ №13 м. Полтави, де створено сучасну матеріальну базу.

Гончаренко І.Д. є розробником дистанційної Інтернет-системи навчання. Автор великої кількості педагогічних комп'ютерних програм. Автор багатьох праць з педагогіки та методики фізики.

З методикою викладання іноземних мов Гончаренка І.Д. знайомилися неодноразово викладачі із Франції, Німеччини та США. Він систематично бере участь у різних наукових конференціях та семінарах, 2004 р. пройшов стажування у США для адміністраторів системи освіти.

Гончаренко І.Д. має такі державні та відомчі нагороди:

- Медаль „За трудовое отличие” – 1986 р.
- Звання „Заслужений працівник освіти України” – 2002 р.
- Лауреат першої премії Полтавського міського голови – 2005 р.
- Почесний диплом учасника Міжнародної виставки „Сучасна освіта в Україні” – 2008 р.

Гончаренко Іван Дмитрович – автор системи сугестивного навчання, яка дозволяє за короткий час освоювати значний обсяг інформації.

Це вивело школу № 13 м. Полтави за результатами міських і обласних предметних олімпіад і конкурсів на перше місце серед загальноосвітніх шкіл міста та на друге місце серед ліцеїв та гімназій, хоча школа має статус загальноосвітньої.

Учні школи опановують три іноземні мови: англійську, французьку та німецьку, кожен за півтора місяця.

Допомагають цьому організація навчального процесу, спеціально створені кабінети, система супутникового та шкільного навчального телебачення, спеціально розроблені І.Д. Гончаренком комп'ютерні програми та підготовлені вчителі, які працюють за методикою, що враховує підсвідомі реакції учнів.

Технології, які застосовує, розробляє і впроваджує у своїй школі І. Гончаренко дозволяють:

- за хвилину видати граматично та психологічно коректну характеристику учня;
- у чотири рази зменшити витрату води у закладі;
- зменшити захворюваність учнів інфекційними хворобами в середньому в 6,5 рази...

І це ще не все!..

ВИСНОВКИ ЕКСПЕРТІВ:

Василь Кремень:
Звичайна школа, а дає такий результат, який більшість ліцеїв та гімназій не в змозі показати: діти вільно володіють декількома мовами. Це той результат, на який ми сподіваємося від усіх шкіл.

Микола Палтишев:
Увидели стиль работы как состояние души директора-новатора, который создал несколько коллективов, живущих в атмосфере, в которой соединены воедино нравственное, духовное и физическое.

Олена Хоменко:
І сьогодні знову побачила багато нового.

Сергій Романовський:
Снимаю шляпу, что в тяжелейших условиях Вы это сделали.

Лілія Донська:
Ви – українська педагогічна Мекка!

За поданням керівника Проекту та рішенням Ради Проекту Президією НАПН України І.Д. Гончаренка відзначено Почесною Грамотою Академії та представлено до нагородження знаком „В.О. Сухомлинський”.

Почесними дипломами МОН, АПН і виставкової фірми “Карше” нагороджено 9 вчителів Полтавської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів № 13, які успішно працюють за методикою І.Д. Гончаренка.

НАУКОВІ ПУБЛІКАЦІЇ ПРО ШКОЛУ І МЕТОДИ І.Д. ГОНЧАРЕНКА

1. Волкова А. Через полтора месяца обучения дети начинают свободно говорить на иностранном языке // Газета „Факты”, №76 (3087), 27 апреля 2010 года. – С.13.
2. Волкова Г. Директор школы Иван Гончаренко: Ми говоримо своїм учням: ”Якщо у вас сьогодні немає часу або настрою, можете не виконувати домашнього завдання...” // Газета „Вечірня Полтава”, №11 (890), 17 березня 2010 р. – С.8.
3. Гончаренко І.Д. Використання комп’ютерних систем для навчання учнів. // Матеріали міжнародної науково-практичної конференції „Болонський процес: модернізація змісту природничої педагогічної освіти”. ХІІ Каришинські читання. / Кол. авт. – Полтава, АСМІ, 2005.- С. 310-312.
4. Гончаренко І.Д. За сугестією майбутнє // Матеріали міжнародної науково-практичної конференції „Традиції та інновації менеджменту навчальних закладів і реалізація управлінських проектів”, Всеукраїнського науково-практичного семінару „Менеджмент у педагогічній системі А.С. Макаренка та його використання в освітньому просторі України”, Всеукраїнського науково-практичного семінару „Стратегії розвитку сучасного менеджменту та управління проектами” (м. Полтава, 11-12 березня 2010 р.) / За ред. проф. М.В. Гриньової. – Полтава, 2010. – С.50-52.
5. Гончаренко І.Д. Здоров’язберігаючі технології в Полтавській школі №13. // <http://school13.kot.poltava.ua/index.php?id=43> / Відеозапис доповіді на 8 міжнародній валеологічній конференції у ХДУ ім. Каразіна (м. Харків, 8-12 квітня 2010 р.).
6. Гончаренко І.Д. Підручники, підручники і... не тільки // Матеріали міжнародної науково-практичної конференції „Методика викладання природничих дисциплін у вищій школі” ХV Каришинські читання. / За ред. проф. М.В. Гриньової. – Полтава, Астроя, 2008.- С 302-307.
7. Гончаренко І.Д. Сугестія в навчанні і вихованні. // Матеріали міжнародної науково-практичної конференції „Педагогічні засади формування гуманістичних цінностей природничої освіти, її спрямованості на розвиток особистості”. Х Каришинські читання. / Кол. авт. – Полтава, АСМІ, 2003.- С. 256-257.
8. Матяшова З. Директор і його школа // Газета „Полтавський вісник”, №11 (1078), 12 березня 2010 р. – С.4.
9. Машкіна Л. Сугестія на службі знань і здоров’я. // Матеріали Всеукраїнського науково-практичного семінару „Педагогічна майстерність керівника освітнього закладу: теорія і практика” (м. Полтава, 26-27 квітня 2007 року). – Полтава, Астроя, 2007. – С. 167-169.

Інноваційна
школа

СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ НА СЛУЖБІ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

Доведено, що поряд з класичними педагогічними технологіями варто використовувати нетрадиційні – сугестивні, які враховують підсвідомі реакції учнів на певні дії. Розкрито окремі аспекти технології, роботу елементів системи. Автором представлені особливості роботи ЗОШ №13 м. Полтави й лише деякі з можливих вражаючих результатів.

Ключові слова: сугестія, сугестивні методи.

ЗА СУГЕСТОПЕДИЄЮ МАЙБУТНЄ

Думаю, що сугестопедію педагогічна громадськість не готова сприймати зараз. Є страх, адже педагогічної літератури, присвяченої цим питанням, дуже мало. І більшість ставить знак тотожності між сугестією та гіпнозом. У нашій практиці ми не користуємось ні гіпнозичним впли-

Іван ГОНЧАРЕНКО

Директор Полтавської ЗОШ №13, старший викладач ПНПУ ім. В.Г. Короленка, дійсний член Міжнародної академії біоенерготехнологій, Заслужений працівник освіти України

предметних міських олімпіад серед загальноосвітніх шкіл міста та друге серед ліцеїв та гімназій. Слід зазначити, що всі 16 учнів, які брали участь у міських олімпіадах з французької та німецької мови, стали призерами, і 3 учні з 4 (одна учениця захворіла), що брали участь у міській олімпіаді з англійської мови, теж призери. Потрібно врахувати, що учні йшли на олімпіади на клас вище: 8 за 9, 9 за 10 і 10 за 11 клас. Ще слід сказати, що вони стали призерами не з однієї іноземної мови, а з двох. На обласних олімпіадах ситуація повторилася: всі перші місця наші, а Шелегеда Даша посіла перше місце з двох мов: англійської та німецької.

Часто вчителі Полтавських шкіл мене запитують, *за рахунок чого звичайна загальноосвітня школа протягом кількох років має кращі результати, ніж ліцеї та гімназії.* Я відповідаю, що намагаюсь пояснити це ще з 1992 року.

вом, ні звуженими станами свідомості. Сугестія – це лише інструмент. А будь-яким інструментом треба вміти користуватися. Сугестивні методи застосовували багато результативних педагогів і сучасності: В. Шаталов, Ш. Амонашвілі, О. Лисенкова, і минулого: А. Макаренко, К. Ушинський та інші.

Полтавська ЗОШ №13 і в цьому році знову посіла перше місце за результатами

Спілкуючись із нашими учнями, вчителі з інших шкіл з'ясовують, що вчитися в Полтавській школі №13 легко, незважаючи на те, що тут вивчається три іноземні мови: англійська, французька та німецька, на відміну від багатьох ліцеїв та гімназій, де діти серйозно перевантажені.

Справа в тому, що поряд з класичними педагогічними технологіями використовуємо нетрадиційні – сугестивні, які враховують підсвідомі реакції учнів на певні дії.

Розкрити всі елементи технології в одній статті неможливо. Тому обмежусь розповіддю про окремі аспекти.

Коли 12 років тому я був призначений директором Полтавської ЗОШ №13, до цього створивши два досить успішних ліцеїв: один міський ліцей в Полтаві, інший муніципальний ліцей в Росії – мені потрібно було показати заступникам директора, що ми будемо робити і для чого це потрібно. Я попросив їх вибрати на свій розсуд будь-які 4 класи, де ми разом з ними проведемо тести на запам'ятовування інформації в двох позах: перша, класична, посадка учня із замкненими руками, друга – із розімкненими. Після перевірки тестів виявилось, що в другій позі учні в усіх чотирьох класах запам'ятали інформації приблизно в 4 рази більше, ніж в першій. Звичайно, на уроці іноземної мови учні можуть вивчити 10-15 нових слів. Якщо врахувати вищесказане, то вже 40-60. Чому так? Я читав багато різних пояснень, але всі вони мені здаються неправильними, а тому наводити їх тут не буду. Нехай цей феномен пояснюють вчені. В усі часи були учні, які запам'ятовували більше інших і ніякої шкоди для їх здоров'я це не приносило.

Окрім цього, проводився експеримент сприйняття героя невеликого нейтрального тексту, який читався в двох вищевказаних позах. Більшість учнів, що сиділи в першій позі, сприйняли героя як негативний персонаж, а ті, що сиділи в другій – як

позитивний. А це значить, що можна формувати відповідне ставлення учнів до предмету, який вивчається.

Але ж підсвідомо на уроці учні можуть закриватися руками. Звичайно, можна їм зробити зауваження, вони приймуть відкриту позу, але через деякий час забудуть і знов автоматично закриються. Що ж робити? Потрібно створити такі умови, щоб закритим було сидіти незручно. Яким чином? Посадити учнів не на стільці, а в крісла. Сидіти у кріслі (спробуйте) з закритими руками не зручно. Але учень може у кріслі сісти боком і замкнути руки, тоді вчитель, розмовляючи та рухаючись по класу, стане позаду крісла, і учень розкриється. Учитель, працюючи з класом, повинен бачити всіх учнів.

Я описав один з елементів системи.

Малі діти сприймають людей не на осмисленому рівні. Вони дають дорослим інтегральну характеристику – хороша тьотя (дядя) чи по-

ВИТОКИ МОГО ДОСВІДУ

З дитинства захоплювався гіпнозом. І коли почав навчатися в Московському державному педагогічному інституті ім. В.І. Леніна на стаціонарних курсах іноземних мов, де готували викладачів для роботи за кордоном за методикою та підручниками болгарського вченого *Г.К. Лозанова* з використанням сугестопедії, моє захоплення допомогло мені дещо вдосконалити й перевірити на собі ефективність цих удосконалень. Вони виявилися настільки дієвими, що через 1,5 місяця я став кращим студентом і, як відмінник навчання, зразу ж після закінчення був направлений викладачем ліцею у м. Браззавіль (Конго), де викладав фізику французькою мовою протягом чотирьох навчальних років. Там я багато читав, познайомився з роботами багатьох відомих французьких гіпнологів та психологів, а також вперше з роботами американського психіатра та психолога *Мілтона Еріксона*. Його праці на мене справили сильне враження.

Тому в основу системи, яка використовується, покладені праці Г. Лозанова, М. Еріксона та, даруйте, мої знахідки.

гана тьотя. І в залежності від цього сприймають чи не сприймають людину. Тому при підготовці учителя я говорю: *„Ви повинні полюбити дитину такою, яка вона є. І це не повинна бути удавана любов. М. Еріксон пише, що неусвідомлений розум є набагато потужнішим, ніж усвідомлений, а тому дитина відразу розпізнає фальш”*. При сугестивному навчанні це дуже важливо.

Де в шкільних класах сидять „слабкі” учні? На останніх партах. Їм незручно сидіти на перших. І знову ж це відбувається на підсвідомому рівні. Можна зробити зауваження й пересадити на першу парту, але учень буде відчувати дискомфорт і при можливості пересяде назад знов. А статус двійочника йому заважатиме нормально вчитися.

Що ж робити? Ми розташовуємо крісла по півколу. У центрі – вчитель. Таким чином вирівнюємо статус усіх учнів. Вчитель сидить за маленьким журнальним столиком на такому ж кріслі, щоб не домінувати над учнями.

Інформація мимовільно запам'ятовується, якщо йде з різних джерел. М. Еріксон говорить про те, що *запам'ятовуються не слова, а смисл сказаного*. Тому ми використовуємо і аудіо, і відеозаписи (до речі, записані в школі), а урок проводиться так, що учні говорять про одне й те ж, але різними словами, а тому все запам'ятовується без зазубрювання, само по собі.

Чому наші учні говорять іноземною мовою швидко

і не задумуючись, а в інших школах – з труднощами. **Типова помилка викладання іноземних мов – це вивчення мови через рідну мову.** Ми ж формуємо паралельну другу сигнальну систему, яка працює за схемою мозок – мова, і навіть не одну, бо вивчаємо три іноземні мови. Питання „а якою мовою ви думаєте?” для наших учнів має інший смисл. Тією мовою, якою вони у даний момент говорять.

Як цього досягти? З перших уроків говорити тільки іноземною. А як же учні можуть зрозуміти учителя, не знаючи мови? Відповідаю питанням на питання. А як вони розуміли своїх батьків, коли вчилися говорити? Йшли від простого діалогічного мовлення до монологічного.

В школах чомусь спочатку вчать алфавіт і читати, не вмюючи говорити. Це що, природньо? Типовим завданням є читати та перекладати, що перетворюється у тяжку непродуктивну працю, адже як можна перекладати не говорячи, тільки шукаючи практично кожне слово у словнику, нераціонально витратити час, а значить, відбивати будь-яке бажання до вивчення мови. Особливо страждають діти з математичним складом ума. Як людина, яка говорить кількома мовами, я знаю, що для того, щоб перейти з однієї мови на іншу, потрібен деякий час. Ще деякий час потрібен для перебудови фонетики, а тому учням даються імена тієї країни, мову якої вони вивчають. На кожній з трьох мов – своє ім'я. Це для того, щоб не вкрапляти українську чи російську фонетику в фонетику іноземної мови.

Що треба робити, щоб навчитися танцювати? Тільки танцювати, причому довго, бо треба сформувати на підсвідомому рівні таку роботу м'язів, щоб вийшли красиві рухи. Ніхто не думає, як рухати язиком чи губами, коли говорять. Мова формується теж в підсвідомості, а якщо так, то щоб говорити, потрібно говорити, тобто потрібна мовна практика. Але з ким?

Потрібне мовне середовище, причому такого рівня, який учень може розуміти. А можуть його створити тільки самі ж учні. Оптимально їх повинно бути в групі 10-14 осіб.

Чому учні, а не носії мови? Справа в тому, що швидкість сприйняття мови залежить від того, як швидко говорить сам учень. Сприймати мову носія на початковому етапі він не може. Поступово швидкість мовлення зростає і наступає момент, коли можна працювати з носіями мови. Для цього в школі є *власне кабельне телебачення, де з сателіта ми отримуємо велику кількість англо-, франко- та німецькомовних програм.* Також діють *потоківі Інтернет радіо та телебачення*, де вже підготовлені до сприйняття учні можуть дивитися та слухати програми й фільми іноземними мовами.

Я вже говорив вище, що при звичайних умовах учні можуть запам'ятати 10-15 нових слів англійської мови. А чому не більше? У деяких школах вивчають дві мови. Учні йдуть на німецьку і знову запам'ятовують 10-15 нових слів. Потім вони ідуть на інші уроки, і там теж без напруги запам'ятовують ще багато чого. Значить, проблема не в можливостях пам'яті, а в чомусь іншому? Але чому ж тоді на одному уроці тільки 15 слів? Людина – інформаційна система, і її поведінка залежить від її внутрішніх програм поведінки та зовнішнього програмного середовища. Звернемося до комп'ютерної аналогії. Програми написані під „Windows” не працюють в „DOS”. Кожен з нас знає і розуміє майже весь словник рідної мови, але назвати всі слова не може. Якщо створити певну ситуацію, ми їх вживаємо без труда. Тому на уроці іноземної мови *змінюючи ситуації* ми створюємо умови для запам'ятовування великої кількості слів, що благотворно діє на розвиток пам'яті.

Так скільки ж слів запам'ятовують у нас за один день (2-3 уроки)? Відповідь шокує: **600-800 лексичних одиниць.** Це дозволяє вже через два

ДЕЩО ПРО ЛІЦЕЇ ТА ГІМНАЗІЇ

Вважаю *Шаталова В.Ф.* найкращим педагогом сучасності. Про нього будуть говорити і писати завжди. Але був час, і мені не соромно зізнатися, коли я був не готовий до його сприйняття.

У розмові зі мною у Полтавському міському національному ліцеї №1 Віктор Федорович Шаталов сказав, що взагалі ліцеї і гімназії не потрібні, що у загальноосвітніх школах можна вивчити весь матеріал середньої школи за 9 років.

Чи вигідно це Україні? Так. А вчителям України? Ні. Це численні скорочення. Але частині шкіл можна було б дозволити скорочувати час навчання. Тим більше, що є ЗНО.

У деяких ліцеях та гімназіях дітей перевантажують, адже, назвавшись ліцеєм, треба показати, що він кращий, ніж загальноосвітня школа. Підручники, як правило, інші, але ж методи розраховані на свідоме сприйняття. А на свідомому рівні вивчити все не можливо. Наступає психоемоційна напруга, інколи доходить навіть до спроб самогубства.

До мене на прийом прийшла мати учениці одного з ліцеїв і запитала, чи можу прийняти її доньку в школу. Я їй відповів, що школа №13 – це лише звичайна загальноосвітня школа і яка потреба переходити в школу посеред навчального року? Мати розповіла, що ніколи не ходила на обідню перерву додому, а одного разу таке бажання чомусь виникло. Відкриває двері квартири, а там закривавлена донька з порізнаними венами. Ледь вдалося її врятувати. Я сказав, що мені треба зустрітися з нею, бо, можливо, там серйозне психічне захворювання.

І ми зустрілися. У школі, де вчилася до ліцею, вона була відмінницею, звикла виконувати все, що задавали. Але, вступивши до ліцею, виконувати все фізично не могла. На мене справила враження нормальної, але виснаженої непосильними домашніми завданнями дитини. Прийняли до нашої школи. Вона її закінчила майже на відмінно. Ще й вивчила дві іноземні мови. Подібних історій – не одна. Є в нас і жертви столичних закладів нового типу. Знімають квартири в Полтаві, щоб навчатися у нас. Чому? Тікав з уроків, не було бажання вчитися, були інші проблеми, навіть травми. Зараз любить математику, фізику і хімію, яку ненавидів. Уже говорить німецькою, французькою та англійською.

Я зовсім не проти закладів нового типу. Сам створив два таких успішних заклади, один – в Україні, другий в Росії. Але, я думаю, підходять до цього досить поверхнево, ставлячи за основу вивчення англійської мови та предметів англійською мовою, виділяючи для цього велику частку навчального часу, а значить, програючи в інших предметах.

Ми ж вивчаємо три іноземні мови за короткий час, а тому залишається достатньо часу для вивчення інших предметів. Крім того, вивчення кількох іноземних мов є досить сильним засобом розвитку пам'яті учнів і полегшує викладання інших предметів.

тижні, а фактично через 10 днів (у суботу та неділю ми не працюємо) більш-менш пристойно володіти іноземною мовою. Це ви можете почути та побачити на нашому сайті, де працює потокове відео¹.

Тільки іноземні мови можна вивчати інтенсивно? Будь-який предмет.

На прохання завідуючої кафедри педагогічної майстерності Полтавського національного педагогічного університету доктора педагогічних наук *Гриньової М.В.* та батьків однієї з учениць *увесь курс фізики ми вивчили за 4 дні*, при чому навчилися розв'язувати також задачі. Не віриться? Безумовно, у такі дурниці вірити не треба! Та й кому це потрібно! А що робити тоді 12 років? (Див. візр про ліцеї і гімназії).

У школі широко використовується комп'ютерна техніка з метою полегшення праці вчителя та навчання учням. *Мною написані сотні комп'ютерних програм.*

Чому мені доводиться їх писати? Тому що аналогічних або не існує, або вони ні мене, ні колектив школи не влаштовують.

Кожна школа має свої особливості, а тому розклад школи повинен бути індивідуальним та гнучким. *Програма „Розклад СШ №13”* видає розклад у чотирьох варіантах, один з яких миттєво афішується на вебсайті школи. Учні, батьки та вчителі завжди можуть дізнатися про зміни у розкладі.

¹ <http://school13.kot.poltava.ua/>

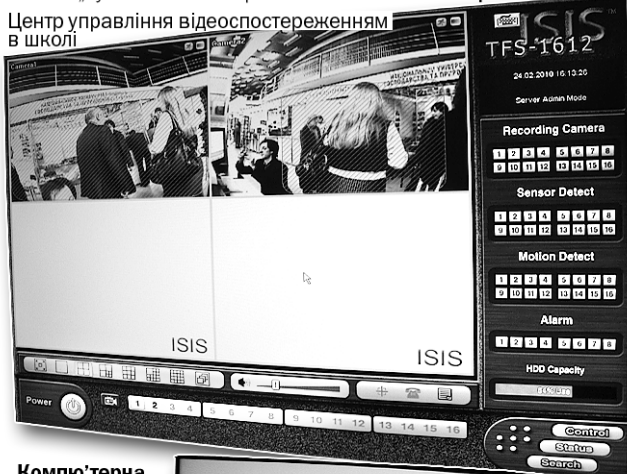
Програма „Аналіз уроку” проведе об’єктивний аналіз уроку. Після відвіданого уроку вчитель та директор (заступник) відповідають на запитання програми. Після останнього запитання програма видає повний аналіз уроку, видає учителю методичні зауваження та висновок: ефективний чи не ефективний урок. Це особливо важливо при підготовці до атестації вчителя, адже програма вказує, приблизно якій категорії відповідає урок. В учителя є копія аналізу уроку, і він завжди знає, на які недоліки звернути увагу.

Програма „Відпустка” вираховує кінцеву дату відпустки та друкує текст наказу різних видів відпусток як основних, так і додаткових.

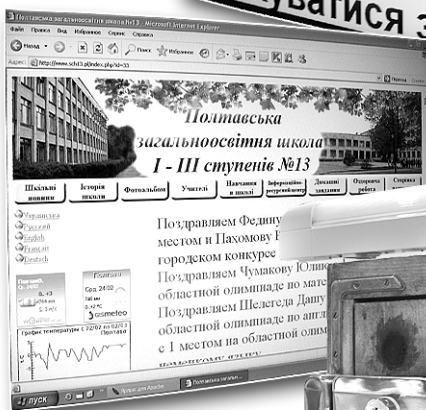
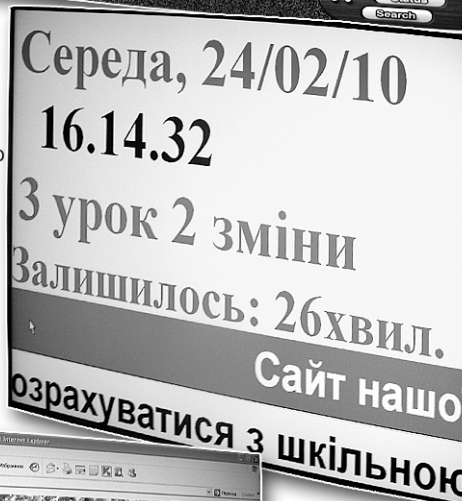
Педагогічний стаж працівника школи повинен рахувати не економіст, а директор школи. Хто пробував, той знає, наскільки це не проста задача. Програма „Педстаж” швидко вираховує педстаж працівника, вказує дату, коли буде (був) стаж 3, 5, 8 років для атестації та 3, 10, 20 років для встановлення надбавки на стаж, і друкує наказ на встановлення такої надбавки.

На допомогу класним керівникам я розробив програму „Характеристика учня”, яка приблизно за хвилину дозволяє, відповідаючи на запитання програми, видати граматично та психологічно коректну характеристику, навіть якщо вона й не дуже хороша. Програма видає її в „Word”, що дозволяє або відразу видрукувати

АВТОРСЬКИЙ ДОРОБОК І.Д. Гончаренка, який експонувався на стенді нашого журналу під час проведення 13-ої Міжнародної виставки „Сучасна освіта в Україні – 2010” 24-26.02.2010 р.

Комп’ютерна система керування подає дзвінки з уроків та на уроки, керує трансляцією власного шкільного кабельного телебачення, подачею води, роботою шкільної інформаційної системи, а також нічним кварцуванням класних кімнат, медичного пункту та сучасного стоматологічного кабінету

Сайт Полтавської загальноосвітньої школи № 13 www.sch13.pl

Замок з електронним управлінням

Директор школи, ліцею, гімназії № 2 2010

її, або в ручному режимі відкоригувати та надрукувати.

Атестация педагогічних працівників – це досить копітка робота, особливо у великих школах, адже кожного року атестується приблизно 20% учителів. Разом з моїми заступниками я вивчив досвід підготовки атестаційних листів шкіл Полтави, і, як результат, з'явилася програма „Атестаційний лист”, якою вже кілька років успішно користуються школи Полтави та області.

Нинішнє приміщення Полтавської ЗОШ №13 збудоване в 1973 році за типовим планом, тоді, коли вода була практично безкоштовною, а тому її ніхто не економив. Таких шкіл, як наша, в Україні (де установлено автосифони, а значить, цілодобово витікає вода) багато. Коштів, щоб змінити обладнання, не було, а тому мною була розроблена недорога **комп'ютерна система керування подачею води** в туалети лише на перервах та під час уроків тільки тоді, коли там хтось є. Це у **чотири рази** зменшило обсяг споживання води, тобто економія складає приблизно 75%. Чому приблизно? Це залежить від того, скільки дітей ходять в туалети на уроках та як довго вони мийть руки. Система працює вже 11 років.

Керування подачею води – це не єдина функція системи. Система також подає дзвінки з уроків та на уроки, керує трансляцією власного шкільного кабельного телебачення, керує роботою шкільної інформаційної системи, з січня 2009 нічним кварцуванням класних кімнат, медичного пункту та сучасного стоматологічного кабінету. Використання ртутно-кварцевих ламп дозволило зменшити захворюваність учнів інфекційними хворобами в середньому в **6,5 рази** в порівнянні з тими класами, де такі лампи не встановлено. До речі, з поступовим збільшенням класів з нічним кварцуванням зменшується і захворюваність. Спочатку відношення було 3,9.

Діти інфікуються, головним чином, у класах. Не на вулиці, не в коридорах і не в їдальні, бо інакше не було б

різниці. У класі 30 дітей знаходяться на площі в 48 квадратних метрів. Чим більше дітей на одному квадратному метрі, тим більша концентрація мікроорганізмів, а зменшити її можна двома шляхами:

- 1) зменшенням учнів у класі;
- 2) зменшенням концентрації бактерій (кварцуванням, провітрюванням).

При невеликій концентрації вірусів у класі організм може з ними боротися, а це, на мою думку, альтернатива дорогій імунізації.

Інформаційна система показує сьогоднішню дату та час і скільки хвилин до кінця уроку або перерви. На перервах автоматично транслюються передачі шкільного телебачення та новини. Є два рухливих рядки. Інформація до них заноситься через Інтернет. Всі комп'ютери в школі підключені до швидкісної системи Інтернет. Через Інтернет відкриваються замки в учительській та в актовій залі.

Уже дванадцятий рік у школі діє **система відеоспостереження**, завдяки якій у нас вільний доступ до комп'ютерів та до Інтернет. Адже завжди можна подивитися відеозапис і з'ясувати, якщо щось трапилось. Відеокамери стоять і по периметру школи, щоб фіксувати тих, хто палить.

Нещодавно у школі створили нову високоякісну **цифрову систему шкільного телебачення**. Тобто у нас зараз дві телевізійні системи.

Кожного дня учні початкової школи роблять автоматизовану ранкову зарядку, яка транслюється через нову телевізійну систему. І роблять самостійно. Процес автоматично записується новою кольоровою системою відеоспостереження. Потім директор разом із заступниками проглядають запис і відповідно реагують на поведінку учнів та учителів. Як не дивно, але така зарядка учням початкової школи дуже подобається. На перервах транслюються новини початкової школи тощо.

Молодші учні люблять **фонтани**. А тому в початковій школі є діючий

фонтан з кольоровим підсвічуванням води, який вмикається лише тоді, коли хто-небудь до нього підходить.

Є в школі і радіо, і телебачення, які дають інформацію на весь світ через Інтернет. Починали з однієї програми потокового радіо, потім дві, а зараз їх може бути досить велика кількість. Потокове відео транслює новини, навчальні фільми та уроки дистанційного навчання. У школі ми створюємо навчальні мультфільми. Дублюємо навчальні фільми тощо.

З 2000 року наші учні виконують **індивідуалізовані домашні завдання через Інтернет**, які створюються учителями школи за допомогою однієї із сорока версій мною розробленої програми „IntCont”.

Завдання розміщується на одному із Інтернет серверів школи. Щоб отримати домашнє завдання, потрібно ввести пароль, який є одноразовим. Паролі створюються програмою „IntCont” автоматично. Кожен учень отримує три паролі. Щоб отримати домашнє завдання, потрібно ввести пароль на сайті школи. Там може бути від трьох до 50 завдань. Кількість завдань при програмуванні домашнього завдання задається учителем. Кожен учень має свій індивідуальний варіант, тобто варіанти не повторюються. Відповідає на всі або на частину питань, розв'язує задачі і, натиснувши кнопку, відправляє відповіді на сервер, який миттєво їх перевіряє та ставить оцінку, вказує день, дату, час виконання завдання. Якщо учня не влаштовує оцінка, то він може ще один або два рази виконати з даної теми домашнє завдання, але воно буде іншим.

Програма „Журнал” проходить періодично по сайтах завдань і вибирає кращі з оцінок за кожне завдання та заносить в журнал, вираховує оцінку за семестр та за рік, тобто батьки та учні завжди знають кінцеві результати навчання. Доступ до оцінок вільний. *Всі домашні завдання перевірені*, що не можливо при традиційному виконанні.

Залишається лише перенести оцінки учнів до традиційного журналу.

Кожна людина має спадати та підйоми, тому ми говоримо, що якщо ви не маєте бажання або часу, щоб виконати домашнє завдання, *ви можете виконати його у зручний для вас час*, але обов'язково до кінця семестру. Тобто це створює відчуття свободи. Але все-таки стимулюємо своєчасне виконання. Яким чином? Чим швидше виконуєш домашнє завдання, тим легший варіант отримуєш. І учні про це знають. Тому таких, які затягують виконання, мало.

Програма “IntCont” дозволяє легко вставляти потокове аудіо та відео, довідковий матеріал до домашнього завдання, що дозволяє включити відеоуроки з демонстраціями дослідів з фізики та хімії, інших предметів, навчальних фільмів тощо. Це дозволило під час карантинів працювати через Інтернет у звичному режимі. Взагалі думаю, що частині учнів можна було б не ходити на всі уроки, а виконувати ще більш ефективно індивідуалізоване дистанційне навчання через Інтернет.

Іван Гончаренко
За суггестопедией будущее

Доказано, что наряду с классическими педагогическими технологиями стоит использовать нетрадиционные – суггестивные, которые учитывают подсознательные реакции учеников на определенные действия. Раскрыты отдельные аспекты технологии, работу элементов системы. Автором представлены особенности работы общеобразовательной школы №13 г. Полтавы и только некоторые из возможных впечатляющих результатов.

Ключевые слова: суггестия, суггестивные методы.

Ivan Honcharenko
Suggestopedia has the future

The article reflects the necessity of usage of non-traditional suggestive technologies alongside classic pedagogical ones. These technologies take into account the subconscious reaction of students to definite actions. Separate aspects of the technology, the work of elements of the system are reflected in the article. The author shows the features of work of Poltava secondary school №13 and gives some of the possible stunning results.

Keywords: suggestion, suggestic methods.

Інноваційна
школа

Упровадження
новаторського
досвіду

СУГЕСТОПЕДИЧНИЙ МЕТОД – ПОРАЗКА ЧИ ПЕРЕМОГА?

Чи можна навчити дітей іноземній мові за 2-3 місяці? Як можна запам'ятати велику кількість спеціальних термінів та висловів? Автор вважає, що сьогодні цього можна досягти лише в умовах інтенсивного сугестопедичного методу викладання іноземної мови та дотримуючись основних його принципів, де уроки ведуться не фрагментарно, а у формі системи в цілому. Про особливості роботи за даним методом і йдеться в статті.

Ключові слова: інтенсивний сугестопедичний метод.

Як можна навчити дітей правильно говорити іноземною мовою в умовах середньої школи за 2-3 місяці? Як можна запам'ятати велику кількість спеціальних термінів та висловів, довести їх до автоматизму лише за декілька уроків? Чи можуть вони вільно спілкуватися та розуміти іноземну мову в природному темпі, розмовляти на достатньому рівні й не допускати мовленнєвих помилок за такий короткий термін? Ось такі запитання часто задають мені вчителі, що мають великий педагогічний досвід викладання іноземної мови в традиційній школі. Та одностайної відповіді я не мала до того моменту, поки не познайомилася з унікальною людиною, яка змінила повністю мою професійну уяву та ставлення до французької мови, – **І.Д. Гончаренком**.

Щоденна практика та 15-річний досвід моєї роботи підтвердив, що сьогодні цього можна досягти лише в умовах інтенсивного сугестопедичного методу викладання іноземної мови та дотримуючись основних його принципів, де уроки ведуться не фрагментарно, а у формі системи в цілому.

Спочатку звертається увага на просторове розміщення учнів у класі. По-перше, необхідно, щоб вони сиділи півколом у розслабленому стані для створення природних умов спілкування та полегшення візуальних контактів у спеціально оформленому кабінеті. По-друге, цей кабінет повинен бути оснащений всіма необхідними технічними засобами. По-третє, необхідна правильна організація навчального процесу. Враховуючи розвиток та зміни мови, використовуючи сугестопедичні прийоми (заохочення, добре ставлення, релаксація, гра, шепіт, пісні, гумор, багаторазове повторення тощо), застосовуючи власні навчально-тематичні комп'ютерні програми, цифрові аудіо- та відеозаписи текстів-полілогів, Інтернет, ми реалізуємо навчальний процес у формі спілкування-гри. Ситуації (навчальні полілоги) підібрані таким чином, щоб, моделюючи мовну поведінку кожного учня, об'єднати всю групу

Олена МАР'ЄНКО
Учитель французької мови
ЗОШ №13 м. Полтави,
учитель-методист,
спеціаліст вищої категорії

єдиною діяльністю спілкування. Така спільна діяльність формує колектив та створює в ньому сприятливий психологічний клімат.

Золоте правило суггестопедичного методу — це атмосфера позитивних емоцій. Вона знімає напругу, втому, відволікає від буденних турбот, створює відчуття здорового активного відпочинку на уроці. Такого плану вплив вже сам по собі сприяє високій результативності.

Під час всього курсу навчання я дотримуюсь *принципу усного випередження*. Подання та закріплення навчального матеріалу перших 3-4 уроків відбувається без зорової опори на текст. Виявляється, що слуховий образ багаторазово вжитих за короткий термін іншомовних речень та висловів такий міцний, що, читаючи тексти цих уроків на 9-10 день навчання, учні практично не роблять помилок.

Система введення навчального матеріалу складає чотириохразове пред'явлення тексту-полілога. Кожне йде у певній послідовності, має свою мету та установку, характерні особливості та закінчується музичним сеансом. Релаксація полегшує запам'ятовування. Коли учні, сидячи у зручних кріслах, знаходяться у стані фізичного розслаблення і сприймають одночасно легку ненав'язливу музику, то запам'ятовують великий об'єм навчального матеріалу без усякої втоми і отримують завершене пред'явлення тексту-полілога.

Як наслідок, за рахунок вивчення матеріалу таким методом, діти беруть участь у міських, обласних та всеукраїнських олімпіадах, посідаючи призові місця, успішно складають міжнародні іспити DELF, проходять стажування за кордоном.

Та чи можлива організація такої системи в будь-якій школі? Гадаю, що ви погодитесь зі мною в тому, що в загальноосвітньому навчальному закладі не так просто реалізувати всі вище перераховані ідеї. Це зумовлене тим, що наша опрацьована система вимагає наявність не лише високої матеріально-технічної бази, але й відповідної кваліфікації вчителів. А також бездоганного знання іноземної мови, спеціальної методичної та психологічної підготовки, тобто володіння технологією інтенсивного навчання, доброзичливості, такту, терпіння, високої культури, володіння

всіма складовими педагогічної майстерності.

Та водночас цей метод дає можливість не лише учню, але й учителю самовдосконалюватись. *Майстерність учителя іноземної мови полягає також у тому, щоб пояснити простими термінами найскладніший матеріал, не вживаючи рідну мову на будь-якому етапі навчання.* На таких уроках я навчилась бути не лише вчителем, а ще й „артистом, мимом, актором, співаком, поетом, режисером, психологом” тощо. Опанування цієї системи дало мені змогу наважитись на написання власного підручника з французької мови „*Francais 8 ERIC*”, який рекомендовано МОН України для загальноосвітніх навчальних закладів з 2008 року і в якому матеріал скомпонований з метою легшого сприймання та запам'ятовування інформації учнями.

Підводячи підсумок, я швидше схилюсь до думки, що *поразкою може бути відсутність хоча б одного з компонентів, необхідних для такого виду навчання, в той час як цілісна діяльність всієї суггестопедичної системи може бути визнана як перемога.*

Елена Марьенко

Суггестопедический метод — поражение или победа?

Можно ли научить детей иностранному языку за 2-3 месяца? Как можно запомнить большое количество специальных терминов и высказываний? Автор считает, что сегодня этого можно достичь лишь в условиях интенсивного суггестопедического метода преподавания иностранного языка и придерживаясь основных его принципов, где уроки ведутся не фрагментарно, а в форме системы в целом. Об особенностях работы с помощью данного метода и идет речь в статье.

Ключевые слова: интенсивный суггестопедический метод.

Olena Marienko

Is the suggestopedic method defeat or victory?

Can children be taught a foreign language in 2 or 3 months? How is it possible to memorize plenty of special terms and phrases? The author considers that nowadays it can be done only through intensive suggestopedic method of teaching of a foreign language, and by adhering to its basic principles, where lessons are conducted not as fragments, but in the form of a system. The article describes the features of work according to the given method.

Keywords: intensive suggestopedic method.

ХРОНІКА ЗУСТРІЧІ У КИЄВІ З В.Ф. ШАТАЛОВИМ: реалії й плани Всеукраїнського проекту „Педагоги-новатори в Україні”

Редакція Всеукраїнського науково-практичного журналу „Директор школи, ліцею, гімназії” на прохання ди-

ректорів київських шкіл у Київському палаці дітей та юнацтва **21 квітня 2010 р.** провела зустріч з народним учителем СРСР, заслуженим учителем України **Віктором Федоровичем Шаталовим.**

Ця зустріч проходила в рамках роботи щорічного Всеукраїнського проекту НАПН „Педагоги-новатори в Україні”, героєм першої сторінки якого 26 жовтня 2006 року став саме В.Ф. Шаталов (про це докладно у нашому журналі – 2006. – №6. – С.32-48).

Результати вчительської роботи Шаталова – мрія для кожного педагога. Методика В.Ф. Шаталова дозволяє отримати такі результати: *всі учні* успішно навчаються, мають глибокі і повні знання; *діти* – здорові, радісні, впевнені в собі; *вчитель* – самодостатній майстер-професіонал.

Але не тільки в цьому значимість В.Ф. Шаталова. *В.Г. Кремень*, президент НАПН, голова Ради проекту „Педагоги-новатори в Україні”, під час відкриття першої сторінки Проекту підкреслив: „*Він був серед тих людей, які розбудили суспільство в свій час, велику країну до освіти, дитини, продемонстрували, що можна працювати значно ефективніше. Після цього пішли інші школи-новатори*”.

Майстер-класи для учнів і вчителів ліцею „Лідер”

Директор школи, ліцею, гімназії № 2'2010

Майстер-клас для педагогічної громадськості Печерського р-ну столиці: В.Ф. Шаталов у СШ 89

КИЇВСЬКІ ЗУСТРІЧІ В.Ф. ШАТАЛОВА

Незважаючи на свої 83 роки, Віктор Федорович захоплює аудиторію й тримає її увагу протягом 2-3-4 годин. Він працює напружено як завжди: постійно читає лекції в Донецькому ІППО, проводить свою Школу в Москві та інших містах Росії, пише книжки. Цього разу учасники зустрічі познайомилися з декількома новими працями Шаталова. Під час зустрічі Віктор Федорович неодноразово виявляв неабияке задоволення, бо нарешті і в російській, і в українській енциклопедіях визнана його система роботи як новаторська. Про це – на форзацах його книжок (див. фото на С. 56).

Анкетування учасників цієї зустрічі показало її актуальність й затребуваність сучасними педагогами й дало нам підставу планувати в рамках роботи Всеукраїнського проекту „Педагоги-новатори в Україні” відкриття в Києві Школи Шаталова вже в цьому році.

Тож, шановний читачу, ставайте її слухачем!

Запрошуємо Вас разом з вчителями, які згодом спроможуться засіяти освітянську ниву відбірним зерном „шталовської педагогіки”, визначитися у власних потребах і бажаннях щодо участі в роботі зазначеної школи, яка, сподіваємося, допоможе віднайти способи найкращого навчання українських дітей.

Чекаємо на Вас і Ваші пропозиції щодо участі у роботі Школи Шаталова в Києві!

Пишіть нам за поштовими й електронними адресами редакції:
Адреса: вул. Освіти, 6,
НПУ імені М.П. Драгоманова,
к. 12, редакція, м. Київ, 03037.
Тел./факс: (044) 245-65-85;
E-mail: director@oldbank.com

Зустріч з колегами, які готові віднині вчитися у всеукраїнській школі Шаталова.

25 років поспіль: професор І.П. Жерносек, колишній директор ЦІУВ МО УРСР, і донині поділяє ідеї В.Ф. Шаталова.

Зустріч сучасного видатного педагога з класиком педагогіки К.Д. Ушинським...

Також відбулася зустріч з Богданом Ступкою, головним виконавцем спектаклю „Тев'є Тевель” Українського драматичного театру імені Івана Франка.

Зустріч з героєм Леоніда Бикова: біля пам'ятника військовим льотчикам з директором ліцею „Лідер” – Д.Г. Кравченком, за сприяння якого й відбувся цьогорічний візит Віктора Федоровича до Києва

Військовим льотчикам присвячується
ЛЕОНІД БИКОВ

Дарунки до дня народження В.Ф. Шаталову від членів Ради проекту „Педагоги-новатори в Україні” (вручила О.Г. Белкіна, директор 207 київської школи) та від педагогічного колективу Києво-Печерського ліцею „Лідер” (вручив його директор Д.Г. Кравченко). По завершенні зустрічі квіти В.Ф. Шаталову вручила начальник Управління освіти Печерського району О. В. Батечко.

В.Ф. Шаталов з організаторами зустрічі: (зліва направо) С.В. Рудаківська, проректор КМУ, О.І. Виговська, Т.І. Свирська, директор Київського палацу дітей та юнацтва.

На моє запитання „Чи сподобалося йому?”, Віктор Федорович Шаталов дав лаконічну переконливу відповідь: „!!!”.

Ольга ВИГОВСЬКА, керівник проекту НАПН „Педагоги-новатори в Україні”

МІЖНАРОДНА ВИСТАВКА „СУЧАСНІ НАВЧАЛЬНІ ЗАКЛАДИ – 2010”

17-19 березня 2010 року в Київському Палаці дітей та юнацтва відбулася Міжнародна виставка „Сучасні навчальні заклади – 2010”.

Організатори виставки – Міністерство освіти і науки України, Національна академія педагогічних наук України, компанія „Виставковий Світ”.

Виставка представила 460 кращих освітніх закладів та виробників продукції для освіти із 22 регіонів України, Росії, Польщі, країн Прибалтики, Аргентини, Американські Ради з міжнародної освіти ASTR/ACCELS, Державну вищу професійну школу в Хелмі, Консультативний центр освіти в США, Німецький культурний центр „Гете-Інститут в Україні” при посольстві ФРН в Україні та інші. У тому числі:

- 387 університетів, академій, інститутів, коледжів, технікумів, профтехучилищ, шкіл, гімназій, ліцеїв;
- 17 науково-методичних центрів і міжнародних установ;
- 22 регіональних органів управління освітою;
- 34 підприємств, фірм, видавництв, засобів масової інформації.

Привітання виставці „Сучасні навчальні заклади – 2010” направили Голова Верховної Ради України *В.М. Литвин*; за-

ступник міністра освіти і науки України *М.В. Стріха*; Президент Національної академії педагогічних наук України *В.Г. Кремень*; голова підкомітету з фахової освіти Комітету Верховної Ради України з питань науки й освіти *В. Курило*; директор Інституту інноваційних технологій і змісту освіти МОН України *О.А. Удод*.

В церемонії урочистого відкриття виставки взяли участь і оглянули експозицію Президент Національної академії педагогічних наук України *В.Г. Кремень*, перший заступник начальника Управління гуманітарної політики Секретаріату Кабінету Міністрів України *А.М. Гуржій*, директор Інституту інноваційних технологій і змісту освіти МОН України *О.А. Удод*, директор департаменту Мінагрополітики України *Т.Д. Іщенко*.

Виставку супроводжувала велика тематична програма, яка включала презентації, семінари, „круглі столи”, конференції – всього 94 заходи, в обговоренні яких взяли участь 327 педагогів і науковців.

На виставці кращі українські та іноземні учасники пропонували сучасні освітні інновації, розробки і технології навчання для втілення в життя. Відвідувачі міжнародної виставки – представники державних структур, організатори освіти,

керівники і спеціалісти освітніх закладів з різних регіонів України, країн СНД, співробітники НДІ і вузів – змогли оцінити заклади дошкільної, шкільної, позашкільної освіти, професійно-технічної, вищої освіти і перепідготовки кадрів.

Організатори виставки започаткували проведення тематичних конкурсів з актуальних проблем інноваційної модернізації освіти. Конкурс проводився за такими номінаціями: компетентнісний підхід в освітній діяльності вищої школи; інноватика в принципах і механізмах функціонування середнього освітнього закладу випереджаючої освіти для сталого розвитку; інноватика в принципах і механізмах функціонування освітнього закладу випереджаючої освіти для сталого розвитку; застосування інноваційних педагогічних технологій при підготовці фахівців у вищих навчальних закладах I-II рівнів акредитації; розробка та впровадження інноваційних технологій навчання у професійно-технічному навчальному закладі; розробка та виробництво сучасних засобів навчання; роль обласних інститутів післядипломної педагогічної освіти у науково-методичному забезпеченні системи управління якістю освітнього процесу; за активну організаційну роботу з інноваційної модернізації національної системи освіти; інтеграція науки й освіти.

На конкурс з номінацій виставки було подано 218 робіт. Конкурсні роботи представляли автори і педагогічні колективи з 22 регіонів України. **Переможців**

Відкриття виставки

Вручення нагороди ГРАН-ПРІ НМУ ім. Богомольця

Вручення нагороди ГРАН-ПРІ Луганському обласному інституту післядипломної педагогічної освіти

Вручення медалей Українському гуманітарному ліцею

Великі і змістовні експозиції сформували Національний технічний університет „Харківський політехнічний інститут”, Національний університет „Львівська політехніка”, Національний авіаційний університет, Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, Одеський національний університет імені І.І. Мечникова, Національна юридична академія України імені Ярослава Мудрого, Національний фармацевтичний університет, Вінницький національний технічний університет, Луганський національний аграрний університет, Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана, Запорізький національний технічний університет, Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, Національний аерокосмічний університет імені М.Є. Жуковського „Харківський авіаційний інститут”, Університет банківської справи Національного банку України (м. Київ), Івано-Франківський національний медичний університет, Національний університет водного господарства та природокористування, Одеський національний політехнічний університет, Львівський національний аграрний університет, Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького, Вінницький національний аграрний університет, Харківська національна академія міського господарства, Таврійський державний агротехнологічний університет, Дніпропетровська державна медична академія, Львівський медичний інститут і коледж „Монада”.

Цікаві і багатогранні експозиції представили управління освіти та обласні інститути післядипломної педагогічної освіти Дніпропетровської, Луганської, Миколаївської, Харківської, Донецької, Житомирської, Запорізької, Полтавської, Рівненської, Хмельницької та Черкаської областей, м. Києва.

Свої розробки представили наукові установи: Інститут вищої освіти НАПН України, Інститут інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України, Інститут обдарованої дитини НАПН України, Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України, Інститут соціальної та політичної психології НАПН України, Науково-дослідний центр навчально-наукових приладів Інституту прикладної фізики НАН України, Інститут професійно-технічної освіти НАПН України, Інститут педагогіки НАПН України, Інститут прикладної фізики НАН України та інші.

Інститут інноваційних технологій і змісту освіти МОН України провів „круглий стіл” на тему: „Розвиток сучасних інформаційно-комунікаційних технологій та підготовка вчителів до їх впровадження”, *спільну конференцію з Дніпропетровським обласним інститутом післядипломної педагогічної освіти на тему: „Філософія випереджаючої освіти для сталого розвитку: проблеми методології і технології”.*

Відбулася презентація Асоціації історичної правди імені М.П. Ковальського і проекту з популяризації науки з нагоди 81-ї річниці від дня народження засновника української школи джерелознавців професора Миколи Павловича Ковальського на стенді молодіжного журналу „Стіна” та інші заходи. *Державна вища професійна школа в Хелмі та Національний університет водного господарства та природокористування організували спільний круглий стіл на тему: „Болонський процес: стан і перспективи. Досвід Національного університету водного господарства та природокористування і Державної вищої професійної школи в Хелмі”.* Багатьох відвідувачів зацікавили *презентація Американських Рад з міжнародної освіти: ACTR/ACCELS на тему: „Якщо Ви хочете навчатися у США”, семінар Наукової школи „Прекрасний світ” на тему: „Міжнародне співробітництво в науці та освіті в інтересах людства”* спільно з Казахським національним університетом імені аль-Фарабі, Євразійським національним університетом ім. Л. Гумільова (м. Астана, Казахстан), Болонським університетом (Італія).

Змістовні новітні розробки показали підприємства та компанії, які виготовлять сучасні засоби навчання та співпрацюють з галуззю освіти: ВАТ „Київський завод реле та автоматики”, ДНВП „Електронмаш”, Система Net Школа – Net Місто, ТОВ фірма „ІТМ”, програмне забезпечення „Курс”, ТОВ „Інфол”, виробнича компанія „Індастрі”, освітня мережа „Шоденник.ру”, компанія „Интердизайн”, центр „Логос”, науково-методичний центр „Дидакта” та інші.

в номінаціях конкурсу на виставці було нагороджено Золотими, Срібними і Бронзовими медалями.

За багаторічну плідну організаторську роботу й вагомий творчий внесок у розвиток системи освіти незалежної України у зв'язку з 70-річчям від дня заснування нагороджено Всеукраїнський громадсько-політичний тижневик „Освіта”.

Вперше для учасників виставки – вищих навчальних закладів III-IV рівнів акредитації – було проведено **рейтинговий виставковий конкурс за 10 тематичними напрямками у 78 показниках діяльності** з відзначенням переможців нагородою – **Кришталевою стеолою – Гран-Прі „Лідер вищої освіти України” та „Лідер післядипломної педагогічної освіти України”.** Для участі в рейтинговому виставковому конкурсі було подано 46 форм. 15 учасникам-переможцям було вручено нагороду Гран-Прі „Лідер вищої освіти України” та 4 учасники-переможці удостоєні Гран-Прі „Лідер післядипломної педагогічної освіти України”.

Міжнародну виставку „Сучасні навчальні заклади – 2010” відвідало близько 10 тис. осіб. Гості виставки мали можливість ознайомитися з сучасними досягненнями та досвідом міжнародної та національної систем освіти, взяти участь в обговоренні нагальних питань, пов'язаних з актуальними проблемами сучасного розвитку освіти та отримати об'єктивну інформацію про рівень освіти в Україні. Виставка була цікавою як для широкої громадськості, так і для випускників шкіл

і студентів, які мали нагоду наочно впевнитися в рівні освіти навчальних закладів і визначитися на майбутнє з подальшим навчанням у освітньому закладі.

На думку учасників і організаторів виставки, проведення таких заходів сприяють не тільки узагальненню і розповсюдженню досвіду інноваційної діяльності багатьох освітніх закладів, але й мають значний потенціал сприяння розвитку сучасних освітніх інновацій, широкому використанню передових інноваційних технологій і зразків новітнього навчального обладнання. Виставка наочно демонструє зростання якості навчального процесу, сприяє не лише впровадженню інноваційних педагогічних і інформаційно-технологічних проектів, розширенню можливостей діяльності всіх учасників освітнього процесу, а й розповсюдженню кращих надбань освіти України.

Ласкаво просимо на виставку „Інноватика в освіті України”, яка відбудеться 27-29 жовтня 2010 року!

З повагою,

Директор компанії
„Виставковий Світ”
Світлана Володимирівна Рудько

Виконавчий директор
освітнянських заходів компанії
„Виставковий Світ”
Віталій Васильович Сокол

Оргкомітет:

+38 044 498-42-07,
498-42-06,
498-42-05

E-mail: expo@vsvit.com.ua,

Сайти виставок:

www.vsosvita.com.ua
www.innovosvita.com.ua

Огляд експозиції виставки

В.Г. Кремень у колі працівників Житомирського обласного педагогічного ліцею

ДУМКИ РЕКТОРІВ ВНЗ ПРО СУЧАСНІ ВИСТАВКИ

**Віктор
КОЦУР**

Ректор Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету імені Григорія Сковороди

Виставка – це можливість обмінятися досвідом, показати свої досягнення, надбання, що можуть поширюватися в освітньому просторі, представлення інтелектуального надбання. Ми постійні учасники міжнародних, національних освітніх виставок,

які розглядаємо як феномен освітнього життя, культурологічний захід, тому що на виставці ми презентуємо наші колективи, організуємо поїздки педпрацівників на виставки, і кожен може щось для себе взяти для самоудосконалення. Нагорода виставки – це окрилення на подальшу роботу, визнання роботи колективу, елемент рейтингу в Україні, утвердження на за-

гальнонаціональному, міжнародному рівнях. Матеріали виставки ми використовуємо під час зустрічей з учнями шкіл, навчально-виховних комплексів. Ми розуміємо, що не можна економити на рекламі закладу, оскільки 10-15% від тих, хто вступив до нашого закладу, отримали інформацію про заклад із виставки. Зараз школі важко себе представити на такій виставці, тому шлях представлення через навчально-виховні комплекси, у нас їх 19, і ми їх намагаємося також прорекламувати.

Щодо нагород: на березневій виставці „Сучасні навчальні заклади – 2010” ми стали володарями Гран-прі – це для нас стимул для розвитку, тому не важливо, скільки їх, головне, щоб вони не знівельовалися.

**Віктор
АНДРУЩЕНКО**

Ректор Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова, академік НАПН України, перший віце-президент Співки ректорів ВДНЗ

Виставкова діяльність повинна бути, бо люди один одному мають передавати досвід. Це духовні надбання, які не мають ні моральних кордонів, ані адміністративних, міжнародних. Тому виставки, конкурси, олімпіади повинні проходити, і ми не повинні шкодувати на них грошей.

Заходи під час виставки мають відповідати її тематиці.

Відрізнити зараз виставку від виставки дійсно дуже важко, бо всі вони беруть підтримку МОН. Як зорієнтуватися? Виставку організують люди, тому й треба звертати увагу на організаторів, установи, які її підтримують. Кожен керівник має вирішувати, в якій виставці брати участь, який її статус. Якщо виставку проводить АПН, то я буду брати участь, бо там буде професійна розмова.

Виставки раніше були значимим моральним заохочен-

ням, і це не потрібно втрачати, можливо, це важливіше матеріального. Хоча раніше виставки носили заідеологізований характер, рішення приймалося в ідеологічних кабінетах. Повертаючись до форм і технологій минулого, не потрібно повторювати помилки, а пам'ятати про професійну основу, щоб було журі високого професійного рівня. Тоді й нагороди від авторитетів матимуть відповідний статус й не викликать сумнівів. А коли кілька гран-прі, то що це таке? Якщо книжка чи досвід йде на виставку, то це має бути значимо й широко представлено громадськості.

Сьогодні виставки – це інтелектуальні форуми, і на виставку варто взяти не все, а інтелектуальні завоювання, а якщо організовано й обговорення інноватики, технології з презентацією широкій громадськості, це буде дійсно виставка, явище в житті країни. *Так роблять і на заході.*

ОСВІТНІ ВИСТАВКИ В УКРАЇНІ: ПЕРСПЕКТИВИ І ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ

*„Есть многое на свете, друг Горацио,
что и не снилось нашим мудрецам.”*

Вильям Шекспир

Освітні виставки в Україні – традиційний (радянський) огляд навчальних закладів чи форум інтелектуальної еліти, місце отримання величезного пласта інформації як учасниками, так і тими, хто відвідує їх?

Сьогодні спектр виставок досить широкий. Проводять їх спеціалізовані виставкові компанії. Позначу ті, які мають багаторічну історію: перш за все, це виставка „Сучасна освіта в Україні”, що проводиться Міністерством освіти і науки, Академією педагогічних наук і компанією „Карше”, яка діє вже 13 років; виставка „Освіта і кар’єра. Абітурієнт 2010”, також організована Міністерством освіти і науки, Академією педагогічних наук і товариством „Знання”, має дев’ятирічну історію. Виставка „Освіта України. Інноваційні технології навчання” (організатор – компанія „Карше”) також проводиться 6 рік. Ці виставки сьогодні користуються довірою, мають авторитет серед освітян, а їх дипломи і нагороди за перемогу в кон-

курсах є підтвердженням заслужено завоюваного визнання в гострій конкурентній боротьбі.

Круглі столи, семінари, що проводяться педагогами-новаторами, є трибуною просування сучасних інноваційних технологій освіти, а конкурси молодих архітекторів, конкурси студентів творчих вузів виявляють найобдарованіших дітей, що відзначаються компанією – організатором річними стипендіями і творчим відрадженнями за кордон.

Безумовно, виставка, у тому числі і освітня, – захід фінансово ємний. Але комерційний бік її проведення не може домінувати над усім іншим.

**Олександр
КАРПОВ**

Президент
виставкової
компанії
„КАРШЕ”

Див. також
1-у сторінку
обкладинки

Директор школи, ліцею, гімназії № 2'2010

Якщо в ідеї проведення виставки немає творчого стрижня, якщо виставка структура, що не саморозвивається, якщо вона не несе імпульсу дослідження, новаторства, інновацій, – ніякими хвалебними текстами і помпезними відкриттями не заховаєш її морального убозтва.

Епіграфом виставки 2010 року ми визначили три складові розвитку людської цивілізації – *освіту, духовність, культуру*, які, на наш погляд, нероздільні і які повною мірою представлені в експозиціях, творчих звітах і конкурсах.

З моменту проведення першої виставки „Сучасна освіта України” в 1997 році в Українському будинку ми, її організатори – виставкова компанія „Карше” – поставили перед собою завдання: відмовитися від штампів, властивих „звітним галузевим виставковим заходам”. Ми хотіли перетворити виставку на місце змагання ідей, обміну новачіями, місцем творчих дискусій усіх учасників освітнього процесу; акцентували увагу відвідувачів на експозиціях найпрогресивніших навчальних закладів, їх науково-дослідних центрів і лабораторій, ми пропагували активну творчу позицію у вихованні інтелектуальної еліти України.

Ми не розглядали проведення виставки „Сучасна освіта в Україні” як лише комерційний проект, тому на кошти, отримані від проведення виставок, як це було в 1997 – 1998 роках в манежі Республіканського вищого училища фізичної

культури, ми реконструювали трансформаторну, провели ремонтні роботи по вестибульній групі і покрівлі манежу, привели до порядку туалетні приміщення, повністю замінили всі світильники комплексу. Працюючи над сценарієм відкриття виставки 1999 року разом з балетмейстерами Київського хореографічного училища, ми паралельно обладнали комп'ютерний клас для його дітей; проводячи вперше в Україні всеукраїнський конкурс на кращий дитячий малюнок, ми заохочували дітей фарбами й іншим художнім обладнанням.

Вже дев'яятий рік на наших виставках для студентів вищої школи проводимо конкурси малюнка академічної постановки голої натури і щорічно нагороджуємо переможців річними стипендіями, відправляємо в творчі відрядження за кордон, заохочуємо грошовими преміями. Оцінюють роботи визнані метри українського образотворчого мистецтва: заслужені діячі мистецтв України, професор *В.П. Бистряков*, професор *В.В. Швецов*, професор *В.П. Магальяс*, переможці нашого першого конкурсу малюнка, а нині викладачі кафедри малюнка, лауреати багатьох міжнародних конкурсів графіки *Д.В. Гутникова* і *Ю.В. Майстренко-Вакуленко*.

В конкурсі цього року разом зі студентами малювали визнані гранди малюнка: професор *О.Н. Білянській*, доценти кафедри малюнка *Т.Р. Черпасова*, *В.В. Свинар'ов*. Відвідувачі виставки могли побачити, як

Директор школи, ліцею, гімназії № 2'2010

Наша команда сьогодні по праву входить у п'ятірку кращих компаній з проектування і будівництва виставкових стендів

на їх очах протягом двох годин народжуються шедеври малюнка, на власні очі переконатися у високому професіоналізмі викладацького складу. На нашу думку, такі акції – ефективна і результативна реклама діяльності творчих вузів.

У період проведення виставок майбутні студенти-архітектори на публічних обговореннях показували й захищали проекти шкіл та вищих навчальних закладів, центрів молоді й інтернатів для дітей з обмеженими фізичними можливостями. Публічність акції була цікава не тільки гостям виставки. Запрошені на захист проектів представники міських і сільських адміністрацій, інші зацікавлені особи мали нагоду ближче познайомитися з майбутніми архітекторами, запросити їх до співпраці. Тільки цього року троє учасників, що показали кращі роботи, були відзначені поїздками за кордон, а четверо отримали запрошення від присутніх на обговоренні депутатів міської ради до співпраці щодо проектування нового шкільного комплексу в місті Вишневе.

Вперше цього року у виставці взяли участь духовні навчальні заклади; питання отримання другої вищої освіти та працевлаштування випускників у сфері організацій – учасників зовнішньоекономічної діяльності презентувались на стенді організаторів виставки – Київської торговельно-промислової палати.

Окремий напрям на наших виставках має дитяча науково-технічна творчість. Його стрижнем стала мо-

тивація дітей до творчості, наукової та дослідницької діяльності... Вже другий рік для дітей 15-17 років проводиться Всеукраїнський конкурс „*Intel-Еко Україна 2010*”, що є першим етапом традиційного міжнародного конкурсу *Intel ISEF 2010* (International Science and Engineering Fair).

Що цікаве плануємо для учасників нашої виставки в наступному році? Готуємо акцію, вінцем якої буде визначення обдарованих випускників сільських шкіл і програма підтримки їх подальшого навчання, започатковуємо конкурс імені Івана Карабиця для студентів консерваторій і музичних училищ, визначаємося з новими номінаціями конкурсу інноваційних розробок. Спільно з нашим Інтернет-провайдером працюємо над організацією проведення передвиставкових Інтернет-конференцій, конкурсів на кращий інформаційний сайт навчального закладу. Задумок багато. І є ресурси, і бажання для їх реалізації.

Іншими напрямками роботи виставкової компанії „Карше” є участь в найрізноманітніших галузях. 17 років компанія „Карше” займається проектуванням і будівництвом ексклюзивних стендів. Ми проектували і будували експозиції України на *Hannover Messe*¹ й *CeBIT*² в Німеччині, *ЕКСПО 2005* в Японії³, „*IDEX – 2009*” в ОАЕ⁴, *Аерокосмічному салоні Ле Бурже*⁵, в Україні монтували виставки для товаровиробників Кореї, Італії, Франції, зараз готуємо стенди для будівництва в авіасалоні „*Farnborough*

International AirShow 2010” в Англії. Наша команда сьогодні по праву входить у п’ятірку кращих компаній з проектування і будівництва виставкових стендів.

Як бачиться розвиток виставкової діяльності?

В майбутньому ми бачимо необхідність і перспективність проведення освітніх виставок в загальнодержавному контексті досягнень науки, техніки, різних сфер виробництва – тенденцію їх укрупнення, що дозволить викристалізувати якнайкраще з кращого. Наступною глобальною програмою стане ознайомлення громадян країни з унікальними розробками в усіх галузях (включаючи й освіту!) – підключення до рішення цієї задачі ТБ, ЗМІ, організації пересувних експозицій інтернет-виставок.

Вирішення цих задач вже сьогодні постійно вимагає **осмислення проблем, які виникли останнім часом навколо виставок:**

1. В Україні дало про себе знати огидне явище, зване в юриспруденції „**недобросовісною конкуренцією**”, а кажучи відвертіше, – *крадіжкою*. Група осіб, що працювала в різні роки в компанії „Карше”, розпочинавши там свою кар’єру з посад секретарів і рядових менеджерів, використовуючи матеріали, банки інформації і багаторічні напрацювання компанії, організують ТОВ і проводять виставки з тієї ж тематики. Злегка змінивши назви виставок, що проводяться нами десятки років і навіть не міняючи місця їх проведення, вони чесно зне-

¹ Ганноверська промислова виставка-ярмарок

(*Hannover Messe*) – найбільша у світі промислова виставка, в якій беруть участь близько 6 тисяч експонентів і понад 200000 відвідувачів.

² СеВІТ

(від нім. *Centrum der Buro- und Informationstechnik* – центр офісних і інформаційних технологій) – найбільша у світі виставка інформаційних технологій. Залучає до 700000 відвідувачів.

³ Всесвітня виставка або Експо – відкритий майданчик для демонстрації технічних і технологічних досягнень, є символом індустріалізації.

⁴ IDEX

(англ. *International Defence Exhibition*) – одна з найбільш представницьких виставок озброєнь і військової техніки у світі. В 2009 році на IDEX2009 було підписано контрактів на 4,6 млрд. доларів.

⁵ Ле Бурже

(фр. *Le Bourget*) – один з найбільших авіасалонів у світі. В авіасалоні 2005 року взяли участь 1926 експонентів з 42 країн, які презентували 238 літаків.

важають закони ведення справедливої конкурентної виставкової діяльності, не кажучи вже про етичну сторону питання. Вводячи в оману і одурюючи потенційних учасників, часто бравуюючи підтримкою Міністерства освіти і науки, використовуючи обіцянки і адміністративні важелі, ці „професіонали”, не маючи на це ніякого морального права, вручають учасникам десятками (в основному як подяка за участь) нагороди „Гран Прі”, „Лідер вищої освіти”, „Лідер післядипломної освіти” та ін. Хіба бувають 20 „Гран Прі”?

Що ж відбувається? Навчальні заклади абсолютно дезорієнтовані, нагороди справедливо заслужені й уявні вирівнюють в ціні, та й сама участь в конкурсах нівелюється й доводиться до умовно-договірної.

2. Абсолютно не церемонячись ні з авторським правом, ні з об’єктивними критеріями передового педагогічного досвіду, **плодяться конкурси**, видавничі проекти „Лідерів в освіті”, „Сто кращих... як шкіл, так і різних категорій педагогічних працівників”, виставки, де *сплачена участь є необхідною і достатньою умовою отримання призу* – змішування декількох жанрів привело вже сьогодні до співіснування двох підстав, що взаємовиключають одна одну: замість наявності доброї роботи – наявність грошей. Доводиться ще раз, що гроші можуть все!

Як наслідок: *розмиті критерії, нівелювання нагород, знецінення тих з них, які були заслужені майстерністю і творчістю.*

3. Аналізуючи еволюцію розвитку людських суспільств, маємо й інший висновок: роздроблення ніколи не приводило до могутності, а у виставковій діяльності воно веде тільки до утруднень пошуку якнайкращих ідей, а часто – до визнання менш цінних і значущих.

Ми переконані, що сьогодні ці проблеми слід вирішувати кардинально.

НАШІ ПРОПОЗИЦІЇ

1. Ми вважаємо, що тільки Міністерство освіти і науки, Національна академія педагогічних наук, широкий круг авторитетної педагогічної громадськості й лише вони можуть визначати, на яких виставках проводитиметься нагородження учасників званнями „*Лідер сучасної освіти*”. **Переможці повинні визначатися за наслідками щорічного рейтингового дослідження всіх навчальних закладів України**, що проводиться спеціальною комісією під патронатом Кабінету Міністрів.

Для учасників з-за кордону повинні визначатися спеціальні заохочувальні нагороди.

2. З метою раціонального використання ресурсів навчальних закладів, варто **скоротити кількість виставок, що проводяться протягом року**, за рахунок чого розширити кількість їх учасників і відвідувачів.

3. Україн необхідно провести **ротацію виставкових фірм**, які мали б право організовувати освітні виставки, підтримувані Міністерством освіти і науки, Національною академією педагогічних наук.

4. *Міністерству освіти і науки варто визначити, які виставки будуть ним патронуватися* і утриматися від „листів підтримки”, які використовуються сумнівними фірмами-організаторами в досягненні суто комерційної вигоди.

Всі позначені в статті проблеми вимагають усвідомлення їх педагогічною громадськістю, вироблення нашого з Вами, шановний читачу, ставлення до них, визначення їм того місця, яке вони повинні по праву займати.

Не зайвим вважаю нагадати вислів Бруно Ясенського:

Не бійся ворогів – найгірше, що вони можуть зробити, – вбити тебе. Не бійся друзів – найгірше, що вони можуть, – зрадити тебе. Бійся байдужих – вони не вбивають і не зраджують, але тільки через їх мовчазну згоду існує на землі зрада і вбивство”.

ПЕДАГОГІКА ШКОЛИ

В.Г. Кремень за своїм науковим інтересом розробляє методологічні й теоретичні основи особистісно орієнтованої освіти. І я думаю, що справжній лідер школи має брати на озброєння цю методологію, цю теорію і втілювати її у практику.

Володимир Луговий
Віце-президент НАПН України

Середовище школи — це сукупність умов і впливів, які оточують учнів, це простір і умова повноцінного життя всього шкільного колективу.

Саме у цьому напрямі є величезний резерв модернізації сучасної школи.

Олександра Савченко
Академік НАПН України

Коли в минулі 20-30 роки Америка втратила статус учителя до 5%, то вона розробила програму і підняла його до 75 %.

Якщо ми хочемо забезпечити майбутнє дітям — то це тільки через вчителя, іншого шляху немає. Бо ціннісні орієнтації формує вчитель. Через учителя ми розгорнемо дитині горизонти добра, і батьки будуть цим задоволені. Нам потрібно мобілізувати кошти, подумати про зарплату, його забезпечення.

Віктор Андрущенко
Ректор НПУ імені М.П. Драгоманова

Круглий стіл¹

ЗБЕРЕЖЕННЯ ЗДОРОВ'Я ДІТЕЙ УКРАЇНИ:

РОЛЬ СУЧАСНОЇ ШКОЛИ ТА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ СУСПІЛЬСТВА

СВІТОВІ Й ДЕРЖАВНІ ПРІОРИТЕТИ ТА СТАН ЗДОРОВ'Я МОЛОДІ

Сім пріоритетів діяльності щодо покращення здоров'я і розвитку дітей і підлітків (56 Всесвітня асамблея охорони здоров'я):

- Здоров'я матері і дитини (на сьогодні є складовою державної політики України).
- Харчування.
- Інфекційні хвороби (та їх попередження).
- Травми та насилля.
- Екологія, фізичне середовище.
- Здоров'я підлітків.
- Психосоціальний розвиток та психічне здоров'я.

Коротко охарактеризуємо стан в Україні за деякими названими вище пріоритетами.

За даними Держкомстату України на кінець 2009 р.: популяція – 45,9 млн.; народжуваність – 11,1 на 1000; загальна смертність – 15,3 на 1000. Приріст від'ємний: -4,2.

На кінець 2008 р. (на 10 тис. відповідного населення) померло 1024 дітей 15-17 років.

На превеликий жаль, поки відсутня тенденція до покращення щодо поширеності та захворюваності дітей 0-17 років: (включно на 1000 відповідного населення) – таких 1879,3 та 1326,3.

СТАН ЗДОРОВ'Я УКРАЇНСЬКИХ ДІТЕЙ:

невтішна статистика

За даними МОЗ* на момент передачі дітей під нагляд поліклініки для дорослих порівняно зі станом дітей дошкільного віку (на 1000 оглянутих):

- У 22,4 рази збільшується сколіоз (58,4 та 2,6). Порушення осанки погіршується – у 2,7 рази; зниження гостроти зору – у 3,2 р., гостроти слуху – у 3,3 р.
- 25% учнів віком 15-16 років вживали алкоголь раніше 13 років та вперше закурювали в 11 років або раніше.
- 8-26% – вживали наркотики.

Щодо харчування та режиму дня*:

- Добовий режим харчування близький до рекомендованого лише у 35-45% опитаних.
- 10-35% не вживали овочів і фруктів або їли їх 1 раз на тиждень.
- Близько половини опитаних практикували фізичну активність лише півгодини або годину на тиждень.
- 75% витратили 1-4 години щодня в будні на перегляд телепередач.
- 65-90% проводили за комп'ютером 0,5-3 години.

Зверніть увагу! За радянських часів існувала система дитячого харчування. Сьогодні його вітчизняного виробника витіснено з ринку. Це треба вирішувати на законодавчому рівні. Така ж ситуація і з ліками: наші – на полицях, купляємо закордонне.

*Ці дані озвучено першим заступником міністра МОЗ України В.В. Лазоришинцем на нашому круглому столі 24.02.2010 р.

Учасники круглого столу намагалися дати аргументовані відповіді на безліч запитань стосовно здоров'я дітей, ризикованої поведінки решти з них, що і як робити школі, де взяти лікарів й ін. Разом усі з'ясували, які діти придуть через деякий час у наші школи, як з ними працювати, до чого бути готовими. Наскільки є провина школи в тому, що випускається нею 80% хворих дітей, тоді як приходиться до школи біля 40% нездорових.

Переважна більшість учасників круглого столу схилилась до наступних пропозицій:

- повернути навчальним закладам давно ліквідованих шкільних лікарів, які постійно у школі, садочку пильнували б за здоров'ям дітей;
- оздоровленням дітей у державі має займатись не медицина, а освіта.

В якійсь мірі ці завдання вирішуються в школах сприяння здоров'ю.

Якщо узагальнити пропозиції учасників круглого столу

¹ Укладач: Ольга ВИГОВСЬКА.

Організатор: Всеукраїнський науково-практичний журнал „Директор школи, ліцею, гімназії”.

Учасники: відповідальні працівники МОН і МОЗ, керівники шкіл м. Києва, Одещини, ін. – члени Національної мережі шкіл сприяння здоров'ю України. **Місце та час проведення:** Київський палац дітей та юнацтва, 24.02.2010 р. і 17.03.2010 р.

щодо питань: “Чи винна школа у погіршенні здоров’я дітей?” та “Яка має бути позиція директора щодо цього” – то виокремимо такі:

„Школа – ні! Винуваті, в першу чергу, суспільство, центральна влада і влада на місцях, які мають за це відповідати”.

Василь Лазоришинець,
перший заступник
міністра МОЗ України

„Директор має показувати зразок: не вживати алкоголь, не палити. Але ж не спрацьовує сьогодні радянський принцип: „роби як я, роби краще за мене”. Вірус лінощів у суспільстві, тож батьки мають це робити. А ми давайте зберігати здоров’я своє, дітей, персоналу”.

Юрій Шукевич,
директор Фінансового ліцею

„Коли я почула про проблеми зі здоров’ям дітей в інших регіонах, то можна сказати, що в Одесі ще й не так погано. Нам є про що вам розказати!”

Олена Буйневич,
директор Одеської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів
№44

Актуалізовані В.В. Лазоришинець статистичні дані щодо здоров’я українських дітей переконують, що наше суспільство зараз на межі свого розвитку та якщо не станемо на реальний захист здоров’я дітей, не забезпечимо їм умови здорового життя, то ми як громадяни станемо злочинцями перед дітьми й нацією загалом.

Від нашої роботи з Вами, колеги, без перебільшення, залежить наше майбутнє – здоров’я² дитини, родини, країни.

² Ми вже почали висвітлення цього досвіду в першому номері журналу за 2010 р. Віднині в кожному наступному числі проблема здоров’я стане постійною.

ЩО РОБИТЬСЯ ДЛЯ ПОЛІПШЕННЯ ЗДОРОВ’Я ДІТЕЙ НА КРАЩЕ, А ПРО ЩО СЛІД І ПОДУМАТИ

На загальнодержавному рівні:

1. Прийнято *Закон України* від 05.03.2009 № 1065-ІУ „Про затвердження Загальнодержавної програми „Національний план дій щодо реалізації Конвенції ООН про права дитини” до 2016 року” та *Розпорядження Кабінету Міністрів України* від 21.11.2009 № 1266 „Про затвердження плану заходів з виконання у 2010 році Загальнодержавної програми „Національний план дій щодо реалізації Конвенції ООН про права дитини” на період до 2016 року”.

Основні завдання національного плану дій:

- рівний доступ до медичної допомоги;
- безпечне та сприятливе середовище для розвитку дитини;
- якість та розширення обсягу медичної допомоги;
- запобігання дитячій інвалідності;
- пріоритет розвитку первинної медико-санітарної допомоги;
- лікування дитячої патології.

2. Надія директорів шкіл на шкільних лікарів, медичних сестер на сьогодні вже не має під собою підстав. Причин цьому декілька:

- У школах не вистачає **13000** медиків, але на **650-700** грн. вони не підуть працювати в школи. Як вирішити це питання? Суспільство платить і лікарю, і вчителю, і медичній сестрі. Треба підняти їх роль і престиж в країні та платити нормальну зарплату. Нас освітян мають за приклад, бо у нас були хороші міністри й профспілки, які боролися за наші зарплати, яка на **40-50%** вища, ніж у медиків. Цьогорічні намагання МОЗ підвищити зарплату медикам унеможливила криза.
- Відбулася зміна лікарської моделі відповідно до лікарсько-економічних умов країни. На сьогодні лише **30%** можуть виконати фізичні вправи без ризику для здоров’я. Тож з метою цілеспрямованого спостереження за станом здоров’я дітей під час занять фізичною культурою видано спільний наказ МОН і МОЗ № 518/674 від 20.07.09 „Про забезпечення медико-педагогічного контролю за фізичним вихованням учнів у ЗНЗ”.
- МОЗ розроблено Порядок здійснення медичного обслуговування учнів ЗНЗ, який затверджено постановою Кабміну України від 08.12.2009 № 1318. Згідно з Порядком профілактичні огляди учнів будуть здійснюватися виключно індивідуально у присутності батьків у територіальному лікувально-профілактичному закладі протягом року в зручний для них час.
- В Україні сертифіковано 181 лікарню, доброзичливу до дитини.

Про те, що робиться та що можна ще зробити на шкільному рівні, далі у цьому числі журналу – у статтях наших авторів, учасників цього круглого столу.

Тож запрошуємо Вас, шановний читачу, ознайомитися з досвідом роботи шкіл щодо збереження здоров’я дітей!

ПРОГРАМА „ЛІДЕР – СПОРТ” У ДІІ

Представлено програму Києво-Печерського ліцею №171 „Лідер – спорт”, яка має на меті запровадження нового способу життя дітей та покращення їх здоров'я. Висвітлено практичний доробок закладу щодо формування в учнів здорового способу життя.

Ключові слова: програма „Лідер – спорт”, комплекс фізичних вправ.

Освітні системи в будь-якій країні світу повинні сприяти реалізації основних завдань соціально-економічного та культурного розвитку суспільства. Основною соціальною складовою суспільства є здоров'я людини.

У школі учень в першу чергу повинен навчатися, самостійно формувати мету власної життєдіяльності та визначати шляхи її досягнення. Задовольнити суспільну вимогу значно важче, ніж навчити учня читати, писати та рахувати, а більш складно в умовах різкого зниження рівня здоров'я, коли дитина часто хворіє, має слабкий рівень розвитку фізичних якостей, високий рівень гіподинамії, велике розумове навантаження.

На сучасному етапі перед школою стоять два важливі завдання:

- надати учням необхідні

знання і відповідні практичні навички щодо здорового способу життя;

- забезпечити оптимальний режим розумової та рухової діяльності.

Для вирішення цих завдань у 1999 році у Києво-Печерському ліцеї було створено програму “Лідер-спорт”. Її мета: запровадження нового способу життя та покращення здоров'я дітей *такими засобами:*

- збільшення тижневого фізичного навантаження дітей;
- залучення дітей до масових занять фізичною культурою та спортом;
- підвищення рівня фізичних якостей учнів та зміцнення їх здоров'я;
- формування в учнів знань про здоровий спосіб життя;
- формування вмінь і навичок щодо самостійних занять фізичними вправами;
- формування фізичного, психічного, духовного та соціального здоров'я учнів.

За програмою заняття спортом для учнів повинні

Дмитро КРАВЧЕНКО

Директор Києво-Печерського ліцею № 171 „Лідер”, Заслужений працівник освіти України, кандидат філософських наук

Юрій СТОЛЯРОВ

Заступник директора Києво-Печерського ліцею № 171 „Лідер”, вчитель-методист

Ліана КОПИЛОВА

Завідувача кафедрою фізичного виховання Києво-Печерського ліцею № 171 „Лідер”, вчитель-методист

стати інтерактивними методами формування нового способу життя. Програма спрямована на гармонійний розвиток дитини в урочний та позаурочний час.

Програма „Лідер – спорт” складається з таких напрямів:

- навчальний;
- спортивно-масовий;
- науково-методичний;
- медичне забезпечення;
- психолого-педагогічна служба;
- пропагандистська робота.

Всі ці напрями пов'язані між собою.

Відповідно до програми „Лідер-Спорт”, наприкінці кожного уроку учні початкової школи виконують 5-тихвилинні оздоровчі комплекси фізичних вправ:

- комплекс вправ для опорно-рухового апарату;
- комплекс вправ для дихання;
- комплекс вправ для зору;
- комплекс вправ для серцево-судинної системи.

Комплекси може проводити як вчитель-предметник, так і учень, якого підготували для цієї справи. Ця ідея виникла у зв'язку з тим, що тривалість уроків у початковій школі 40 хвилин, а дзвоники лунають класично через 45 для усієї школи. Таким чином було збільшено фізичне навантаження для малюків на 2,5 години на тиждень. А якщо ще додати два уроки фізичної культури, один урок оздоровчої гімнастики, ми маємо 5,5 годин спрямованого, організованого фізичного навантаження.

Проведення уроків фізичної культури у 5-11 класах два рази на тиждень, уроків оздоровчої гімнастики у 5-7 класах один раз на тиждень, заняття у спеціальних медичних групах, організація роботи в секціях і гуртках – усе це дало можливість тижневе фізичне навантаження в середній та старшій ланці довести до 7 годин на тиждень. За положенням програми „Лідер – спорт” заняття в гуртках і секція є обов'язковим.

У Києво-Печерському ліцеї № 171 „Лідер” працює **вісім спортивних секцій** (баскетбол, волейбол, футбол, легка атлетика, кіокушин – карате, аеробіка, атлетична гімнастика, шахи, військового багатоборства), **два клуби**: „Лідер – Тур” та „Лідер – Данс”. Клуб „Лідер – Тур” включає в себе такі напрями: спортивний туризм, спортивне орієнтування, спортивне орієнтування на лижах, велотуризм. Традиційно представники туристського клубу Києво-Печерського ліцею №171 „Лідер” виборюють I, II, III особисті та загальнокомандні місця у змаганнях різного рівня: районного, міського та всеукраїнського. Вихованці клубу входять до збірних команд, які захищають честь країни на Міжнародних змаганнях.

Дмитро КРАВЧЕНКО

Юрій СТОЛЯРОВ

Ліана КОПИЛОВА

До клубу „Лідер – Данс” входять гуртки бального та сучасного танців. Головним завданням клубу є сприяння естетичному та фізичному розвитку учнів за допомогою танцю. Вихованці клубу є переможцями та призерами всеукраїнських та міжнародних турнірів, чемпіонатів України, Європи та світу.

У Києво-Печерському ліцеї № 171 „Лідер” учні віддають перевагу рухливим видам спорту. „Королева спорту” заволоділа душами багатьох дітей. Вихованці секції легкої атлетики є призерами і переможцями районних, міських та всеукраїнських змагань з легкої атлетики. Учні входять до складу збірних легкоатлетичних команд „У здоровому тілі – здоровий дух”, „Ігри Чемпіонів”, „Нашадки козацької слави”. Виконують нормативи II та I юнацького та III, II, I дорослого розрядів з легкої атлетики

Не відстають від показників і представники інших спортивних секцій. Збірні команди ліцею з баскетболу, футболу, волейболу є неодноразовими переможцями і призерами районних і міських змагань. Збірна команда ліцею з військового багатоборства перемогла команду Суворовського училища ім. Богуна.

Можна сміливо сказати, що ми виховуємо не тільки чемпіонів світу з математики, інформатики, фізики, біології, а й спортивну еліту нашої країни. У 2009 році у Польщі учень ліцею *Копилов Павло* виборов звання *Чемпіона Світу з сучасних танців*.

Мабуть, кожен учень ліцею може сказати, що активний спосіб життя, заняття спортом і фізичними вправами допомагають йому в навчанні, в досягненні успіху. До речі, чемпіони з математики, фізики, біології, інформатики були і є фізично досконалі, розвинуті, любили спорт і фізичні вправи.

Робота програми „Лідер – спорт” спрямована не тільки на досягнення спортивних результатів, на виборювання перших і призових місць, вона спрямована на те, щоб якомога більше залучити молоді до занять спортом і фізичними вправами, з якої і виростають чемпіони. Сучасна молодь прагне бути успішною, досягати вершин. Що, як не спорт, допоможе їй у цьому.

Більше 300 учнів ліцею відвідують спортивні секції у його стінах, на 135 учнів більше (435) відвідують секції за територією навчального закладу. Весь педагогічний колектив ліцею намагається вести активний, здоровий спосіб життя і спонукає до цього тих, хто ще не приєднався. Ведеться активна пропагандистська робота.

Кожен рік в урочищі Пуша-Водиця відбуваються туристичні змагання „Туріада”, в яких беруть участь учні 4-11 класів, учителі, батьки, випускники.

Традиційно для ліцею стало проведення Всеукраїнського Олімпійського уроку, на якому учні дізнаються про олімпійський рух, спілкуються з видатними спортс-

Директор школи, ліцею, гімназії № 2 2010

менами сучасності, показують свою майстерність.

З 2001 року гуртківці секції туризму разом з учителями здійснили водні категорійні походи по річках Росії та України. За цей період було проведено 12 походів. Традиційними стали походи вчителів, які здійснюються з 2003 року.

Робота в групах загальнофізичної підготовки, індивідуальні заняття, організація та проведення навчальної практики з фізичної культури і спорту, участь у фестивалях – все це спонукає учнів любити спорт і фізичні вправи, рухатися, осмислювати, що успішна людина – це здорова людина.

Потрібно зазначити, що цих результатів не було б без професійних кадрів і талановитих учнів, без методичної підтримки навчально-виховного процесу.

Розробка дидактичного матеріалу, співпраця з редакціями фахових журналів, розробка інтерактивних уроків, узагальнення досвіду вчителів, організація, участь і проведення майстер-класів, семінарів районного, міського, всеукраїнського рівнів, розробка сценаріїв свят, фестивалів, співпраця з науковими установами: Інститутом інноваційних технологій МОНУ, з кафедрами теорії і методики фізичного виховання Національного університету фізичного виховання і спорту України та Київського університету ім. Б. Грінченка, Національним Олімпійським комітетом України, Національною Олімпійською академією України – усе це методичне підґрунтя, на якому зростають успішні учні та розвивається їх талант.

За час роботи програми „Лідер – спорт” у стінах ліцею виховано 8 майстрів спорту України зі спортивного туризму, 20 кандидатів у майстри спорту (16 КМС зі спортивного туризму та орієнтуванню, 2 КМС з військово-прикладного багатоборства, 2 КМС з шахів), 18 спортсменів I дорослого розряду (10 зі спортивного туризму, 4 з легкої атлетики, 4 з військового багатоборства).

„Лідер – спорт” у дії!

Дмитрий Кравченко, Юрий Столяров, Лиана Копилова

Программа „Лідер – спорт” в действии

Цель представленной Киево-Печерским лицеем №171 программы „Лідер – спорт” – формирование нового образа жизни детей и улучшение их здоровья. Отражены практические наработки лицея в формировании у школьников здорового образа жизни.

Ключевые слова: программа „Лідер – спорт”, комплекс физических упражнений.

Dmytro Kravchenko, Yuri Stoliarov, Liana Kopylova

Programme „Leader – sport” in action

The article presents programme „Leader – sport” of the Kyiv-Pechersk lyceum №171, which is aimed at the input of a new way of life of children and the improvement of their health. Practical achievements of the lyceum connected with forming a healthy way of life of the students are reflected in the article.

Keywords: programme „Leader – sport”, complex of physical exercises.

ЗДОРОВ'Я – НАЙБІЛЬША ЦІННІСТЬ

ПРОБЛЕМА ВИХОВАННЯ ЗДОРОВОЇ ЮНІ

Педагогіка
ШКОЛИ

Здоров'я дітей
і школа

Автор презентує цільову програму „Здоров'я дітей – майбутнє нації”, яка спрямована на пропагування принципів здорового способу життя серед підлітків та молоді. Як приклад, подано систему організаційних заходів, проектів, які проводяться в закладі і мають за мету формування здорового способу життя.

Ключові слова: цільова програма „Здоров'я дітей – майбутнє нації”, компоненти здоров'я.

Із сивої давнини і до сьогодні всіх людей цікавить питання „Що таке здоров'я?”. Геніальний лікар, учений, філософ Авіценна, який жив близько тисячі років тому, стверджував: „Головний скарб життя на землі, що ти завоював, – не багатство, що у тебе в скринях... Головний скарб життя – здоров'я, і щоб його зберегти, потрібно багато про що знати”.

Проте здоров'я – найбільша цінність не лише кожної людини, а насамперед усього суспільства. Це те, без чого людина не може бути щасливою.

Проблема здоров'я людини існувала завжди, в усі історичні епохи. Вона виникла з появою людини і лише видозмінюється відповідно до розвитку культури людського суспільства. Особливо гостро стоїть сьогодні проблема виховання юної здорової зміни.

Людина не просто народжується і живе, вона є суб'єктом і разом з тим голосним результатом своєї діяльності. Тому необхідно пам'ятати просту істину, яку сповідували ще наші далекі предки: слід дбати про при-

йдешній день, бо попри всі складнощі нашого буття кожен із нас повинен свідомо ставитися до власного здоров'я. Тільки творча, духовно багата і здорова особистість спроможна розв'язувати і щоденні, і масштабні завдання, які забезпечать не просто виживання, а прогрес нації. Проте, на превеликий жаль, ще далеко не всі усвідомлюють, що здоров'я необхідно берегти, бо його не купиш, – його можна лише плекати цілеспрямованою працею над собою, застосовуючи набуті знання.

Проблема здоров'я зумовлена погіршенням стану фізичного, психічного, розумового розвитку дітей і всього суспільства в цілому. В Україні народжується лише 15% здорових дітей. На порозі

**Сергій
ФЕДИК**

Директор НВК
„Загальноосвітня
школа І–ІІІ ст. №2
– гімназія” м. Бара
Вінницької області

Директор школи, ліцею, гімназії № 2 2010

Цільова програма „ЗДОРОВ'Я ДІТЕЙ – МАЙБУТНЄ НАЦІЇ”

Враховуючи нормативно-правові документи, положення Концепції формування позитивної мотивації на здоровий спосіб життя у дітей та молоді (наказ Міністерства освіти та науки України № 605 від 21.07.2004 р.), нами розроблено цільову програму „Здоров'я дітей – майбутнє нації”.

Пріоритетами програми є:

- школа – для дитини, а не дитина – для школи;
- знання потрібні, проте фізичне та психічне здоров'я дитини має набагато більшу цінність;
- узгоджені педагогічні дії школи та сім'ї.

Завдання програми:

1. Формування бережливого і дбайливого ставлення учнів до власного здоров'я як найвищої цінності і найважливішої умови реалізації всіх можливостей особистості.
2. Створення сталих мотиваційних установок на здоровий спосіб життя, збереження і зміцнення фізичного, психічного, духовного та соціального здоров'я.
3. Прищеплення навичок особистої гігієни.
4. Навчання способів надання долікарської допомоги.
5. Профілактика захворювань.
6. Профілактика дитячого травматизму, нещасних випадків.
7. Антиалкогольна та антинікотинова пропаганда.
8. Профілактика ВІЛ/СНІДу.
9. Сприяння організації змістовного дозвілля.

школи вже 80% дітей мають розлади здоров'я. За останнє десятиріччя смертність населення в Україні збільшилася удвічі, а тривалість життя зменшилась на 7-10 років, отож смертність перевищує народжуваність. З кожним роком спостерігається погіршення стану здоров'я дітей: хворобливість, зниження рухової активності, відхилення в роботі внутрішніх органів.

Зростання захворюваності можна пояснити впливом різних негативних чинників. Медики констатують, що стан здоров'я людини на 50% залежить від неї самої, від рівня і способу її життя. За спостереженням учених, здоров'я людини на 50% залежить від способу життя, на 20% – від спадковості, ще на 20% – від екології і лише на 10% – від медицини.

Вживання спиртного і тютюнопаління сьогодні для молоді стало звичним атрибутом дозвілля, повсякденним явищем. Втім найгостріша проблема нині – це вживання наркотиків неповнолітніми.

Серед споживачів тютюну – молодші школярі, навіть дошкільнята. Палить кожен п'ятий п'ятикласник, майже половина восьмикласників і близько 60-70% випускників шкіл. За тютюном іде наркотик, потім – алкоголь.

Багато хто з дітей вже з 7-8 класу мають чітку орієнтацію на вживання спиртних напоїв. Якщо в минуле відійшли чума та віспа, то у ХХІ столітті їх заступила наркоманія, яка забирає мільйони життів, а також СНІД, спроможний знищити половину населення Землі. Десятки мільйонів людей в усьому світі самі з доброї волі обирають шлях, що веде до загибелі.

Народна мудрість стверджує: щоб виростити людину, треба давати їй чотири уроки на день протягом десяти років. Ось ці уроки: здоров'я, любов, мудрість, праця. Сьогодні перед освітою гостро постала проблема розвитку нової особистості. Особистості, яка мала б міцні знання й уміння, високу культуру й інтелект, нову психологію і легко адаптувалася в нових умовах, приймала нестандартні рішення і, головне, була б здоровою і вела здоровий спосіб життя.

Здоров'я – найцінніший скарб, який природа дає людині – від народження і на довгі роки життя. Отже, чи не найголовнішим призначенням батьків, вчителів (власне, всіх тих, хто постійно має якийсь вплив на дітей) є закріплення у свідомості і повсякденному побуті школярів важливої ідеї здорового способу життя і діяльності.

У кожного є свої унікальні традиції і поставлені завдання, але кожен шукає своє обличчя й реалізує свою мету. В Україні діє більш як 10 державних програм, спрямованих на пропаганду здорового способу життя дітей та молоді.

Наш навчально-виховний комплекс, використовуючи надбання і багатий досвід інших, уже протягом багатьох років намагається привернути увагу учнівської молоді до її власного здоров'я, постійно пропагує принципи здорового способу життя, інформує дітей щодо негативного впливу шкідливих звичок на їх здоров'я; розвиває уміння й навички здорового способу життя; залучає батьків, громадськість, органи учнівського самоврядування до утвердження принципів здорового способу життя.

З 2004–2005 н.р. педагогічний колектив працює над проблемою „Формування в учнів позитивної мотивації щодо ведення здорового способу життя”. У своїй роботі члени колективу керуються думкою Аристотеля, що, піклуючись лише про розумовий розвиток дитини, забуваючи про розвиток її почуттів, ми йдемо назад, а не вперед. Колектив, який нараховує 75 висококваліфікованих педагогів, створює умови та розвиває у своїх вихованців фізичні здібності з урахуванням їхніх вікових особливостей, здійснює

ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАХОДИ

Для забезпечення впровадження проблемної теми НВК та покращення роботи щодо формування здорового способу життя в навчальному закладі проводяться такі організаційні заходи:

Педреди

- Робота педагогічного колективу по формуванню в учнів здорового способу життя.
- Роль школи у формуванні в дітей життєво важливих концепцій, необхідних для збереження власного здоров'я.
- Використання сучасних педагогічних технологій та передового досвіду у профілактиці шкідливих звичок.
- Соціальний захист дітей, попередження правопорушень, попередження дитячої безпритульності та бездоглядності. Забезпечення розвитку здорової особистості у закладі нового типу.

Наради

- Організація навчально-виховного процесу: режим дня, організація харчування.
- Організація роботи з виконання норм техніки безпеки.
- Про готовність матеріальної бази до початку нового навчального року та відповідність її санітарно-гігієнічним нормам.
- Про відвідування учнями школи.
- Про зміст і форми організації навчальних екскурсій та навчальної практики.
- Організація та проведення канікул.
- Стан роботи з попередження дитячого травматизму.
- Про проведення Дня довкілля та санітарно-гігієнічний стан навчальних приміщень і прилеглих територій.
- Позакласна робота з фізичного виховання.
- Про роботу оздоровчого табору „Яблунька”.

Методичне об'єднання класних керівників

- Методи превентивного виховання. Вчитель шукає підхід до батьків „важких” дітей.
- „Важкі” діти. Які вони сьогодні? Методика роботи з дітьми девіантної поведінки. Як ставитись до „нестандартних” дітей.
- Використання здоров'язберігаючих технологій як умови розвитку творчості особистості.
- Вивчення особистості учнів за допомогою сучасних діагностик і тестування. Впровадження програми „Універсал”.

Навчальна діяльність:

- 1-4 класи – курс „Корисні звички”;
- 1-8 класи – курс „Основи здоров'я”;
- 9-11 класи – курс „Основи безпеки життєдіяльності”;
- 10-11 класи (юнаки) – курс „Захист Вітчизни”;
- 10-11 класи (дівчата) – курс „Основи медичних знань”;
- 8-11 класи – курс „Школа проти СНІДу”.

НАШІ ПРОЕКТИ

З 2007 року у школі діє **проект „Школа проти СНІДу”**. Керівником є учителька біології та основ здоров'я Ж.В. Сегеда, яка у серпні 2007 року у м. Вінниця пройшла навчання за проектом „Профілактика ВІЛ-інфекції на заходах розвитку життєвих навичок” за 40-годинною програмою. Курси було проведено за сприянням Дитячого фонду „Здоров'я через освіту”. Наша школа стала базовою з цього напрямку. У 2008-2009 н.р. продовжено вивчення цього курсу учнями 8-х класів та факультативно учнями 11-х класів. Метою програми є досягнення позитивних змін у складових поведінки учнів.

Є уже перші результати навчання:

1. учні вміють:

- розрізнити ВІЛ, СНІД, ІПСШ;
- виявляти співчуття і надавати підтримку людям, які живуть з ВІЛ;
- розрізнити прояви дискримінації і протиді їм;

2. учні знають:

- шляхи передачі ВІЛ та ІПСШ і шляхи, якими ВІЛ та ІПСШ не передаються;
- методи захисту та їх ефективність;
- куди можна звернутися за консультацією і по допомогу;

3. учні можуть:

- оцінювати рівень індивідуального ризику.

Також до проведення **уроків основ здоров'я та основ безпеки життєдіяльності** залучається Вершило Сергій Євгенійович, член Всеукраїнського благодійного фонду „Краще життя”, який намагається донести до учнів:

- реальну інформацію про шкідливі звички;
 - показати наслідки шкідливих звичок;
 - спонукати молодих людей відмовитись (якщо є) або прийняти рішення не вживати наркотики, алкоголь і тютюн, а також не займатися статевими стосунками до шлюбу;
 - пробудити інтерес до здорового способу життя.
- Учням пропонується переглянути відеофільми на такі теми:
- „Шлях в нікуди” (наркоманія);
 - „Джерело страждань” (алкоголь);
 - „Другий шанс” (паління);
 - Статеві стосунки до шлюбу.

Після циклу лекцій та перегляду фільмів проводиться **анонімне опитування**. Наприклад, після теми „Статеві стосунки до шлюбу” учні 9-х класів відповіли на такі запитання (в опитуванні взяло участь 60 учнів):

- я вже займався сексом – 2;
- я неодноразово займався сексом – 0;
- мені подобаються фільми з сексом – 25;
- мені подобаються малюнки з сексом – 17;
- я розумію, що секс тільки для сім'ї – 37.

Школа уже 2-й рік співпрацює із представниками **благодійного фонду „Свобода – 1”**, метою якого є проведення просвітницької профілактичної діяльності серед дітей та учнівської молоді згідно програми, розробленої фондом „Профілактика тютюнопаління, нарко- та алкогольної залежності та розповсюдження ВІЛ та СНІДу”. Протягом року згідно складеного графіка в позаурочний час відбуваються зустрічі із представниками фонду, колишніми наркозалежними, проходять перегляди відеофільмів, проводиться анкетування.

Превентивне виховання

Важливу роль у роботі сприяння школи здоров'ю належить превентивному вихованню – забезпеченню теоретичної та практичної реалізації заходів на попередження шкідливих звичок. Важливу роль у роботі превентивного виховання відіграє соціально-психологічна служба НВК, яка за допомогою анкет, тестів, тренінгів визначає групи ризику учнів.

Соціальний педагог школи Т.П. Кушнір отримала сертифікат Європейської програми „Демократія і права людини” і проводить у НВК **тренінги „Інтерактивні методи навчання правам людини”**.

Шкільний психолог Н.В. Коренюк працює з молодшими школярами за програмою превентивної освіти „Корисні звички” та „Цікаво про користь”.

всебічний розвиток особистості, формує активну життєву позицію здорового способу життя.

Здорова людина, здорова дитина тоді, коли все в житті перебуває в гармонії, коли все в системі й працюють такі компоненти здоров'я, такі складові, як духовна, соціальна, професійна, екологічна, психологічна, емоційна, інтелектуальна і, нарешті, фізична.

Давайте проаналізуємо дотримання цих компонентів в дитячому середовищі.

Соціальна складова:

Чи здорові наші діти, коли в половині з них батьки (або хоч би один з них) не мають постійного місця роботи, коли їх сім'ї перебувають за межею бідності, а тому вони змушені гірше бути одягненими, гірше харчуватися, просто бути не такими в порівнянні з іншими учнями.

Духовна складова:

Чи здорові наші діти морально і духовно? Піднімаю більшість останніх газет, зокрема за 9 березня... Читаю... Про видатного Кобзаря? Помиляєтесь... Про все що завгодно... На першій сторінці красуні Міс..., реклама... А Т.Г. Шевченку, як на смішка, виділено маленьку колонку на III сторінці. Добре, що по телебаченню не було трансляції серіалу „Усі жінки – вільні”, як в попередні роки.

Психологічна складова:

Про яке психологічне здоров'я можна говорити в тих сім'ях, де діти не знають свого батька, де діти не бачать свою матір, яка перебуває роками на заробітках. Це травмована психіка...

Професійна (і фізична) складова:

Здорова людина, коли з радістю йде на роботу і повертається з неї з радістю.

Так і дитина (її робота – це навчання, і найважча робота за все її свідоме життя). Яка радість в навчальному закладі, коли в більшості температура становить взимку від 10 до 15 градусів, а, можливо, інколи і 3? Яка радість, коли за однією і тією ж партою сидять і великий 1м 80см одинадцятикласник, і маленька 1м 40см п'ятикласниця? Та й тим партам невідомо скільки років... Якщо в 1 класі нашого НВК тільки в однієї дитини деформована грудна клітка, то в 2 – в 5, в 4 – в 16, ...

Мабуть, ті санітарні норми і правила писані лише для одного директора школи, який зобов'язаний їх дотримуватись. Та чи може?

Більшість з наших учнів не бачать ні мультимедійної дошки, ні хіміреактивів, ні нового унаочнення, в наявності тільки крейда та карти 30-річної давності. А спортивні м'ячі та гімнастичні мати купуються лише за спонсорські кошти.

Інше професійне здоров'я. В ідеалі – переходимо на 12-річне навчання, учні розвантажені. Мають багато вільного часу, мають можливість вибору навчальних курсів, факультативів...

Це в ідеалі. А на практиці. Навчальні програми перевантажені. Матеріал залишився той самий, а можливо, ще ускладнився, а зменшилась тільки кількість годин (зокрема, математика). Вибір все менший і менший. І, наприклад, в майбутньому в 10 класі немає жодного факультативу.

Необхідно розвантажити навчальні програми, вирішити питання щодо можливості допрофільної підготовки, починаючи ще з 5 класу.

Дуже добре, що в школі організовано гаряче харчування для учнів початкових класів, але чому ж обділені учні 5-11 класів, в яких по 6-7 уроків, а після спортивна, музична школи, секції, змагання, конкурси. ... Було б добре, щоб в типових штатах передбачено посади працівників кухні не тільки з розрахунку на учнів 1-4 класів, а й на учнів старших класів.

Також необхідно комплектувати штати для різних корпусів шкіл, зокрема, посади медсестри, – введення в штат ЗНЗ посади дітсестри.

В більшості шкіл працюють влітку табори з денним перебуванням дітей, та

ЗАХОДИ

Для зміцнення здоров'я учнів, профілактики захворювань, попередження шкідливих звичок, формування здорового способу життя в школі організовано такі заходи.

Місячники, тижні, дні:

- тиждень здоров'я;
- тиждень довкілля;
- тижні безпеки життєдіяльності;
- місячник ЦО;
- місячник „Увага! Діти на дорозі!”;
- Всесвітній день здоров'я;
- Міжнародний день боротьби зі СНІДом;
- День фізичної культури і спорту;
- День здоров'я.

Спортивні змагання та свята

(Розвивають основні фізичні якості та рухові здібності, підвищують рівень фізичної підготовленості учнів).

- „Веселі старты”.
- „Старты надії”.
- „Козацькі забави”.
- „Тато, мама і я – спортивна сім'я”.
- Спортивно-оздоровчий комплекс „Козацький гарт”.

Фізкультхвилинки

У 1-4 класах на уроках проводяться фізкультхвилинки, які сприяють кращому функціонуванню мозку, відновлюють тонус м'язів, підтримують правильну постану, знімають напругу з органів зору, слуху, з утомлених від написання пальців.

Батьківський всеобуч

На загальношкільній батьківській конференції виносяться такі питання:

- „Шкідливі звички: як розпізнати й запобігти”;
- „Сім'я – колиска суспільства”;
- Зустріч за круглим столом „Запитуйте – відповідаємо” (здоровий спосіб життя, дитячий травматизм, правопорушення і відповідальність неповнолітніх, профілактика злочинності);
- „Жорстоке поводження з дітьми – проблема держави та кожної свідомої особистості”.

Рада, батьківський комітет та піклувальна рада НВК розглядають питання організації харчування дітей, проведення змістовного дозвілля, зміцнення матеріально-технічної, наукової та культурно-спортивної бази.

Організація гарячого харчування

Важливою складовою здорового способу життя є повноцінне харчування. Їжа – джерело тепла, росту, енергії та здоров'я людини. Тому гарячому, повноцінному харчуванню приділяється значна увага. У меню входять м'ясо, риба, сир як найбільші джерела білків. Вершкове масло, сир, олія, гречані крупы, харчові жири як джерело енергії. Хліб, цукор, крупы, картопля, морква, буряки, фрукти – вуглеводи для нормальної роботи м'язів, серця та печінки. Вітаміни необхідні для нормального обміну речовин й активної життєдіяльності.

Пункт медичної допомоги

В НВК діють 2 пункти медичної допомоги, в які учні звертаються при першій необхідності. Допомогу їм надає кваліфікована медична сестра. Вона веде документацію здоров'я учнів, зокрема медичні картки. На учнів кожного класу оформлено листки здоров'я.

Робота з дітьми, які мають фізичні вади

У школі навчається 18 дітей з обмеженими фізичними можливостями. Ці учні перебувають під постійним наглядом медичної сестри, психолога, класоводів, класних керівників. Частина цих дітей перебуває на індивідуальному навчанні.

Літній оздоровчий табір „Яблунька”

Щорічно при школі працює дитячий табір з денним перебуванням дітей „Яблунька”. Для дітей організуються різноманітні спортивні та оздоровчі заходи, які пропагують здоровий спосіб життя. До їх проведення залучаються, зокрема, працівники районного центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді. Для учнів організовано 3-разове висококалорійне харчування.

Зважаючи на побажання учнів та їх батьків, в НВК організовано такі **спортивні секції та гуртки**:

- баскетбол;
- волейбол;
- гімнастика;
- футбол;
- ритмічної гімнастики;
- військово-туристичний.

не всі вони мають необхідні умови для оздоровлення дітей належним чином.

І.П. Павлов говорить: „Здоров'я – це безцінний дар природи, який дається, на жаль, не завжди, його потрібно берегти. Але здоров'я людини багато в чому залежить від неї самої, від способу її життя, умов праці, харчування, її звичок”.

Життя – це найбільша краса. Людина – творець цієї краси. Якщо ж ми забуваємо про красу, тим паче знищуємо її, краса гине, гине саме життя.

Тому збереження власного здоров'я – не лише життєва необхідність, але й громадський обов'язок кожної молодої людини, вияв любові до рідної землі, своєрідний гарант відродження української нації, побудови висококультурної, процвітаючої держави.

І хоча здоров'я не визначає весь комплекс цінностей людини, усе інше без нього не приносить повного задоволення і радості життя, більш того, самі цінності стають недосяжними або й непотрібними, а щастя – просто неможливим.

Як твердить латинська мудрість: „Здоров'я – найвище благо”. **Від уміння організувати своє життя, прийняти своєчасне рішення залежить, яким буде наше життя в недалекому майбутньому.**

Сергей Федик

Здоровье – самая большая ценность. Проблема воспитания здоровой молодежи.

Автор презентует целевую программу „Здоровье детей – будущее нации”, которая направлена на пропаганду принципов здорового образа жизни среди подростков и молодежи. Как пример, предлагается система организационных мероприятий, проектов, которые проводятся в школе и цель которых – формирования здорового образа жизни.

Ключевые слова: целевая программа „Здоровье детей – будущее нации”, компоненты здоровья.

Serhii Fedyk

Health is the greatest value. Problem of education of healthy young people.

The author presents special purpose programme „Health of children is the future of the nation” directed on propaganda of the principles of healthy way of life among teenagers and young people. The article gives as an example the system of organizational measures, projects conducted at school, the purpose of which is forming a healthy way of life.

Keywords: special purpose programme „Health of children is the future of the nation”, components of health.

ШКОЛА КУЛЬТУРИ ЗДОРОВ'Я – В ІНТЕРЕСАХ ДІТЕЙ ТА СТВОРЕННЯ КРАЩОГО СВІТУ ДЛЯ НИХ

Педагогіка
ШКОЛИ

*„Здоров'я маємо – не дбаємо,
а втративши – плачемо”*
Українська приказка

Здоров'я дітей
Школа

Подано досвід консолідації діяльності педагогічних, батьківських колективів, органів місцевої влади, установ охорони здоров'я, громадськості, органів самоуправління в розбудові навчальних закладів – Шкіл сприяння здоров'ю. Наведено приклади практичної роботи навчальних закладів Одещини щодо вирішення пріоритетних завдань створення необхідних умов для збереження і зміцнення здоров'я дітей.

Ключові слова: мережа Шкіл сприяння здоров'ю, інноваційні педагогічні технології, моделі Шкіл сприяння здоров'ю.

Олена ЧЕШЕНКО

Методист науково-методичної лабораторії проблем виховання, старший викладач кафедри педагогіки і психології Одеського обласного інституту удосконалення вчителів, регіональний координатор мережі Шкіл сприяння здоров'ю

Завжди вважалось, що загальним благом цивілізованого суспільства є турбота про людину, вміння любити ближнього, а головною цінністю суспільства – життя і здоров'я людини. Ще Сократ сказав: „Здоров'я – не все, але все без здоров'я – ніщо”. Здоров'я дітей і підлітків є однією з найактуальніших проблем світу й предметом першочергової важливості сьогодення.

Стратегічні завдання сучасної освітньої політики та реформування загальної середньої освіти, які визначені у Державній національній програмі „Освіта (Україна ХХІ століття)”, у Законах України „Про освіту”, „Про дошкільну освіту”, „Про загальну середню освіту”, „Про позашкільну освіту”, Національній Доктрині розвитку освіти в Україні, Постанові Кабінету

Міністрів України „Про перехід загальноосвітніх навчальних закладів на новий зміст, структуру та 12-річний термін навчання”, інших законодавчих документах, потреби українського суспільства, нова соціальна реальність потребує становлення людини інноваційного типу, яка усвідомлює власну роль й значення у житті суспільства, здатної жити і співпрацювати у глобальному світі, демократичному суспільстві, спроможної до самореалізації, життєво компетентної.

Проте, як зазначають С. Бондаренко, М. Крикуненко, науковці Київського університету імені Бориса Грінченка, „трагедія полягає в тому, що сучасна школа перетворилась в інструмент, який ще дає певні знання (якість яких постійно погіршується), але

Досвід шкіл Одещини експонувався на стенді журналу „Директор школи, ліцею, гімназії” під час виставки „Інноватика в освіті України”

Директор школи, ліцею, гімназії № 2'2010

забирає головне – здоров'я учнів та природне бажання кожної дитини навчитися”.

Дослідження, проведені Українським інститутом охорони дітей та підлітків Міністерства охорони здоров'я України, та дані медичної статистики свідчать, що здоровими можна назвати лише 27% дітей дошкільного віку, 90% випускників мають відхилення у стані здоров'я; у 41% дітей шкільного віку – хронічні захворювання; більша частина школярів має функціональні відхилення у діяльності системи організму. Зберігається стійка тенденція зростання захворювань ендокринної системи, органів травлення, дихання, серцево-судинної патології, нервово-психічних розладів. Факторами ризику виникнення захворювань у дітей є умови навчально-виховних закладів, перебування в яких для більшої частини підростаючого покоління стало постійним елементом способу життя, низький рівень культури здоров'я сім'ї, родини та школи; відсутність у дітей і їх батьків сталих навичок здорового способу життя.

За словами В.М. Оржеховської, *проблемами сьогодення є:* корозія ціннісних орієнтирів, несформованість життєвих навичок, погіршення стану здоров'я учнів, соціальна апатія, агресія і насильство, збільшення проявів девіантної поведінки. Дослідження також свідчать, що половина дітей, які мають проблеми з фізичним та психічним здоров'ям, схильна до негативних виявів поведінки. У дітей розвивається агресивність, невдоволеність, почуття заниженої самооцінки. Все це приводить до конфліктів з однокласниками, вчителями, батьками і навіть з законом. Як результат, кожний п'ятий важко засвоює навчальний матеріал. Такі діти втричі частіше, порівняно з іншими, піддаються впливу наркотиків, схильні до вживання алкоголю, пропусків занять, бродяжництва. Про те, що *школа погіршує здоров'я дітей*, засвідчують батьки, лікарі, працівники військових комісаріатів.

Слова великого педагога В.О. Сухомлинського „Зміцнити здоров'я людини в дитинстві, не допустити, щоб дитина вступала в юність кволою і млявою, – це означає дати їй всю повноту життєвих радощів” мають стати аксіомою діяльності кожного директора, кожного педагога. Тому **пріоритетним завданням кожного навчального закладу** є створення необхідних умов для збереження і зміцнення фізичного, духовного, психічного і соціального здоров'я всіх учасників навчально-виховного процесу, виховання фізично здорової та морально досконалої молодої людини, працездатної, спроможної активно реалізувати себе у дорослому житті в інтересах своєї особистості, сім'ї, держави та суспільства.

Щоб усунути чи послабити вплив негативних факторів на здоров'я дітей, необхідно приділити увагу проблемам створення **доцільно організованого позитивного освітньо-виховного простору** як соціокультурного та педагогічного явища з урахуванням специфіки кожного окремо взятого навчального закладу, націленого на: гармонійний розвиток та збереження психічного, фізичного і духовного здоров'я дітей, їх соціальний захист.

Школа, яка є мікромоделлю зовнішнього соціуму, фактично виконує роль своєрідного фільтру, так як на 40-70% властивості темпераменту, інтелекту визначаються генетично, то в ідеалі задача школи полягає в тому, щоб не відбракувати дітей з непотрібними задатками, а надавати кожній дитині допомогу щодо пошуку власного життєвого шляху в суспільстві, зберігаючи при цьому її здоров'я. *Лише увага до кожної дитини, вдумливе ставлення до неї можуть забезпечити успіх у навчанні й вихованні.* Зважаючи на те, що дитина значну частину часу проводить у навчальному закладі, необхідно розбудувати такий навчальний заклад, яким є **Школа сприяння здоров'ю**, а завдання кожного керівника навчального закладу – спрямувати роботу на виконання державного курсу освітньої політики в Україні.

Діяльність сучасного навчального закладу має бути спрямована на:

- формування і розвиток фізично, психічно і морально здорової особистості зі стійкими переконаваннями та системною знань про здоров'я, здоровий спосіб життя;
- застосування комплексних медико-профілактичних, психологічних та спортивно-оздоровчих заходів з метою зниження захворюваності серед дітей та учнівської молоді.
- Від вирішення цих завдань *якісно нового змісту освіти* залежать стан продуктивних сил країни, її економічний, оборонний, інтелектуальний, духовний потенціал, ресурс розвитку суспільства.

В Україні створена **Національна мережа Шкіл сприяння здоров'ю** (2003 р.), до якої входить близько **3 тисяч** навчальних закладів. Це кожний десятий загальноосвітній навчальний заклад країни, який визначив пріоритетом своєї діяльності збереження, зміцнення здоров'я дитини. Педагогічні колективи цих навчальних закладів активно працюють над *впровадженням здоров'язберігаючих педагогічних технологій*, які підвищують ефективність навчально-виховного процесу, створюють *здоровий освітній простір*, в якому учні, вчителі, медичні працівники, батьки займають чітку громадянську позицію щодо виконання державного та суспільного замовлення.

Для подальшого розвитку Національної мережі шкіл сприяння здоров'ю, створення здоров'язберігаючого

НАВЧАЛЬНІ ЗАКЛАДИ, ЯКІ Є ДІЙСНИМИ ЧЛЕНАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ТА ОБЛАСНОЇ МЕРЕЖІ ШКІЛ СПРИЯННЯ ЗДОРОВ'Ю В ОДЕСЬКІЙ ОБЛАСТІ

Одеська гімназія № 8 – навчальний заклад Національної мережі Шкіл сприяння здоров'ю (2003 р.) в подальшій розбудові власної концептуальної моделі *„Здоров'я, Інтелект, Духовність”* реалізує з 2007 року проект *„Школа культури здоров'я – Школа розвитку сучасної компетентної особистості”* (директор Л.М. Паюл, автор О.А. Ступкевич) реалізує цільовий підхід до проблем поєднання в навчально-виховному процесі спільної діяльності всіх його учасників і громадськості *в умовах інтенсивного використання інноваційного змісту і технологій освіти; створення та розширення здоров'язберігаючого комфортного освітньо-виховного простору*, що забезпечує повноцінний компетентнісний розвиток гімназиста; поєднання інтегрованого підходу, гуманізації змісту та методів навчання і виховання; стратегічного впровадження інноваційних технологій в різних сферах діяльності; популяризує серед учнівської молоді, педагогів та громадськості Одещини пріоритетність цінності здоров'я, ідею розбудови в кожному навчальному закладі регіону Школи сприяння здоров'ю; своїм авторитетом впливає на формування громадської думки про імідж сучасної молодої людини бути здоровим фізично і духовно.

НВК „Загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів – гімназія” с. Кам'янка Ізмаїльського району Одеської області – навчальний заклад Національної мережі Шкіл сприяння здоров'ю (2006 р.), у своїй діяльності комплексно поєднує *дві* авторські Концепції Школи культури здоров'я – *„Здоров'я + інтелект + творчість = успіх”* та *„Школи партнерства”* (авторський склад: Т.А. Саказли, Н.В. Іванова, М.І. Лефтерова, О.П. Калараш).

Реалізується *цільовий підхід громади села* до проблеми охорони, збереження та зміцнення здоров'я підрастаючого покоління, успішно здійснюється *розбудова ефективного єдиного позитивного громадського простору життя села*, скоординовані взаємодія партнерів громади села, об'єднані зусилля НВК та громади *Радю мудреців села*. Така система роботи позитивно впливає на життя дітей та їх батьків, створена атмосфера взаємопідтримки, турботи про кожного мешканця громади, задоволення інтелектуальних, емоційних, соціальних потреб, підтримуються та розвиваються національні (болгарські) та родинно-сімейні традиції, впроваджуються інноваційні технології в системі дозвілля, здорового та безпечного способу життя, формування новітніх цінностей та орієнтацій щодо збереження і зміцнення здоров'я. Створюються умови для інтенсивного використання новітніх інформаційних технологій навчання, самопізнання, самовираження, творчого розвитку та самовдосконалення учнів з різних дисциплін.

Білгород-Дністровська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3 Одеської області реалізує *системний підхід впровадження ідеї першовартості здоров'я*. Концепція „Школи сприяння здоров'ю базується на трьох чинниках – *Гармонія, Культура, Творчість*” (автор Т.П. Лимаренко), гармонійно охоплює всі аспекти шкільного життя. В навчально-виховному процесі поєднані традиційні та нетрадиційні підходи до фізичного оздоровлення, формування позитивного соціально-психологічного мікроклімату в школі та класах, виховання психофізичної стійкості до стресів. Створено умови для розвитку духовної культури особистості, розвитку творчої активності учнів, формування в них позитивної мотивації до здорового способу життя, імунітету до антидевіантної поведінки та асоціальних вчинків, формування культури особистості. Впроваджуються інноваційні педагогічні технології навчання та виховання, реалізуються програми роботи з обдарованими дітьми, допрофільної та профільної освіти, проєкт „ПЛАСТ – це велика гра”.

НВК „Вилківська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів – ліцей” Кілійського району Одеської області впроваджує модель „Школи сприяння здоров'ю – Школи ефективного розвитку компетентної творчої особистості” (авторський склад: А.Г.Соловійова, Н.П. Сивізіна, Т.І. Маляренко). Здійснюється цілісний, послідовний, інноваційний підхід щодо вирішення завдань виховання здорового покоління, збереження та зміцнення здоров'я дітей, до створення позитивного навчально-виховного, соціокультурного середовища у взаємодії НВК, батьків, державних установ, громади, соціокультурної системи міста Вилкове, включення до нього авторської багаторівневої освітньо-виховної моделі „Школи екологічного розвитку”, використання унікальної культури, природної спадщини Приднуав'я. Створено сприятливі умови життя, поліпшення якості освіти, ефективного особистісного розвитку і самовдосконалення кожного вихованця, досягнення максимально можливого ефекту у справі збереження здоров'я дітей, щоб випускник в реальному житті був здоровою, розвинутою, щасливою, успішною людиною, що забезпечується впровадженням педагогіки співробітництва, толерантності, технологій особистісно орієнтованої педагогічної взаємодії, еколого-біологічних і природоохоронних, інформаційних технологій. НВК є *Всеукраїнським експериментальним майданчиком* з проблеми „Використання еколого-біологічних і природоохоронних технологій у впровадженні профільного навчання та орієнтації учнів на вибір подальшого навчання”; всеукраїнською опорною базою проведення літнього табору-тренінгу для підлітків міста та учасників екологічних акцій України, які проводяться спільно з Національною академією наук України, центром пропаганди здорового способу життя та профілактики шкідливих звичок серед дітей та дорослих. ►

середовища у навчальних закладах, формування методичних прийомів мотивації на здоровий спосіб життя через розвиток всіх аспектів здоров'я (духовність, інтелект, фізичний розвиток, соціальний захист, формування особистості лідера, емоційно здорової людини, залучення батьківської громадськості, представників медичної галузі, місцевих органів самоврядування, громадських організацій та об'єднань до проведення превентивних заходів з профілактики негативних проявів у дитячому та молодіжному середовищі, формування культури здоров'я в підростаючого покоління) проведено *третьої Всеукраїнський конкурс-захист* сучасної моделі навчального закладу (дошкільного, загальноосвітнього, позашкільного та професійно-технічного) – Школи сприяння здоров'ю (Шкози, 2006, 2009 рр.).

На виконання Постанови Кабінету Міністрів України від 14.11.2002 р. №14 „Про затвердження Міжгалузевої комплексної програми «Здоров'я нації» на 2002-2011 роки”, відповідного рішення Одеської обласної ради від 25.10.2002 року №56-XXIУ „Про затвердження обласної комплексної програми «Здоров'я» на 2002-2011 роки”, наказу Міністерства освіти і науки України від 10.11.2008 р. №1023 „Про організацію та проведення конкурс-захисту сучасної моделі навчального закладу – Школи сприяння здоров'ю” та відповідного наказу управління освіти і наукової діяльності Одеської обласної державної адміністрації від 26.12.2008 р.

№739-ОД проведено обласний етап Всеукраїнського конкурсу-захисту сучасної моделі навчального закладу (дошкільного, загальноосвітнього, позашкільного та професійно-технічного) – Школи сприяння здоров'ю. Цей конкурс – захист проведено з метою продовження роботи щодо забезпечення політичної стратегії держави у збереженні генофонду нації, захисті здоров'я (фізичного, психічного, соціального, духовного) дитини, вирішення завдань виховання здорового покоління, формування у них позитивної мотивації, життєвих компетенцій, навичок здорового способу життя.

Конкурс-захист сприяв визначенню мережі навчальних закладів, які обрали пріоритетним напрямом у своїй діяльності збереження й зміцнення здоров'я своїх учнів і вихованців, формування в них позитивної мотивації на здоровий спосіб життя, культуру здоров'я.

Обласний етап конкурсу-захисту засвідчив, що в Одеській області збільшилась кількість навчальних закладів, діяльність яких спрямована на реалізацію ідеї *першовартості здоров'я* (див. врізи на С. 85-90). Здійснюється консолідація діяльності педагогічних, батьківських колективів, органів місцевої влади, установ охорони здоров'я, громадськості, органів самоуправління в розбудові навчальних закладів – Шкіл сприяння здоров'ю, у створенні та розширенні здоров'язберігаючого комфортного освітньо-виховного середовища розвитку сучасної компетентної особистості, фор-

У Вилківській загальноосвітній школі І-ІІІ ступенів №1 Кілійського району Одеської області реалізується цілісний підхід до розбудови *Школи культури здоров'я „Компетентність + творчість + партнерство + родинність = успіх»* (авторський склад: П.І. Іванова, Т.Ю. Кравченко, М.П. Унгарова, Н.І. Бирченко). Створено *комплекс*, який об'єднує *Школу культури здоров'я, дошкільні та позашкільні навчальні заклади, рекреаційний ресурс міста Вилкове, селища Приморське* на засадах партнерства та родинності заради здоров'я дітей. Розбудоване в ньому сприятливе освітньо-виховне, здоров'язберігаюче середовище, узгодженість діяльності всіх ланок, комплексність підходу забезпечують позитивні зміни у вирішенні проблем зміцнення здоров'я, формуванні культури здоров'я, гармонійного розвитку дитини, вихованні здорового підростаючого покоління, формуванні в них життєвих компетенцій, позитивної мотивації, навичок здорового способу життя, наступність всіх ступенів навчання, науково-практичну підготовку талановитої молоді. В школі здійснюється *просвітницька та методична робота з вчителями, спеціалістами та батьками, впроваджується система* виховної роботи Школи культури здоров'я, діє осередок креативу сучасного молодого педагога – *Клуб молодих вчителів „МАРС”*.

Авторська школа М.П. Гузика міста Южного Одеської області – навчальний заклад Національної мережі Шкіл сприяння здоров'ю (2003 р.), є однією із продуктивних моделей навчального закладу – Школа сприяння здоров'ю діє в єдиному режимі з академічною, мистецькою, трудовою, політехнічною, спортивною школами, об'єднує різноманітні фізкультурно-спортивні, санаторно-реабілітаційні структури міста. Створено *шкільний комплекс з персоналіфікованою мережею фізкультурно-спортивних структур*, здійснюється управління шкільним життям дитини, яке започатковане в галузі охорони й розвитку природного здоров'я школяра, де є *три найголовніші складові: забезпечення вільного вибору змісту, обсягу та рівня фізичного виховання дитини на персональному рівні; створення широкого фізкультурно-спортивного середовища, адаптованого до персональних потреб дитини в реалізації та розвитку її фізичних та духовно-душевних якостей і потреб в збереженні та покращенні здоров'я; персональне цільове проектування шкільної діяльності учня відносно забезпечення його безпечного та здорового способу життя, а також оптимального розвитку фізичного і психічного потенціалу*. Така структура віддзеркалює практичну реалізацію тих найголовніших умов, які уможливають збереження та прогресивний розвиток фізичного і психічного здоров'я конкретної дитини, яка тут навчається. В школі створено умови, за яких дитина здобуває міцне здоров'я через високу її освіченість в галузі академічних знань, розумової й мистецької культури та через добру вихованість.

Липецька загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів Котовського району Одеської області – навчальний заклад Національної мережі Шкіл сприяння здоров'ю (2003 р.), впроваджує модель „Школа сприяння здоров'ю – освітній простір для формування життєвої компетентності як основи успіху та самовдосконалення особистості” (директор В.С. Маланюк, автор Л.М. Ісаєва), в основі якої поєднані наукові засади особистісно орієнтованого виховання, концептуальні основи проектування та прогнозування результатів навчально-виховного процесу, гуманістичної педагогіки співробітництва та ідей виховання на засадах родинної педагогіки, етнопедагогіки, педагогіки народознавства, педагогіки компетентної людини. Впроваджуються інноваційні педагогічні технології навчання та виховання, нові форми роботи, методи в організації діяльності закладу як Школи сприяння здоров'ю, авторські програми „Створи в собі Людину: чотири кроки пізнання” (1-4 класи), „3 віри в себе – до творця своєї долі” (5-7 класи), „Розвиток життєвої компетентності особистості – шлях до самовдосконалення” (8-11 класи), „Сім'я та школа: інтеграція зусиль”.

Шабська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів № 1 Білгород-Дністровського району Одеської області розбудовує модель „Школа культури здоров'я – Школа гармонійного розвитку особистості” (автор С.М. Тихоплав), яка базується на основі ідей формування цілісної гармонійно розвиненої особистості, створено єдиний інформаційний простір функціонування Школи культури здоров'я, до якого входять: школа, родина, громадське середовище села Шабо. Скординованість та взаємодія дорослих і дітей у єдиному інформаційному просторі забезпечує якісні умови гармонії життя (духовного, фізичного, інтелектуального, креативного розвитку та самовдосконалення кожного індивіда); соціальний захист, безпеку життя та діяльності кожної дитини, атмосферу психологічного комфорту, толерантного взаєморозуміння суб'єктів, пріоритетність принципу неприйняття проявів асоціальної поведінки серед всіх членів соціуму. Впроваджена система здоров'язберігаючих заходів, проведення динамічних пауз на уроках, система роботи соціально-психологічної служби, дитячого оздоровчого майданчика. Шкільна президентська служба є ініціатором проведення заходів, спрямованих на пропаганду здорового способу життя, профілактику шкідливих звичок, запобігання насильства. ▶

мування людини з новою ментальністю, здорової, високодуховної, соціально зрілої, культурної, конкурентноспроможної, творчої особистості, громадянина України, світу.

Конкурс показав, що в умовах зміни освітньої політики та реформування освіти в контексті державних стандартів і державних замовлень основними загальними показниками якості освіти багатьох навчальних закладів області стали:

- орієнтованість освіти на розвиток особистості учня в соціальному, психічному, біологічному аспектах;
- наукованість учнів про здоров'я, здоровий та безпечний спосіб життя;
- рівень сформованості в учнів загальнонавчальних умінь та навичок, здатність до творчої діяльності;
- вихованість учнів;
- високий рівень життєвої компетентності та життєвої захищеності, соціальної адаптації дітей та учнівської молоді.

Слід зазначити, що в деяких районах області створено цілісну систему щодо розвитку мережі шкіл сприяння здоров'ю, пропаганди здорового способу життя та культури здоров'я, здійснюється координація та інтеграція зусиль державних та громадських організацій з метою підтримки й мобілізації зусиль щодо сприяння соціальному становленню і розвитку здорового підростаючого покоління. Так, на виконання Державних та національних програм, Указів Президента України, Постанов Кабінету Міністрів України, спрямованих на збереження і зміцнення здоров'я, утвердження здорового способу життя, профілактики тю-

тупоупаління, алкоголізму, захворювання на ВІЛ-інфекцію/СНІД та інші небезпечні хвороби, вживання наркотичних речовин серед дітей та учнівської молоді більше 4-х років реалізуються **районні Програми розвитку мережі Шкіл сприяння здоров'ю:**

- Програма розвитку мережі Шкіл сприяння здоров'ю в *Котовському районі на 2004-2009 роки „Здорова дитина – здорове суспільство”*, затверджена рішенням Котовської районної ради від 08.04.2004 р. №136-24 (автор-координатор Т.І. Лісовська, методист з виховної роботи РМК відділу освіти Котовської райдержадміністрації);
- Програма розвитку мережі Шкіл сприяння здоров'ю на *2006-2010 роки в Савранському районі*, затверджена рішенням Савранської районної ради від 05.10.2005 року №293-ІУ (автор-координатор С.І. Усата, методист з виховної роботи РМК відділу освіти Савранської райдержадміністрації);
- Програма розвитку мережі навчальних закладів – Шкіл сприяння здоров'ю в *Фрунзівському районі „Гармонія. Працездатність. Духовність”*, затверджена Фрунзівською районною державною адміністрацією, розроблена за участю відділу освіти, служби у справах неповнолітніх, відділу у справах сім'ї, молоді та охорони здоров'я, головного лікаря районної лікарні, асоціації жіночих

Діяльність **Навчально-виховного комплексу „Балтська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №2 – гімназія” Одеської області** (авторський склад: Л.А. Доні, І.Г. Гриньова, Т.Д. Слепа, І.Г. Чокова) за концепцією *„Школа сприяння здоров'ю – Школа соціалізації особистості”* базується на таких педагогічних технологіях, що характеризують сучасну школу як школу життєтворчості, гуманістичну і природовідповідну, орієнтована на розв'язання проблем формування здорового способу життя учнів у контексті становлення та розвитку життєстійкості, життєвої компетентності особистості, що забезпечує становлення особистості випускника з новою ментальністю, яка усвідомлює себе, є високодуховною, вміє визначитися в різних сферах діяльності та реалізуватися в полікультурному просторі, здатна до навчання впродовж усього життя, дбає про збереження та зміцнення свого здоров'я. Створена система успішно функціонує через *взаємодію таких підсистем: управлінської, науково-методичної, дидактичної, виховної, психологічної, медичної, суспільно-педагогічної*. Створюється сприятливе освітньо-виховне середовище на засадах демократизації, гуманізації, співробітництва, співтворчості. Особлива увага приділяється проблемам забезпечення умов і механізмів здійснення навчання та виховання в інтересах особистості дитини й суспільства, гармонійного розвитку дитини, її високої працездатності, душевної рівноваги та здоров'я, створення освітніх траєкторій шляхом упровадження здоров'язберігаючих технологій, інклюзивної освіти, впровадження різних форм участі батьківського комітету та батьків у шкільному житті. Педагогічні працівники, учні, батьки творчо і плідно працюють над розбудовою свого навчального закладу школи-гімназії – Школи сприяння здоров'ю, яка входила б до Європейського соціокультурного простору та формувала людину з новою ментальністю, що сама себе усвідомлює, пізнає своє етнічне коріння, є високодуховною, вміє самоутверджуватися, реалізуватися в полікультурному просторі.

Модель **Української гімназії №1 м. Іллічівськ Одеської області „Українська гімназія №1 м. Іллічівськ – Школа духовності, сприяння здоров'ю та соціального партнерства”** (директор Л.Ф. Антонова, автор І.М. Попова) базується на основі ідеї розвитку і формування здорової, соціально зрілої, культурної, конкурентноспроможної творчої особистості, громадянина співтовариства, України, світу під гаслом гімназії *„Даючи знання, не відбирай здоров'я”*. Реалізується Програма діяльності Школи культури здоров'я (4 етапи), здійснюється розбудова здорового освітньо-виховного простору, комфортних умов ефективного розвитку особистості, здорового середовища проживання – дому творчості, радості, затишку, взаєморозуміння. В гімназії забезпечені умови всебічного гармонійного розвитку особистості гімназиста, здатного будувати життя, достойне людини, заснованого на Добрі, Істині, Красі через співпрацю та партнерство всіх учасників навчально-виховного процесу. ▶

Одеська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №44 реалізує системний підхід розбудови *Моделі Школи культури здоров'я „Барвистий світ твого життя”* (автор О.В. Буйневич) щодо вирішення завдань виховання здорового покоління, збереження та зміцнення здоров'я дітей, формуванню громадської думки в створеному просторі щодо культури здоров'я на засадах гуманістичної педагогіки співробітництва, родинної педагогіки, етнопедагогіки, педагогіки народознавства, особистісно орієнтованого навчання та виховання, технології проектування, педагогічного досвіду. Здійснюється побудова *загального простору Школи-Родини як співдружності педагогів, батьків, учнів, випускників, мешканців мікрорайону*, реалізуються програми корекційно-розвиваючого та відновлюючого впливу на розвиток та становлення цілісної особистості учня та педагога. Впроваджуються п'ять авторських проектів. Школа є ініціатор побудови загального простору Школи-Родини в мікрорайоні, веде активну діяльність по його розбудові, реалізується проект *„Шкільна ділянка майбутнього”*, здійснює просвітницьку роботу в мікрорайоні школи. Творча атмосфера в колективі, високий професійний потенціал педагогічних кадрів, співдружність педагогів, дітей, батьків, громадських діячів сприяє роботі з реалізації проекту.

Державний професійно-технічний навчальний заклад „Одеське вище професійне училище торгівлі та технологій харчування” реалізує системний, інноваційний підхід щодо вирішення завдань виховання здорового покоління, розбудовує *Школу культури здоров'я „Здоров'я, Краса, Творчість”* (авторський склад: Л.Є. Висоцька, В.Г. Страцинська, І.А. Страцинська, Л.О. Власова.) на основі поєднання наукових засад особистісно орієнтованого виховання, гуманістичної педагогіки співробітництва, родинної педагогіки, педагогіки народознавства, козацької педагогіки. Створюється сприятливе освітньо-виробниче та соціальне середовище за пріоритетами здоров'я, краси та творчості, орієнтованого на становлення високодуховної молоді людини, яка успішно реалізується в житті як особистість, сім'янин, громадянин, професіонал; суттєве поліпшення здоров'я та фізичного розвитку підлітків; формування позитивних соціально-культурних цінностей підростаючого покоління. Діяльність Школи культури здоров'я спрямована на розв'язання науково-методичної проблеми училища *„Здоровий спосіб життя як першооснова подальшого духовного та професійного зростання”* та теми, над якою працює педагогічний колектив, *„Самореалізація та самоствердження творчої особистості”*. В училищі здійснюється науково-дослідницька робота в рамках експериментального майданчика АПН України з проблеми *„Педагогічні засади формування художньо-естетичної культури майбутніх спеціалістів кулінарного профілю”*, системна науково-методична робота з викладачами та майстрами виробничого навчання. Педагогічний колектив, учнівське самоврядування, „Євроклуб”, осередок Чорноморського козацького з'єднання ім. П. Орлика здійснюють пропаганду культури здоров'я, духовних цінностей, мотивації на здоровий спосіб життя, що підвищує рівень відповідального ставлення до власного здоров'я, здорового способу життя, збереження та зміцнення здоров'я учнів.

громадських організацій району „Берегиня”, лікаря наркологічного кабінету, затвердженої Фрунзівською районною державною адміністрацією (автор-координатор С.П. Хомлякова, методист з виховної роботи РМК відділу освіти Фрунзівської райдержадміністрації).

Колективи навчальних закладів, які є дійсними членами Національної та обласної мережі Шкіл сприяння здоров'ю (див. врізи на С. 85-90):

- здійснюють подальшу розбудову власної концептуальної моделі;
- активно залучають навчальні заклади до мережі шкіл сприяння здоров'ю;
- здійснюють науково-методичну та консультативну допомогу в створенні власної моделі Школи сприяння здоров'ю;
- стали освітньо-інформаційними центрами з проблем розбудови освітньо-виховного, здоров'язберігаючого простору культури здоров'я, пропаганди цінності здоров'я, здорового способу життя;
- активно здійснюють вплив на формування громадської думки в регіоні щодо збереження та зміцнення здоров'я дітей, учнівської молоді, залучаючи навчальні заклади до спільної роботи.

Вище зазначене свідчить, що діяльність навчальних закладів – Шкіл сприяння здоров'ю Одеської області спрямована на вирішення пріоритетних завдань щодо створення необхідних умов для збереження і зміцнення здоров'я (фізичного, ду-

ховного, психічного і соціального) всіх учасників навчально-виховного процесу, формування і розвиток фізично, психічно і морально здорової особистості зі стійкими переконаннями та системою знань про здоров'я, здоровий спосіб життя, застосування комплексних медико-профілактичних, психологічних та спортивно-оздоровчих заходів з метою зниження захворюваності серед дітей та учнівської молоді, виховання здорового покоління, від чого залежить стан продуктивних сил країни, її економічний, оборонний, інтелектуальний, духовний потенціал, ресурс розвитку суспільства.

Аналіз конкурсних робіт навчальних закладів засвідчив, що рівень фізичного, духовного, психічного здоров'я учнів, учителів, батьків в зазначених загальноосвітніх навчальних закладах значно вищий. Створені умови життєдіяльності учасників навчально-виховного процесу, які сприятливі для здоров'я, успішного навчання та роботи; вони оточені увагою, турботою про загальний рівень самопочуття. **Показники здоров'я дітей, що зафіксовано системою моніторингу, переконливо підтверджують ефективність роботи шкіл сприяння здоров'ю та необхідність розширення мережі шкіл сприяння здоров'ю як найбільш ефективного навчального закладу у вирішенні проблем збереження й зміцнення здоров'я дитини, забезпечення оптимальних умов для організації навчально-виховного процесу, забезпечення гармонійного розвитку людини, її**

високої працездатності, душевної рівноваги, здоров'я.

В навчальних закладах активно створюється здоровий освітній простір, впроваджуються інноваційні здоров'язберігаючі педагогічні технології навчання та виховання, система безперервної валеологічної освіти, здійснюється розбудова цілісної, педагогічно доцільної системи виховання, *реалізуються:*

- програма „Сприяння просвітницькій роботі „Рівний-рівному” щодо здорового способу життя серед учнівської молоді”;
- Комплексна програма формування навичок здорового способу життя се-

Від редакції

Більш докладно з роботою цих шкіл знайомтеся у наступних числах нашого журналу

ПІСЛЯДІЯ ОБЛАСНОГО ЕТАПУ Всеукраїнського конкурсу-захисту сучасної моделі навчального закладу – 2009:

- За підсумками обласного етапу Всеукраїнського конкурсу-захисту (наказ управління освіти і наукової діяльності Одеської обласної державної адміністрації від 19.05.2009 р. №313-ОД) переможцями визнано педагогічні колективи **12** навчальних закладів, яких рекомендовано до включення в *Національну мережу Шкіл сприяння здоров'ю*, **44** навчальні заклади ввійшли до *обласної мережі Шкіл сприяння здоров'ю*.
- Створено зібрання творчих робіт, інформаційно-методичних матеріалів переможців та учасників конкурсу-захисту на базі науково-методичної лабораторії проблем виховання Одеського обласного інституту удосконалення вчителів.
- Готується до видання серія „Школи сприяння здоров'ю Одещини”, до якої увійдуть кращі моделі, системи роботи навчальних закладів – Шкіл сприяння здоров'ю учасників конкурсу-захисту.
- Підготовлені та готуються до друку статті переможців та учасників конкурсу-захисту.
- У вересні 2009 року за результатами обласного етапу Всеукраїнського конкурсу-захисту було проведено обласний методичний фестиваль-презентацію сучасних моделей навчальних закладів – Шкіл сприяння здоров'ю – переможців, рекомендованих до обласної та Національної мережі Шкіл сприяння здоров'ю.

У ДІЯЛЬНОСТІ ВІДДІЛІВ (УПРАВЛІНЬ) ОСВІТИ ПЕРШОЧЕРГОВИМИ ЗАВДАННЯМИ Є:

- створення належних умов для навчання дітей і збереження їх здоров'я (тепло, світло, чистота, затишок, підвіз до школи, харчування та інше);
- гуманізація навчально-виховного процесу;
- підвищення ефективності психолого-соціальної та медичної служб;
- організація поглиблених медичних оглядів дітей, врахування їх результатів у навчально-виховному процесі;
- впровадження фізкультурно-оздоровчих заходів, розширення мережі спортивних секцій;
- створення умов для оздоровлення дітей влітку та інше.

Особлива роль у цьому питанні належить **РМК/ММК**, які мають приділити увагу проблемам:

- підвищення рівня компетентності й професійної майстерності педагогічних кадрів з питань збереження й зміцнення здоров'я дітей, гуманізації навчально-виховного процесу;
- моделювання, вивчення, узагальнення й впровадження передового педагогічного досвіду педагогічних колективів, кращих вчителів, класних керівників, вихователів.

В своїй роботі **РМК/ММК** можуть широко впроваджувати різні форми методичної роботи:

- семінар-практикум директорів шкіл з проблем „Впровадження здоров'язберігаючих та здоров'яформуючих технологій навчання і виховання школярів” на базі районної опорної Школи сприяння здоров'ю;
- психолого-педагогічні семінари „Психологічні аспекти гуманізації навчально-виховного процесу”, „Забезпечення оптимального навчального навантаження учнів протягом уроку з урахуванням психофізіологічних, вікових та індивідуальних особливостей”;
- творча група вчителів фізичної культури, наприклад, з проблем „Впровадження інноваційних технологій в процес корекційно-педагогічної системи реабілітації дітей з різними розладами здоров'я”, „Диференціація та індивідуалізація навчання учнів на уроках спеціальної групи дітей з порушенням статтури, враховуючи стан їхнього здоров'я та фізичного розвитку” та інші;
- навчання педагогічних кадрів на базі районної опорної Школи сприяння здоров'ю;
- творчий звіт опорної Школи сприяння здоров'ю „Життя і здоров'я дитини: пріоритети сім'ї, освіти, медицини, громади та влади” й інше.

Слід зазначити, що **РМК/ММК** мають активніше пропагувати й поширювати досвід роботи кращих педагогічних колективів області, України, навчальних закладів — Шкіл сприяння здоров'ю. З цієї метою провести комплекс методичних заходів, якими передбачити:

- створення й організація роботи творчої групи школи передового досвіду з цих проблем;
- презентація досвіду Школи сприяння здоров'ю на засіданні районного методичного об'єднання заступників директорів з виховної роботи, класних керівників, вчителів-предметників;
- проведення семінарів-практикумів „Забезпечення оптимального навчального навантаження учнів протягом уроку з урахуванням їх психофізіологічних, вікових та індивідуальних особливостей”, круглих столів „Здоров'я й духовне життя дитини” та інше.

ред дітей та підлітків (за проектом “Диалог”);

- “Школа і партнери проти СНІДу” тощо.

Щорічно проводиться моніторинг щодо впливу соціальних чинників на формування здоров'язберігаючої поведінки в учнів, стану сформованості санітарно-гігієнічних навичок, отримані результати досліджень використовуються в організації навчально-виховної роботи в школі; приділяється належна увага просвітницькій роботі серед батьків щодо виховання дітей та підвищення їх психолого-педагогічної освіти.

Навчальні заклади поширюють інформацію про цінності здорового способу життя, створюючи в мікрорайоні навколо себе виховний простір, сприятливий для здоров'я, залучаючи заклади-однодумці до спільної роботи. Необхідно відзначити різноманітність підходів, методів і форм роботи, сучасних освітніх технологій. Навчальні заклади підкріплюють свій опис практичними наробками (конспекти уроків, виховних заходів, плани роботи, результати моніторингу, авторські концепції, програми), аналітичними даними результативності діяльності навчального закладу у вигляді кількісно-якісних показників позитивних змін у процесі навчання й виховання дітей та учнівської молоді.

Зрозуміло, що кожний навчальний заклад має стати Школою сприяння здоров'ю і потребує особливої уваги, підтримки з боку відділів (управлінь) освіти, РМК/ММК, установ охорони здоров'я, громади, місцевої влади (див. вріз на С. 92).

Керівники навчальних закладів, на яких покладена

відповідальна місія, мають забезпечити системне управління створення й розвитку Школи сприяння здоров'ю в інтересах дітей та створення кращого світу для них, створення такого науково-освітнього, навчально-виховного **об'єднання культури здоров'я**, яке сприяло б збереженню та зміцненню здоров'я як фізичного, так і духовного, і соціального благополуччя на *засадах партнерства вчителів, учнів та громадськості*. Її перспективами може бути *узгоджена діяльність різних функціональних модулів: навчально-виховного, науково-дослідного, науково-методичного, інформаційного, управлінського, соціально-психологічного, матеріально-технічного, медичного забезпечення, діагностично-оздоровчого*.

Такий підхід щодо створення сприятливих умов розвитку особистості дитини забезпечить:

- пробудження її творчих можливостей,
- вдосконалення природних здібностей,
- гуманізацію способу мислення,
- її інтелектуальний розвиток.

„Оптимальною моделлю Школи сприяння здоров'ю можна вважати таку, в якій навчально-виховний процес організовано таким чином, щоб кожен учасник мав можливість керувати своїм здоров'ям. Для досягнення цієї мети потрібно в учнів і педагогів сформувати мислення, яке впливало б на поведінку таким чином, щоб при цьому виникло бажання турбуватися про власне здоров'я і здоров'я оточуючих” (за О. Ващенко, С. Свириденко).

ЛІТЕРАТУРА

1. Ващенко О., Свириденко С. Як створити школу сприяння здоров'ю. – К., 2008.
2. Ващенко О., Свириденко С. Здоров'язберігаючі технології в загальноосвітніх навчальних закладах. // Директор школи. – 2006. – №20.
3. Єрмаков І.Г. Виховання життєтворчості: моделі виховних систем. – Х., 2006.
4. Здоров'я і спорт. Серія „Класний керівник”. – Х., 2006.
5. Ісаєва Л.М. Модель Школи сприяння здоров'ю як спосіб організації життєдіяльності шкільного співтовариства. // Завуч. – 2009. – №6.
6. Кірьязова Т.Х. Кожній дитині – здоров'я, освіту, рівні можливості та захист на шляху до гуманітарного світу. // Наша школа. – 2008. – №4. – С. 42-45.
7. Концепція формування позитивної мотивації на здоровий спосіб життя у дітей та підлітків. // Інформ. збірник МОН України. – 2007. – №3.
8. Оржеховська В.М., Габора Л.І. Збереження репродуктивного здоров'я неповнолітніх. – К., 2004.
9. Проблеми збереження і зміцнення здоров'я дітей та молоді. Впровадження новітніх здоров'язберігаючих, здоров'яформуючих, здоров'язміцнюючих технологій навчання та виховання в сучасній школі. // Позакласний час. – 2003. – Грудень.
10. Формування навичок здорового способу життя у дітей та підлітків (за проектом „Диалог”). Видання третє. – К., 2008.
11. Чешенко О.І. Здоров'я для всіх у XXI столітті. // Наша школа. – 2006. – №4. – С. 46-58.

Елена Чешенко

Современная школа культуры здоровья – в интересах детей и создания лучшего мира для них

Представлен опыт консолидации деятельности педагогических, родительских коллективов, органов местной власти, учреждений охраны здоровья, общественности, органов самоуправления в перестройке учебных заведений – Школ содействия здоровью. Приведено примеры практической работы учебных заведений Одесской области относительно решения приоритетных заданий создания необходимых условий для сохранения и укрепления здоровья детей.

Ключевые слова: сеть Школ содействия здоровью, инновационные педагогические технологии, модели Школ содействия здоровью.

Olena Cheshenko

Modern school of health culture – on children's behalf and creation of the best world for them

The author shares the experience of consolidation of activity of pedagogical and parents' collectives, local authorities, health care establishments, organs of self-government in the construction of educational establishments – Schools of health assistance. The examples are given of practical work of the educational establishments in Odessa region in relation to the decision of urgent tasks of creation of necessary conditions for saving and strengthening children's health.

Keywords: network of Schools of health assistance, innovative pedagogical technologies, models of Schools of health assistance.

ПЛЕКАЄМО ЗДОРОВ'Я ДІТЕЙ

На сьогодні заклад розробив під керівництвом професора О.Д. Дубогай власну оздоровчу систему, яка розкрита у змісті інклюзивно-оздоровчої програми "Плекаємо здоров'я дитини", що включає психофізіологічні, фізкультурно-оздоровчі, лікувально-профілактичні, навчально-виховні напрями.

Ключові слова: інклюзивно-оздоровча програма, оздоровча система.

Людина – найвищий продукт земної природи. Але для того, щоби насолоджуватися скарбами природи, людина має бути здоровою, сильною та розумною.

І. Павлов

Фізична культура як складова загальної культури людства зароджується з перших днів життя дитини. Її життєва цінність нарощується з кожним роком життя людини й обумовлює розвиток інших сфер особистості (пізнавальної, емоційної тощо).

Фізична культура дитини дошкільного віку нами розглядається як культура здоров'я, будови тіла і як культура рухова, що забезпечує розвиток потреб дитини у здоровій руховій активності, прояв можливостей переборювати перешкоди та життєві проблеми і знаходитися в емоційно позитивному тонусі впродовж довготривалого часу.

Більшість батьків, діти яких виховуються в дитбудинку, ведуть аморальний спосіб життя; один чи обоє страждають хронічним алкоголізмом, наркоманією, мають психічні захворювання. Тому в більшості вихованців

спостерігається симптомокомплекс порушень під назвою „алкогольний синдром плоду” (АСП). Типовими проявами АСП в наших дітей є: внутрішньоутробна гіпотрофія, гіпостатура, мікроцефалія, прояви стигм дизембріогенезу (широке перенісся, вузькі губи, деформовані вушні раковини, мікрофтальмія, косоокість та ін.), майже всі діти мають обтяжений анамнез – тяжкий стан в період новонародженості. Часто у них відзначаються: неправильна форма грудної клітки, пахові та пупові кили, затримка психомовного розвитку, неврівноваженість, вередливість, агресивність, енурези, заїкання, підвищена рухова активність, психопатоподібні стани. Діти погано набирають у вазі, відстають у фізичному розвитку від ровесників. Так як етиловий спирт відноситься до числа основних поведінкових тератогенів, у наших дітей спостерігається поверхневий сон, підвищена втомлюваність, роздратованість, плак-

**Світлана
ГУСАЧЕНКО**

Директор Прилуцького
ДНЗ „Дитячий будинок
інтернатного типу”

сивість, афективні стани, порушення уваги, пам'яті. Діти, народжені від батьків з хронічним алкоголізмом та виховані в сім'ях алкоголіків, мають такі ж прояви АСП як і діти, що виховуються в дитячих будинках, чим підтверджується дія етилового спирту на мозок дитини, а не вплив середовища.

Після проведення поглибленого медичного огляду вихованців дитячого будинку в кінці 2009 року, було зроблено такі висновки:

41,5% мають затримку психічного розвитку;

17,6% мають легку розумову відсталість;

13,2% мають патологію органів зору;

9,7% – вроджені вади розвитку та кардіологічну патологію;

8,8% – хвороби ендокринної системи;

8,8% мають хірургічну патологію.

Слід зокрема відмітити, що одна і та ж дитина може мати декілька патологій розвитку.

Перед колективом працівників дитячого будинку постала проблема: як по мірі можливості покращити стан фізичного розвитку вихованців, зміцнити стан їх здоров'я, підготувати їх до життя та подальшого навчання в школі.

Державною програмою „Діти України” підкреслюється, що здоров'я підростаючого покоління – це інтегрований показник суспільного розвитку. Тому формування здорового способу життя є обов'язковим завданням і умовою розвитку творчих здібностей дітей та формування їх як творчих особистостей.

У дітей, які ростуть в умовах фактичної відсутності батьківського піклування, спостерігається порушення фізичного та психічного здоров'я; деформація особистості, що заважає розвитку дитини, а іноді унеможливає формування її позитивних якостей; нездатність до повноцінного сімейного життя, виконання батьківських обов'язків через образи батьків; розвиток асоціальних настанов, неприйняття соціальних цінностей суспільства; кримінальні прояви, причиною яких є ігнорування дитячих прав.

Дошкільний заклад інтернатного типу – це місце постійного перебування та проживання дитини. Саме тому перед ним постає необхідність здійснення всіх заходів із питань збереження здоров'я всіх вихованців.

Дитбудинок – єдиний організм із тісними взаємозв'язками всіх його структурних компонентів.

Фізичне здоров'я нерозривно пов'язане з психологічним, соціальним і духовним, його забезпечення можливе лише за умови поєднання оптимальної системи педагогічних впливів, соціально-психологічної реабілітації та психокорекції, різних культурних заходів, медичних засобів, чого можна досягти за чіткої координації дій педагогів, психологічної та соціальної служб, медичного персоналу. Гуманізація навчально-виховного процесу, створення належних розвивального предметно-ігрового, природного і соціального середовищ сприяють „вирощенню” дитини у швидкоплинний світ, її адаптації до змінних умов життя.

Проблема **соціального сирітства** залишається актуальною і сьогодні у зв'язку із складними економічними умовами в нашій молодій державі.

Дитина без батьків... Чи є більш гірка втрата, аніж втрата маминої любові та батькової підтримки?

Допоки живі батьки, ми, навіть уже дорослі й зрілі, відчуваємося дітьми. У скрутні хвилини незрима пуповина з'єднує нас із найдорожчою у світі людиною – мамою. Вона захистить, дасть пораду, прийме тебе таким, який ти є. А хто вилікує душі соціальних сиріт, безжально кинутих найріднішими людьми? Це дуже вразлива категорія дітей, котрим доля влаштувала надто складний екзамen.

Дошкільні роки такі діти проводять у закладі, що покликаний бути острівцем надії та радості, – Прилуцькому ДНЗ „Дитбудинок інтернатного типу «Сонечко»” (директор *Світлана Гусаченко*).

Через неблагополучну спадковість багато вихованців нашого закладу ма-

ють відхилення у психічному й фізичному розвитку.

У зв'язку з тим, що в дитячому будинку проживають та виховуються діти саме з неблагополучних сімей, діти, які мають вади фізичного та розумового порушення, і виникла необхідність у створенні варіативної інклюзивної частини Базової програми розвитку дитини дошкільного віку „Я у світі” – „Плекаймо здоров'я дитини”.

Саме тому колектив дитбудинку спрямував свою діяльність на лікування дитячих душ та охорону й зміцнення здоров'я дітей. На сьогодні заклад розробив власну оздоровчу систему, яка розкрита у змісті інклюзивно-оздоровчої програми „Плекаємо здоров'я дитини” під керівництвом доктора педагогічних наук, професора, завкафедрою фізичного виховання і здоров'я КДПУ ім. М.П. Драгоманова *О.Д. Дубогай*, що включає психофізіологічні, фізкультурно-оздоровчі, лікувально-профілактичні, навчально-виховні напрями.

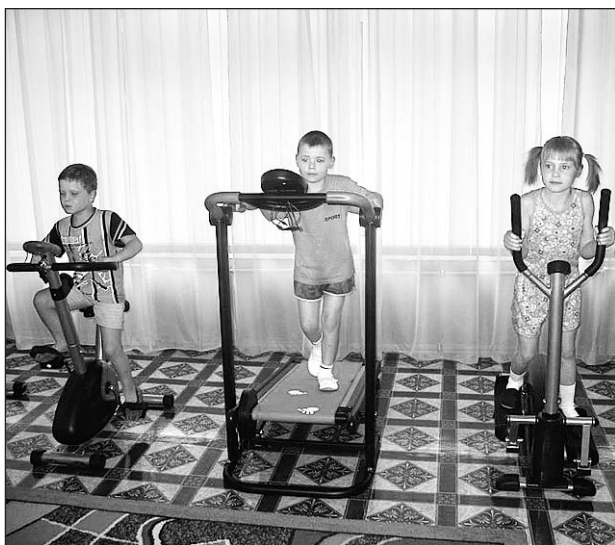
Лікувальний напрямок, відповідно до поставлених дітям діагнозів, здійснюють лікар-педіатр, медсестри й масажист. Їхній роботі сприяє наявність гарної матеріально-технічної бази. У навчальному закладі є сучасний фізіотерапевтичний кабінет; лікувально-фізкультурний зал, обладнаний дитячими тренажерами, батутом, дошколю Євмінова та іншим інвентарем; масажний кабінет з гідромасажною ванною; кабінет ароматерапії. При потребі дітям надаються безкоштовні консультації в медичних закладах Прилук,

області, Києва. Протягом 2009 року в обласній дитячій лікарні м. Чернігова прооперовано 7 дітей, проліковано – 8, проконсультовано 22 дітини, в м. Києві – 15 дітей, м. Прилуки – 33 дітини. Оздоровлено протягом 2009 року в санаторії Зелений Гай – 22 дітини, в центрі реабілітації дітей-інвалідів „Відродження” м. Чернігова – 4 дітини, в Центрі соціальної реабілітації дітей-інвалідів м. Прилуки – 12 дітей. На кожного вихованця заведений *щоденник здоров'я*, де вносяться записи лікаря-педіатра щодо корекції здоров'я дитини. За зразок взято щоденник, що запропонований Олександром Дмитрівною Дубогай і з корективами по вихованню пристосованих до дошкільників.

Система профілактичної роботи включає фіто- й ароматерапію, медолікування, а також лікування душем, що запобігає простудним захворюванням, зміцнює нервову систему дітей.

Улітку оздоровлення і загартовування проводиться за допомогою плескального басейну. У закладі відкрита „родзинка здоров'я” – фітобар з подарованим колекторською компанією „Вердикт” апаратом для приготування сингленово-кисневих коктейлів.

Фізкультурно-оздоровча робота має на меті охорону і зміцнення здоров'я дітей, розвиток їхніх фізичних якостей та формування життєво важливих умінь і навичок. І тут у нагоді стають дитячий стадіон, спортмайданчик, дитяче містечко, спортивні споруди на групових майданчиках.

У кожній віковій групі відведено місце для спортивних куточків, де є „доріжки здоров'я” та різноманітний інвентар: кеглі, городки, тенісні набори тощо.

Зняти фізичну й психічну напругу допомагають сенсорна кімната із сухим басейном, а також чудовий кабінет психологічного розвантаження, де працює практичний психолог, котрий розвиває органи відчуттів дітей, їхні рухові навички й риси характеру.

У кабінеті соціалізації малята за допомогою соціального педагога роблять перші кроки у світ взаємин лю-

дей, готуються до життя в суспільстві. Розвитком мовлення дітей опікуються досвідчені вчителі-логопеди.

Педколектив нашого „Сонечка” — люди творчі, енергійні й віддані справі виховання дітей — постійно працюють над пошуком нових форм і методів удосконалення фізкультурно-оздоровчої роботи, забезпеченням належних умов виховання та навчання малят.

У перспективі створення „Кімнати казок”, „Зимового саду”, „Сольової шахти”, будівництво критого басейну, проведення сеансів кольоротерапії, „оздоровчих хвилинок”.

В умовах кризи багато сімей в Україні відчувають матеріальну скруту. Аби заробити на прожиття, чимало батьків змушено приділяють дітям мінімум уваги, а іноді й узагалі залишають їх без нагляду. Тож адміністрація „Сонечка” підготувала належну правову базу для відкриття на базі дитбудинку груп для дітей із соціально незахищених родин. Це групи із цілодобовим перебуванням дітей з нормальним психічним та розумовим розвитком, а також групи для дітей з різною патологією у розвитку (з руховою розторможеністю та поведінковими розладами), дітей-інвалідів.

У закладі діти перебувають на повному державному забезпеченні, що включає безкоштовне шестиразове харчування, безкоштовний одяг, взуття, навчальний та ігровий матеріал, безкоштовне лікування й оздоровлення у санаторіях міста, області, Криму та за кордоном (Італія, Франція).

На сьогодні у закладі виховується 57 дітей, із яких 22 дитини-інваліда. Якби заклади ми не створювали, які б програми не писали, головне для наших дітей — *щоб вони почували себе в закладі, в своїй домівці, захищеними, спокійними, любимими і знали, що прийде „мама” на зміну, яка тебе любить, захистить, ніколи не скривдить і завжди посміхається.* Напевно, це і є успіх цих закладів, в яких за долею нам педагогам довелося жити і працювати.

ЗАХОДИ З ПРОФІЛАКТИКИ ТА ОЗДОРОВЛЕННЯ ДІТЕЙ

на 2009–2010 навчальний рік:

- Полівітаміни.
- Аромотерапія + синглентно-киснева пінка.
- Синглентно-кисневий коктейль + медолікування.
- УФО опромінювання.
- Лікувальні заходи.
- Каротелька та С-вітамінізація третього блюда.
- Загартовуючі процедури.
- Тренажерний зал.
- Масаж.
- Гідромасажна ванна.
- Профілактор Євмінова.

Светлана Гусаченко

Лелеем здоровье детей

На сегодня учебное заведение разработало под руководством профессора О.Д. Дубогай собственную оздоровительную систему, которая раскрыта в содержании инклюзивно-оздоровительной программы „Лелеем здоровье ребенка”, что включает психофизиологические, физкультурно-оздоровительные, лечебно-профилактические, учебно-воспитательные направления.

Ключевые слова: инклюзивно-оздоровительная программа, оздоровительная система.

Svitlana Husachenko

We cherish children's health

The establishment has developed, under the guidance of professor O.D. Dubohay, its own health system, exposed in maintenance of inclusive-health programme „We cherish children's health”, that includes psycho-physiologic, athletic-health, curing-prophylactic, teaching-educational directions.

Keywords: inclusive-health programme, health system.

АКТИВІЗАЦІЯ ТВОРЧОГО РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ УЧНІВ

ЯК ФАКТОР ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ВЧИТЕЛЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Педагогіка
школи

Висвітлено завдання і концепцію Міжнародного дитячого конкурсу „GOOD LUCK”, умови його проведення, вимоги до учасників. Проаналізовано участь українських дітей у цьому конкурсі. Варто зазначити, що сама ідея конкурсу – на основі театру створити конкурс-дійство – прецедент в сучасній педагогіці. Такий захід є прикладом об’єднання зусиль для вирішення актуальних питань освіти та виховання підростаючого покоління.

Ключові слова: Міжнародний дитячий конкурс, технології розвиваючого навчання.

На сучасному етапі розвитку суспільства дедалі більшого значення набуває формування творчої ініціативної особистості. Особливе місце в процесі гуманізації освітнього простору належить художньо-естетичному циклу навчальних дисциплін, спрямованих на розвиток емоційно-чуттєвої сфери особистості, тому потреба в гуманізації сучасної освіти зумовила піднесення ролі предметів естетичного напрямку.

Міжнародний дитячий конкурс з англійської мови „GOOD LUCK!” народився у 1996 р. і став таким довгоочікуваним і улюбленим для знавців англійської мови не тільки дітей з Московської області, але й для їхніх ровесників з усіх країн СНД і зарубіжжя.

Зрозуміло, що талант шукає своєї реалізації у будь-

якому віці, а подібних конкурсів такого рівня для десяти-одинадцятирічних школярів, на жаль, немає. Це єдиний конкурс такого роду для школярів. Одне з головних завдань організаторів конкурсу – показати таланти і творчі можливості всіх учасників.

Конкурс „GOOD LUCK!” – це прекрасна можливість для талановитої, обдарованої юні заявити про себе, зробити перші кроки до усвідомлення своїх можливостей і подальшому їхньому втіленню в дорослому житті.

Людмила ПЕТЬКО

Кандидат педагогічних наук

Директор школи, ліцею, гімназії № 2'2010

Конкурс має чітко виражену загальногуманітарну спрямованість. Від конкурсантів очікують не тільки

гарних знань з англійської мови, але й творчого усвідомлення всього прочитаного, побаченого в музеях, театрах. Конкурсанти обирають для втілення на сцені перший-ліпший художній образ (будь-які фантазії), які повинні бути пов'язані з сучасними та актуальними тенденціями сьогодення. До того ж важливо не забути про тему конкурсу й розіграти її: краса як суб'єктивне поняття, притаманне герою або вчинку, повинна давати кожній людині естетичну насолоду і викликати душевні переживання.

Підготовка та участь у цьому конкурсі дає можливість через інноваційні та інтерактивні технології навчання англійської мови розвивати творчість вихованців, формувати їхню активну життєву позицію. Не кожна дитина геніальна, але кожна – особистість.

Тому для якнайповнішого розвитку особистості вихованців у своїй роботі використовуємо технології розвиваючого навчання, інтенсифікації навчання на основі схемних та знакових моделей, тестові технології, навчання в малих групах (за здібностями школярів), метод проектів, технології навчання у грі, дискусії, впроваджуємо в навчально-виховний процес особистісно-розвивальний підхід.

Перед сучасними педагогами стоїть завдання пробудити потребу вихованців у творчості, дати їм відчутти радість хвилини творчого піднесення.

Журі конкурсу „Good Luck!” – 2009: *Вайн Біллінгтон* (Велика Британія), *Марина Сьоміна* (м. Москва), Заслужений працівник культури РФ, професор *Д. Самітов* (м. Москва), голова оргкомітету конкурсу *В. Лаптев* (м. Ногінськ), Заслужений діяч культури України та Росії, народний артист Росії, академік *С. Белза* (м. Москва), директор Міжнародного центру творчої ініціативи *Т. Гребенщикова* (м. Москва), композитор, професор *О. Журбін* (м. Москва), режисер *С. Куніца* (м. Москва), народний артист Росії *Б. Стосков* (м. Москва), мистецтвознавець *С. Баратинскине* (м. Москва).

Конкурс закінчився... *Денис Кондратюк* (Україна) в обіймах *Т.Б. Гребенщикової* (директор центру творчої ініціативи, м. Москва), голова оргкомітету конкурсу *В.М. Лаптев* (Росія), кандидат педагогічних наук *Л.В. Петько* (Україна), головний експерт першого туру (англійського) *Вайн Білінгтон* (Велика Британія).

А педагог може бути справжнім творцем тільки тоді, коли свою педагогічну діяльність він пов'язує зі своїм внутрішнім світом, зі своїм життєвим досвідом. Коли учитель – невтомний генератор ідей, тоді буде цікаво навчатися учням і буде результат.

Не новина, що сучасні випускники загальноосвітніх навчальних закладів, будучи добре інформованими, володіючи навчальними вміннями й навичками, недостатньо підготовленні до взаємодії із соціальним середовищем.

Міжнародний дитячий конкурс з англійської мови „Good Luck!” ми розглядаємо як структуру, в якій через „гру в театр” і засвоєння художньої культури в контексті загального розвитку дитини відбувається процес „обживання” конкурсантами світу, відбувається приєднання вихованців до різних мов культур (в нашому випадку – англійська, російська, музична, театральна).

Технологічно, щоб стати учасником цього міжнародного конкурсу, стати фіналістом і перемогти, – це виглядає так: крім звичних шкільних предметів, високого рівня володіння англійською та російською мовами для всіх конкурсантів обов'язкове отримання музичної освіти, а також те, що можна умовно назвати театральною освітою – це акторська майстерність, вокал, рух, мова. Та й сама ідея організаторів конкурсу – на основі театру створити конкурс-діяство – прецедент в сучасній педагогіці, розуміючи, що театр, виховання та освіта – це частини єдиного цілого. На конкурсі створено атмосферу театру, де творчість (як учасників, так і педагогів) є домінантою навчального-виховного процесу протягом усього періоду підготовки до нього.

Кожного року оголошується нова тема конкурсу. Темою „Good Luck – 2009” став вислів Ф. Достоєвського „Краса врятує світ (Beauty Will Save the Word)”. Шлях до розуміння теми конкурсу – у входженні в театральний образ, пізнанні себе, вираження своїх

почуттів, переживань. Оскільки кожен конкретний образ (чи то Райдуга, Юний Шекспір, Метелик, Сонячний промінець, Чиполліно) – це завжди вираження почуттів, це клубок емоцій, пристрастей, які кожен юний конкурсант переживає під час дійства на сцені.

Конкурсанти відтворюють тему конкурсу через призму свого сприйняття світу, подій, інших образів. Учніське „Я” повинно злитися з образом, думкою, яку необхідно розкрити за темою конкурсу. Для конкурсанта надзвичайно важливо вміти бути виразним у всіх своїх проявах, знайти адекватну зовнішню форму вираження почуттів, які він переживає, прояв своїх емоцій. А для цього

Дмитро Громико в образі „Чиполліно” (1 місце), вихованець Ломоносовського ліцею (Росія).

Традиційно конкурсанти-фіналісти дають інтерв'ю для ОРТ: Даша Шейдякова – Божа корівка (Росія), Настя Кулешова – Музика (Білорусь), Денис Кондратюк (Україна) – Сонячний промінець.

необхідно інтелектуально, глибоко вивчити матеріал за темою конкурсу спочатку педагогу, а потім вже конкурсанту. Зрозуміло, що у десяти-одинадцятирічного підлітка представлений образ може бути недосконалим, суперечливим, але вихованець виражає в ньому свою індивідуальність, висловлює своє розуміння теми конкурсу.

Після проходження відбіркових турів до участі в XIV Міжнародному дитячому конкурсі з англійської мови „Good Luck!” було запрошено 77 учасників (і кожен з них мріяв стати фіналістом), яких широко зустріла Богородська земля (м. Ногінськ, Московська область).

Треба зазначити, що тема конкурсу 2009 року „Краса врятує світ” складна, дуже глибока, несе в собі філософське сприйняття світу. З пустою душею розкрити її неможливо. Тому кожний конкурсант мав багато міркувати, читати, споглядати.

І нам у процесі підготовки потрібно було багато поміркувати над образами учасників-конкурсантів з України, яку представляли 4 юних учасників, серед яких десятирічний *Денис Кондратюк* (м. Васильків, учень 5-го класу ЗОШ I-III ступенів №2), беззаперечний лідер української команди, став справжнім відкриттям конкурсу, улюбленцем глядачів і вболівальників. За висловом заслуженого діяча культури України, заслуженого діяча культури Росії, академіка *Ст. Белзи*, „цей талановитий хлопчик, Сонячний промінець з України, дійсно став прикрасою конкурсу” гідно витримавши конкурсний марафон, який складався з 12 іспитів з англійської мови: тестування (відповідь на 55 питань підвищеної складності), практика мови, аудіювання, творчий конкурс (представлення, захист образу „Сонячного промінця”, виконання пісні, танець), твір англійською, твір російською, непідготовлене діалогічне мовлення,

відповіді на питання (без підготовки) на сцені, асоціації побаченого.

Підготовка до творчого конкурсу (це як би конкурс у конкурсі) передбачає багатогранність цього процесу: сам виступ, вибір музичного супроводу, опрацювання жестів, міміки, поглядів (що призводить до різних асоціацій, внутрішніх переживань дитини), народжує у конкурсантів варіанти творчих думок, вражень, усвідомлених і неусвідомлених почуттів, приходять оригінальні, нестандартні рішення. Пісня „Pasadena”, яку англійською мовою виконував Денис, та і сам образ Сонячного промінця, який став просто педагогічною творчою знахідкою (в пошуках якої я була протягом двох місяців), і ідея прийшла після того, як до моїх рук потрапила поема для дітей „Золотий промінець Софії”, написаної доктором наук, професором Т.В. Блудовою, яку я прочитала на одному диханні. Або вибраний образ „Райдуги” для Каті Калішук (м. Кривий Ріг, ЗОШ I-III ступенів №4 з поглибленим вивченням іноземних мов), який співпав з емоційністю та театральними здібностями дівчинки, яка була наймолодшою учасницею конкурсу. Як не згадати слова О.О. Бодальова про те, що для педагогів *розробка стратегії організації життя особистості*, яка дала б їй змогу досягти творчого зльоту, є першорядним завданням [2].

Здібність сконцентруватися і показати все, на що ти здатен – головна задача, яку треба розв'язати тим, хто вийшов у фінал. І хоча в день народження англійської королеви вдача посміхнулася лише 14 фіналістам, але досвід, надбаний тут, стане безцінним на життєвому шляху всіх 77 гудлаківців. Про це говорив заступник міністра культури Російської Федерації *Павло Хорошилов*: „Унікальність конкурсу в тому, що діти мають можливість продемонструвати знання англійської мови, проявити творчі

здібності, прилучитися до високого мистецтва, а також потоваришувати з ровесниками з інших країн. Конкурс проходить завжди в святковій атмосфері і сприяє розвитку творчих здібностей у підростаючого покоління”.

Цього року головним призом для переможців і фіналістів (всього 14 конкурсантів) стала спеціально розроблена культурно-освітня поїздка до Австралії, до м. Сідней (адміністративний центр штату Новий Південний Уельс). Ця подорож дозволить фіналістам конкурсу, які багато і наполегливо працювали, побачити досягнення, якими славиться „Зелений континент”, поглибити знання з англійської мови у Сіднейському університеті (заснованому у 1850 р.), який входить до двадцяти найкращих університетів світу, відвідати головний символ Сіднею – Оперний театр, де фіналістам буде надано унікальну можливість познайомитися з архітектурою будівлі та послухати оперу Дж. Верді „Аїда”, погуляти по Королівському ботанічному саду з розумними папугами на плечі, помилуватися рідкісними за своєю красою і різноманітності Блакитними горами, побувати серед рібин різних розмірів у фантастичному Океанському акваріумі.

Щиро радів нашому успіху міський голова *С.Г. Іващенко*, який безпосередньо опікувався участю у конкурсі Дениса Кондратюка, вітали свого вихованця директор ЗОШ І-ІІІ ступенів №2 *Н.А. Белікова* та директор Васильківської школи мистецтв, депутат міськради *Н.М. Кулик*, коли Дениско Кондратюк привіз до рідної школи дорогу відзнаку своїх творчих досягнень – ДИПЛОМ фіналіста XIV Міжнародного дитячого конкурсу з англійської мови „Good Luck!”.

І сьогодні, коли в усьому світі дуже гостро стоїть питання щодо розвитку інтелектуального вектора, який визначає сучасні перспективи науково-технічного, технологічного, еконо-

мічного, інформаційного, духовно-культурологічного, політичного розвитку країн, Міжнародний дитячий конкурс з англійської мови „Good Luck!” виступає прикладом об’єднання зусиль для вирішення актуальних питань освіти та виховання підростаючого покоління. Він стимулює у школярів мотивацію до навчання, підвищує рівень знань, розширює світогляд та ерудицію. *Я щаслива, що 12 моїх учнів стали учасниками цього конкурсу протягом останніх п’яти років!*

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Національна доктрина розвитку освіти. Указ Президента України від 17 квітня 2002 р. № 327/2002 // Дошкільне виховання. – 2002. – №7.
2. Бодалёв А.А. О предмете акмеологии // Психологический журнал. – 1993. – Т. 14.

Людмила Петько

Активизация творческого развития личности учеников как фактор педагогического мастерства учителя иностранного языка

Отражено задачи и концепцию Международного детского конкурса „Good Luck!”, условия его проведения, требования к участникам. Проанализировано участие украинских детей в этом конкурсе. Следует отметить, что идея конкурса базируется на основе театра, создания конкурса-действия, а это прецедент в современной педагогике. Такое мероприятие является примером объединения усилий для решения актуальных вопросов образования и воспитания подрастающего поколения.

Ключевые слова: Международный детский конкурс, „Good Luck!”, технологии развивающего обучения.

Liudmyla Petko

Activation of the creative development of students' personalities as the factor of pedagogical skills of a foreign language teacher

The article reflects the tasks and the conception of International children's contest „Good Luck!”, the terms of its conducting, requirements to the participants. It analyses participation of Ukrainian children in this competition. It is needed to mark that the idea to create a competition-action on the basis of the theater is the precedent in modern pedagogics. This contest is an example of joined efforts for solving actual problems of teaching and education of rising generation.

Keywords: International children's competition, „Good Luck!”, technologies of the developing teaching.

ПРИРОДНИЧОМУ ФАКУЛЬТЕТУ ПОЛТАВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ В.Г. КОРОЛЕНКА – 90!

95 років з початку підготовки вчителів біології та хімії і 90 років безперервного існування природничого факультету – дати, з одного боку, знаменні, а з другого, – свідчать про значний відрізок часу. Але ми в нашому університеті звикли, що природничий факультет завжди молодий, чарівний та енергійний. Тому бажаю вам, дорогі студенти та шановні викладачі й співробітники, вічної молодості та творчої наснаги.

М.В. Гриньова

**Марина
ГРИНЬОВА**

Декан природничого факультету Полтавського НПУ імені В.Г. Короленка, доктор педагогічних наук, професор

Природничий факультет відомий не тільки в нашому регіоні, але й на широких вітчизняних теренах, бо його студенти – постійні учасники Всеукраїнських науково-практичних конференцій, лауреати творчих конкурсів, переможці та призери Всеукраїнських конкурсів з хімії, біології, екології, педагогічної майстерності, державного управління. Це свідчить про досить потужний науково-практичний потенціал викладацького колективу, який забезпечує підготовку фахівців. Тому закономірно, що серед факультетських викладачів з науковими ступенями та вченими званнями є й колишні випускники факультету.

Випускники університету становлять переважну більшість серед учителів-біологів та хіміків, які працюють у закладах освіти Полтавської області, оскільки він єдиний на території області вищий навчальний заклад, де здійснюється підготовка вчителів.

На природничому факультеті Полтавського державного педагогічного університету імені В.Г. Короленка динаміку формування професіоналізму майбутнього учителя природничих дисциплін можна представити трьома рівнями, які перебувають у взаємозв'язку й взаємодії: грамотності, ремесла, майстерності.

Рівень грамотності вимагає:

- досконалого знання фундаментальних дисциплін;
- знання всіх компонентів процесу освіти: цілей, засобів, методів;
- знання про себе як про вчителя.

З цією метою:

- напрацьовується солідна наукова, методична, кадрова база для вирішення проблеми переходу до профільності старшої школи;
- здійснюється функціональний підхід при підготовці майбутнього вчителя згідно з новими Державними освітніми стандартами, які передбачають зміни у змісті, структурі й методиці організації навчання студентської молоді;
- розробляються й видаються нові навчальні програми та навчально-методичні посібники, викладаються елективні курси, спецкурси, спецсемінари, спецпрактикуми;
- впроваджена особистісно орієнтована технологія підготовки студентів, здійснюється диференційоване навчання на різних рівнях складності, застосовуються багатоміжваріантні технології продуктивного навчання.

Рівень ремесла вимагає оволодіння уміннями й навиками професійної діяльності, а саме:

- засвоєння прийомів професійної діяльності;
- система умінь і навичок виконання професійних функцій;
- формування професійних умінь і мотивів професійних досягнень в цілісному навчально-виховному процесі (цілі, зміст, методи, засоби, організаційні форми);
- визначення перспектив

ІСТОРІЯ ФАКУЛЬТЕТУ

1914 року в Полтаві розпочав свою історію учительський інститут. Природничий факультет був одним з перших, створених у цьому закладі. З ним пов'язані імена видатних учених, насамперед біологів та хіміків. Так, у 1930-х роках кафедру біології очолив **Федір Курінний**, який заснував гербарій закладу. Кілька поколінь учених і студентів працювали над збагаченням цієї колекції рослин, і тепер вона увійшла до переліку кращих наукових гербаріїв світу. На жаль, Федір Каленикович розділив участь багатьох радянських науковців і був репресований та засланий до Сибіру (про нього – далі у врізі на С. 106).

Його наступником став Павло Сосін, який велику увагу приділяв польовій практиці студентів, охороні природи. Справу свого попередника продовжив Дмитро Івашин, очоливши природоохоронний рух науковців України.

Особливого розквіту зазнав факультет, коли його очолив Андрій Потапович Каришин, теж випускник цього факультету, учень Федора Курінного. Улюблений декан кількох поколінь студентів заклав багато традицій, організував біостаніонар для практики студентів, його наукові розробки актуальні дотепер. Сучасне покоління викладачів започаткувало добру традицію проводити на факультеті щорічні *Каришинські читання*.

XV Каришинські читання (Полтава, 2008).
Учасники Міжнародної науково-практичної конференції „Методика викладання природничих дисциплін у вищій школі”.

Учасники XII Всеукраїнських педагогічних читань „В.О. Сухомлинський у діалозі з сучасністю: проблеми свободи й відповідальності у вихованні особистості” (Полтава, ПДПУ, 2005 р.)

В ДОЛІ ЛЮДИНИ ЧАСТО ВТІЛЮЄТЬСЯ ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ: про родоначальника відомої педагогічної династії

Укладач: **Ольга Виговська**

КУРІННИЙ Федір Каленикович народився 19.04.1898 року в селі Педашка Зачепилівського району Харківської області в селянській багатодітній сім'ї.

У 20-х роках Федір Каленикович вступив до Полтавського педінституту на біологічний факультет. Ще в студентські роки його залучив до наукової роботи професор М.Ф. Ніколаєв. Після закінчення педінституту Ф.К. Курінний короткий час був лаборантом кафедри ботаніки, а згодом її викладачем і завідуючим (1933-1935 рр.).

30-ті роки стали розквітом його наукової і педагогічної роботи. Проводилась ним велика наукова робота по вивченню флори Полтавського краю, про що свідчать численні наукові роботи.

Дві статті Ф.К. Курінного знайдено у ботаничних журналах початку 1930-х років його донькою Наталією Гриньовою та онукою Мариною Гриньовою, — „Ботанічна ділянка ПІСВ. Повний список рослин з короткими відомостями про джерела оновлення та засоби вирощування”, „Про знаходження *Equisetum maximum* Lam в Полтавській окрузі”. Ці роботи можуть бути корисними для сучасного біолога, бо містять детальний опис рослинного світу Полтавщини і дають можливість простежити його еволюцію.

А як же склалася доля самого Федора Калениковича? Через його долю пройшли 30-ті роки, пройшов і другий, післявоєнний сталінський наступ, направлений на знищення простої людини України.

Лише в 1956 році Ф.К. Курінний був реабілітований за відсутності складу злочину (копія документа передана до музею педуніверситету).

В останні роки свого життя (у 1960-1970 рр.) знову працював в рідному місті Полтаві.

Ось чому його дочка **Наталія Федорівна Гриньова** зауважила: *“Життя склалося так, що спілкуватися зі своїм батьком довелося лише в ранньому дитячому віці та вже на схилі його життя”*.

Сучасній педагогічній громаді вона відома не лише як викладач кафедри хімії Полтавського педінституту, кандидат хімічних наук, доцент, яка тривалий час виховувала й навчала молодь, а й як мати двох українських вчених — доньки **Марини Гриньової** (доктора наук, сучасного декана природничого факультету ПДПУ) і сина **Бориса** (академіка НАН України).

Яким багатообіцяючим був початок діяльності Ф.К. Курінного в стінах полтавського педінституту — *хай же перекручене життя батька й діда стане їм, онукам, нашим колегам, захистом і гарантом щасливої наукової долі!*

На фото (зліва направо): Федір Курінний, Наталія Гриньова, Марина Гриньова

розвитку особистості студента;

- відпрацювання глибини й міцності знань у студентів, політичної та громадянської культури, закріплення професійних умінь і навичок навчальної діяльності. Здійснюється:
- відпрацювання механізмів цілісного системного характеру предметів природничого циклу, які викладаються на природничому факультеті, узгодження їх з розробкою нового змісту шкільної освіти;
- опрацювання технологій модернізації предметів природничого циклу, наприклад, кафедра хімії та методики викладання хімії повністю забезпечена програмами ПК з хімії.

Рівень майстерності включає продукування нового в педагогічній технології. *З цією метою здійснюється:*

- методологічна розробка й модернізація теоретичних курсів природничих дисциплін, які створюють міцну базу для професійної підготовки й екологічної грамотності;
- виконання професійної діяльності викладач-студент на творчому рівні;
- науковий аналіз й оновлення теоретичних основ, змісту й методології проведеної педагогічних і польових практик в світлі нових вимог і підходів;
- залучення студентів до наукової роботи кафедр.

Науково-дослідну роботу зі студентами здійснюють всі кафедри факультету: хімії та методики викладання

хімії, біології людини і тварин, екології та охорони довкілля, ботаніки, педагогічної майстерності та менеджменту.

Поряд з професорсько-викладацьким складом природничого факультету Полтавського державного педагогічного університету імені В.Г. Короленка велику роль в організації науково-дослідної, навчально-виховної роботи відіграє студентське самоврядування, органічною частиною якого є *студентське наукове товариство*. До науково-дослідної роботи кафедр залучаються і магістранти. Результати науково-дослідної роботи стають основою для написання курсових, бакалаврських, дипломних та магістерських робіт.

Весь старостат природничого факультету є членами студентського наукового товариства (див. фото на С. 110). Найбільш активні у науковій роботі студенти входять в університетське та міське студентські наукові товариства. Творча, різнопланова робота професорсько-викладацького складу щодо підвищення професійної майстерності, самовдосконалення дозволила підійти до створення **моделі професійної підготовки майбутнього вчителя природничих дисциплін**. *Основні її положення:*

Професійна підготовка націлена на передачу майбутньому вчителю професійної культури, яка включає:

- мотивацію;
- знання;
- досвід;
- творчість.

ТРАДИЦІЇ ФАКУЛЬТЕТУ

У різний час у Полтавському педагогічному працювали видатні вчені-педагоги, які відомі в наукових колах, педагогічній освіті, громадськості. Зокрема, такі відомі вчені-зоологи, як М.І. Гавриленко, І.Д. Іваненко, М.І. Петрик; ботаніки – Ф.К. Курінний, П.Є. Сосін, І.М. Голубинський, Р.В. Ганжа; хіміки – А.П. Каришин. Традиції попередників гідно продовжуються і поповнюються сучасним поколінням професорсько-викладацького складу природничого факультету, у складі якого функціонують кафедри педагогічної майстерності та менеджменту, біології людини і тварин, хімії та методики викладання хімії, екології та охорони довкілля, ботаніки. На їх базі на факультеті з 1919 року здійснюється підготовка науковців, педагогів-вихователів та учителів.

Ми розглядаємо природничий факультет як школу досягнень і успіху. **Щоденно відпрацьовуємо три основні пріоритети: студент – викладач – освітнє середовище**. Головне – це студент, його навчання, вміння самостійно і творчо працювати; виховання всебічно розвиненої особистості; достойного члена громадянського суспільства. *Традиції факультету:* студенти, які під час навчання мали наукові досягнення, перемогли у Всеукраїнських олімпіадах, як правило, залишаються працювати на факультеті, складають його кістяк.

Інститут студентського самоврядування

У даний час стала актуальною проблема створення громадянського суспільства. В цьому плані на факультеті активно працює інститут студентського самоврядування (М. Божинська, М. Тітік, Є. Канівець, Г. Шаркий, О. Даценко, А. Михайлюк, О. Момот). Студентське наукове товариство очолюють В. Шовкопляс, С. Педько.

Студенти самостійно вирішують питання розподілу стипендіального фонду, поселення у гуртожиток, дисципліни, санітарного стану, організації сезонних робіт у ботсаду.

Другий пріоритет факультету – викладач, його саморегуляція, самовдосконалення, розвиток наукового і творчого потенціалу.

Факультет є центром фундаментальних наукових досліджень з біології, хімії та прикладних – з педагогічних дисциплін, державного управління.

Історія та сьогодення факультету: наукові школи

Сьогодні, святкуючи 90-річний ювілей природничого факультету, ми відаємо повагу великим попередникам, світочам храму освіти й науки і, спираючись на їх досвід, окреслюємо перспективи, нові цілі та завдання з урахуванням вимог нашого стрімкого сьогодення.

Наукові школи, які закладені видатними вченими, продовжують своє життя на природничому факультеті. *Флористична та природоохоронна школа*, започаткована Ф.К. Курінним, С.Д. Івашиним, розвивають викладачі Л.Д. Орлова, С.В. Гапон, В.В. Буйдін, О.М. Байрак, В.В. Оніпко, Л.М. Гомля, Т.В. Панасенко, Н.О. Смоляр, Т.В. Шкура, В.І. Іщенко, О.А. Стасілюнас.

Наукова школа теріофауни Івана Дем'яновича Іваненка.

Наукова школа систематики та біології молюски, започаткована І.Б. Люриним, А.М. Вовком, продовжувалась у наукових працях А.М. Лукіної, А.Б. Соколова, В.М. Закалюжного.

Мікологічна школа, започаткована доц. б.н. П.Є. Сосіним, продовжували Р.В. Ганжа, Є.П. Беденко, І.С. Беседіна.

Орнітологічну наукову школу М.І. Гавриленка продовжують М.В. Слюсар, В.П. Бухун, В.В. Попельнюх.

Наукову школу Н.Ф. Шебінченка по особливостях розведення, годівлі та селекції с/г тварин продовжують О.Г. Сердюк, М.М. Саричева, С.А. Новописьменій.

Ентомологічну школу, започатковану М.І. Петриком, Г.М. Немировською, В.М. Надворним, продовжують молоді вчені О.В. Паляниця, А.А. Коваль.

Наукову школу М.О. Сіверченка продовжують А.Г. Бажан, Н.О. Корчан, А.М. Білич, О.Я. Рибалка, О.Д. Медяник, Н.О. Гуріненко.

Наукова школа розвивалася вченими: Л.А. Верховод, Г.Є. Кращенко, Л.А. Кушніренко, Л.Д. Орловою, С.П. Яланською.

Наукова школа А.П. Каришина з хімії аценафтену була відома в Радянському Союзі і розвивалася у працях А.А. Печкі, Н.Ф. Гриньової, Т.Ф. Драниці, Т.П. Данилюк, Н.Г. Кривошапки.

Сьогодні вчення А.П. Каришина продовжують вчені Ю.В. Самусенко, Г.Ф. Джурка.

Кадри природничого факультету на 70% укомплектовані саме його випускниками, багато з них працюють також у провідних наукових установах України, органах влади та місцевого самоврядування, музеях. Для шкіл підготовлено понад п'ять тисяч учителів біології, валеології, хімії. За всю історію Полтавського краєзнавчого музею в нього було 25 директорів, і 23 з них закінчили природничий факультет в Полтаві.

Факультет-музей

Природничий факультет – це факультет-музей, де зібрані всі здобутки кожної кафедри, викладачів, які працювали і працюють на факультеті.

Сьогодні музейний фонд поповнюється новим музеєм природничого факультету, в якому представлено історію і сьогодення кожної кафедри й факультету в цілому. Перший з них, зоологічний, з'явився ще в 1950-ті роки на основі орнітологічної колекції Миколи Гавриленка. Потім з'явилися музей палеозоології, тераріум.

Однією з центральних подій святкування нинішнього ювілею стало відкриття музею історії факультету та презентація книги „Природничий факультет. Історія і сьогодення”. ►

Підготовка вчителя повинна бути не предметною, а професійно спрямованою, що підносить значення методики викладання спеціальних дисциплін. Без методики педуніверситет не відбудеться як вищий педагогічний навчальний заклад, а вчитель Вчителем.

Професійна підготовка вчителя повинна моделювати зміст і структуру вчительської діяльності. *Основу педагогічної діяльності складають такі вміння:*

- проєктувальні;
- вміння планувати будь-який вид роботи;
- адаптаційні;
- мотиваційні;
- організаційні;
- комунікативні;
- пізнавальні.

Професійна підготовка студента повинна формувати його індивідуальний стиль, це означає, що в кожному студенті викладач повинен розвивати особистість, індивідуальність і здійснювати індивідуальний підхід.

Фундаменталізація освіти – глибоке оволодіння сучасними основами наук.

Професійна підготовка вчителя передбачає диференційовану оцінку не тільки знань, але й професійних умінь і навичок.

Професійна підготовка спрямована на формування вчителя-дослідника, для якого основою діяльності є культ пізнання. Дана модель професійної підготовки майбутнього вчителя має *відкритий характер. Її основними рисами є:*

- наукова праця студентів і викладачів;
- свобода вибору дисциплін;

- навчання у зручному місці, темпі;
- відсутність обмежень на стартовий освітній рівень;
- сучасні засоби навчання, засновані на інформаційних технологіях;
- інтеграція у світовий інтеграційний простір;
- зміни парадигми від підготовки „вузького” на підготовку „висококультурного” спеціаліста;
- відновлення і розвиток традицій української школи, національної освіти;
- методична підготовка до роботи в профільній загальноосвітній школі.

Отже, можна сказати, що на природничому факультеті питання освітньої роботи зі студентами, магістрантами, молодими і досвідченими викладачами надається належна увага, про що говорить значна кількість відмінників: з 462 студентів стаціонарного відділення – 28%, серед бакалаврів – 16,85%, спеціалістів – 4,49%, магістрів – 22,2%, що підтверджує створення відповідного освітнього середовища.

Виховна робота на природничому факультеті є невіддільною від навчального процесу, організаційної та науково-дослідницької діяльності студентів.

Виховну роботу на факультеті очолювали заступники декана з виховної роботи (в різні часи): старший викладач кафедри екології та охорони довкілля Н.О. Гуріненко, асистент кафедри біології людини і тварин Н.О. Корчан, асистент кафедри біології людини і тварин С.А. Новописьменний.

Гербарій

Гербарій підготовлений з рослин, які студенти збирають під час літньої практики, причому не тільки на Полтавщині. Традиційними стали поїздки першкурсників у Коктебель, де вони можуть у природних умовах досліджувати дуже цікаву й багату флору. До речі, цього дня в одній з аудиторій доцент кафедри ботаніки *Людмила Гомля* проводила майстер-клас з гербарної справи для студентів I курсу. Це дуже важлива для факультету робота. Адже науковий гербарій закладу налічує понад десять тисяч аркушів, перші з яких датовані ще 1838 роком. Ця колекція рослин занесена до переліку кращих гербаріїв світу. Тож робота студентів важлива не тільки для їхнього успішного навчання, але й для науки.

Ботанічний сад: історія його створення

При природничому факультеті успішно працює Ботанічний сад (офіційно – парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва місцевого значення). Історія ботанічного саду розпочинається зі створення при Полтавському 2-х річному учительському інституті (тепер педагогічному університеті) навчальних ділянок для вчителів-біологів.

До 30-х років ХХ століття ця територія була знайома мешканцям м. Полтави як архієрейський плодовий сад із частковими декоративними насадженнями. Через деякий час його частину, площею 5,25 га, було реорганізовано на агробіологічну станцію, тоді вже педінституту. Станція являла собою плодовий сад з овочевою та польовою сівозмінами та використовувалася як навчальна база виключно для студентів природничого факультету. В ці роки завідуючим агробіостанцією був Коцюбинський Леонід Савич. Усіма роботами керував професор *Сосін Павло Євграфович*, який і започаткував колекцію декоративних дерев та кущів, зокрема, були висаджені гледичія безколючкова і колюча, дуб звичайний, гір-кокаштан та ін.

Якісно новим етапом у розвитку ботанічного саду стали 60–80-ті роки, коли завідуючою станцією була *Кива Аїда Кіровна* – творча людина великого ентузіазму, закохана в свою справу. Завдяки її наполегливості, творчості співробітників кафедри ботаніки розпочалося створення колекції дендрофлори та захищеного ґрунту. Було закладено квітники з однорічними й багаторічними культурами, створено альпійські гірки, зібрана велика колекція кактусів, реорганізовано ділянки польової та овочевої сівозмін. Це дало змогу в 1982 році провести на базі тоді ще агробіологічної станції Всесоюзної конференції викладачів методики біології педагогічних інститутів, де головував видатний вчений-методист *Верзілін М.М.*

Активне поповнення колекції захищеного ґрунту змусило в 1990 році збудувати нову оранжерею площею 200 м², де на сьогодні налічується близько 600 видів, форм і різновидів рослин із різних куточків земної кулі; рослин відкритого ґрунту – біля 500 видів. Завдяки такій діяльності співробітників ботанічного саду та викладачів кафедри ботаніки в 1989 році агробіологічній станції було надано статус „Ботанічного саду”.

Студентська рада природничого факультету

Вокальна студія естрадної пісні „Арніка”
(керівник Богдана Тертична)

STEM – команда природничого факультету
„Discovery”, капітан команди Михайло Тітк

БОТАНІЧНИЙ САД: нові перспективи

Із 2000 року при активній підтримці ректорату педуніверситету і особисто колишнього ректора *Паценка Володимира Олександровича* і декана природничого факультету, професора *Гриньової Марини Вікторівни* розпочалася часткова реконструкція території ботанічного саду. На базі ботанічного саду відбувались: Сесія ради ботанічних садів України (2000 р.), Перші Всеукраїнські наукові читання, присвячені пам'яті академіка *М.М. Гришка* (2001 р.). Тут постійно проводяться оглядові і тематичні екскурсії для учнів, вчителів шкіл, студентів вищих навчальних закладів та жителів міста.

Колектив Саду у складі директора *Дзюбаненко Антоніни Степанівни*, старшого лаборанта *Демочко Віри Юхимівни*, квітникарів *Воскресенської Олени Миколаївни* та *Подгорич Тетяни Олексіївни*, лаборантів по захищеному ґрунту *Петриної Наталії Іванівни* і *Баришенко Людмили Василівни* докладає всіх зусиль для збереження та примноження видового складу колекцій різних відділів, створення експозиційних ділянок у напрямку інтродукції нових видів, різновидностей та форм рослин.

Ботанічний сад готовий до співпраці та обміну досвідом і чекає на нових гостей.

ВІТАННЯ ТА ПОДЯКИ

Поздоровити природничий факультет з 90-річчям прийшли і представники облдержадміністрації, міської влади Полтави та Високопреосвященніший Архієпископ Полтавський і Миргородський **Филип**. Зокрема, Архієпископ вручив дві грамоти в благословенням та з нагоди 90-річчя природничого факультету **Марині Гриньовій** та аспіранту кафедри педагогічної майстерності та менеджменту **Юрію Кращенку**.

Полтавський міський голова **Андрій Матковський** у своїй промові відзначив, що, незважаючи на те, що сучасна людина живе у світі, в якому технічний прогрес і розвиток точних наук намагається посісти центральне місце, природничі науки не втрачають своєї актуальності й змісту. У тому, що факультет існує вже майже сто років, заслуга кожного його представника, від ветерана до студента. „Від імені депутатів міської ради, від міської влади Полтави хочу сказати теплі слова і подякувати всім: ветеранам, людям, які створили і продовжують славні традиції факультету”, – сказав **А. Матковський**. Керманич міста не прийшов з порожніми руками: найкращим викладачам природничого вручив грамоти та подяки.

Також грамоти та подяки вручено від Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту, Полтавської облради, Полтавської ОДА, Головного управління освіти та науки ОДА, виконавчого комітету Полтавської міськради.

Ансамбль ударних інструментів природничого факультету під керівництвом **Євгенія Ілліча Дудника**

Хореографічний колектив „Адажіо”

Учасники звітнього концерту природничого факультету „Українська весна” (2009 р.)

Від редакції

ПАМ'ЯТІ КОЛЕГИ

Коли верстався номер, стало відомо про передчасну смерть доктора історичних наук, академіка НАПН України **Володимира Олександровича ПАЩЕНКА**, колишнього ректора Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка. Колектив природничого факультету сумує та висловлює співчуття рідним і близьким **В. О. Пашенка**, який багато років підтримував творче зростання професорсько-викладацького складу як факультету, так і всього університету.

Вітаємо!

АПН України, якій Указом Президента України від 24 лютого цього року № 259 надано статус національної. Відтепер АПН – Національна Академія педагогічних наук України! “Ми свідомі того, що високий статус національної – це не тільки визнання, а й нові, значно більші та відповідальніші завдання і зобов’язання академії – НАПН України, кожного з її членів, наукових колективів”, – зазначив її президент **Василь Григорович Кремень**.

ЛУГОВОГО Володимира Іларіоновича, віце-президента НАПН України, директора Інституту вищої освіти, дійсного члена НАПН, доктора педагогічних наук, професора, під керівництвом якого засновано освітню й наукову галузь „Державне управління”, автора понад 270 наукових праць, серед яких „Педагогічна освіта в Україні: структура, функціонування, тенденції розвитку” та „Управління освітою”, Заслуженого працівника освіти України, члена редакційної Ради нашого журналу.

ГУЗИКА Миколу Петровича, званого директора Авторської школи М.П. Гузика м. Южного Одеської області, члена-кореспондента НАПН України, члена редакційної Ради нашого журналу, героя 3-ї сторінки проекту НАПН „Педагогічно-новатори в Україні” із заслуженою нагородою – Указом глави держави йому присвоєно почесне звання „Народний учитель України”.

Всеукраїнський громадсько-політичний тижневик „ОСВІТА” та його головного редактора **Ольгу Степанівну КОНОВАЛЕНКО** з ювілеєм видання!

Для всіх шанувальників „Освіта” – це 70-літній літопис вітчизняного шкільництва і педагогіки, мудрий порадник, найширший друг, інформаційний натхненник.

*Нехай дороги стеляться крилато,
Будуть чисті, рівні, як струна.
І добро не оминає хату,
Як не оминає світ весна.*

*Хай здоров’я, радість
і достаток,
Сиплються, немов
вишневий цвіт,
Хай малює доля
з буднів свято
І дарує вам
багато літ!*

